

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Θ. ΖΩΡΑ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας
Διευθυντοῦ τοῦ Σπουδαστηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας

Ἡ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΣΟΥΛΤΑΝΩΝ ΜΟΥΡΑΤ Α΄, ΒΑΓΙΑΖΗΤ Α΄, ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΥ, ΜΟΥΣΑ ΚΑΙ ΜΕΧΜΕΤ

(ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΑΡΒΕΡΙΝΟΝ ΚΩΔΙΚΑ 111
ΤΗΣ ΒΑΤΙΚΑΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ)

Αἱ κατωτέρω ἐκδιδόμεναι σελίδες ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ βαρβερινοῦ κώδικος 111 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης, περιεχοῦσης, εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, χρονικὸν τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους, ὅπερ, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἱστορίας τοῦ Λαονίκου Χαλκοκονδύλη, ἀφηγεῖται, μὲ κέντρον τοὺς Τούρκους σουλτάνους, τὰ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους σημαντικώτερα πολιτικὰ γεγονότα τῶν τελευταίων βυζαντινῶν αἰώνων. Καὶ τὰ μὲν ἀκριβῆ ὄρια τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῶσι, δεδομένου ὅτι ὁ κώδιξ εἶναι ἀκέφαλος καὶ κολοβός· πάντως τὸ διασωθὲν τμήμα ἄρχεται ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Μουράτ Α΄ καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Σελήμ, ἀκριβέστερον δὲ ἀπὸ τοῦ 1373 μέχρι τοῦ 1513.

Περὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ κώδικος πληροφορίας παρέσχομεν ἤδη ἀλλαχοῦ¹, ὅτε ἐδημοσιεύσαμεν τὸ εἰς τὴν βασιλείαν Μωάμεθ Β΄ τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφερόμενον κεφάλαιον τοῦ κώδικος (φ. 50v—81r). Νῦν δὲ προβαίνομεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου μέρους αὐτοῦ (φ. 11r—35r)², ἀναφερομένου εἰς

1. Γ. Θ. Ζώρ α, Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ βασιλεία Μωάμεθ Β΄ τοῦ Κατακτητοῦ (κατὰ τὸν ἀνέκδοτον ἑλληνικὸν βαρβερινὸν κώδικα 111 τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης), Ἑταιρεία τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, 1952, τόμ. KB, σελ. 233—289.

2. Εἰς τὴν ἀρίθμωσιν τῶν φύλλων τοῦ κώδικος ἑλλείπουσιν οἱ ἀριθμοὶ 19r—22v. Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς συνεχείας τῆς ἀφηγήσεως καὶ τῆς ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὸ ἀντίστοιχον τμήμα τῆς ἱστορίας τοῦ Χαλκοκονδύλη, οὐδὲν χάσμα ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ ἑλλειψὶς ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν φύλλον τοῦ χειρογράφου, ἀλλ' ἁπλῶς εἰς ἀβλεψίαν τοῦ γραφέως.

τὴν βασιλείαν τῶν σουλτάνων Μουράτ Α', Βαγιαζήτ Α', Μουσουλμάνου, Μουσά και Μεχμέτ, και περιλαμβάνοντος τὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1373 - 1421 χρονικὸν διάστημα.

Ὡς και εἰς τὰ λοιπὰ κεφάλαια, οὕτω και εἰς τὰ κατωτέρω ἐκδιδόμενα ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς ἐμφορεῖται καθαρώς πατριωτικῶν αἰσθημάτων, ἐκφράζων ἅψ' ἑνὸς μὲν τὸν βαθύτατον πόνον διὰ τὴν ἐν πολλοῖς παρατηρουμένην ἠθικὴν κατὰπτωσιν και στρατιωτικὴν ἀδυναμίαν τῆς ἄλλοτε ὑπερηφάνου και πανισχύρου αὐτοκρατορίας και ἅψ' ἑτέρου στιγματίζων, εἰς πᾶσαν παρεχομένην εὐκαιρίαν, τὰς δολοπλοκίας και τὰς βαρβαρότητας τῶν σουλτάνων και τῶν ἄλλων ἀξιωματοῦχων Τούρκων. Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια δὲν διακρίνει πάντοτε τὴν ἀφήγησιν, ἥτις, ὥς και εἰς τοὺς λοιποὺς βυζαντινοὺς παρατηρεῖται, οὐχὶ σπανίως παρουσιάζει σύγχυσιν προσώπων και πραγμάτων¹. Ἐν τούτοις παρέχονται σημαντικαὶ πληροφορίαι, και κρίσεις μὴ στερούμεναι ἐνδιαφέροντος.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ θέμα τῶν χρησιμοποιηθεισῶν πηγῶν², εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι, εἰς τὸ ὑπὸ μελέτην τμήμα τοῦ κώδικος, ὁ συγγραφεὺς εἶχεν ὥς πρότυπον τὴν ἱστορίαν τοῦ Χαλκοκονδύλη, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν γεγονότων, κατὰ κανόνα μὲν πιστῶς, ἐνίοτε ὅμως ἀφίσταται μικρὸν ἐκείνου, εἴτε συντέμνων τὴν ἀφήγησιν εἴτε παραλείπων ἐξ ὀλοκλήρου τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ἀθηναῖος ἱστορικὸς ἐπεκτείνεται εἰς λεπτομερεῖας ἀφορώσας εἰς τὴν περιγραφὴν χωρῶν ἢ λαῶν ἢ και ἔθνων³. Σπανίως, τέλος, ἀναγράφονται εἰδήσεις μὴ ἀπαντῶσαι εἰς τὸν Χαλκοκονδύλην. Διὰ τὴν εὐχερεστέραν ἀντιπαραβολὴν τῶν δύο κειμένων, υἱοθετήσαμεν τὴν αὐτὴν διαίρεσιν εἰς παραγράφους, σημειοῦμεν δὲ παραλλήλως τὰ ἀντίστοιχα χωρία τῆς ἱστορίας τοῦ Χαλκοκονδύλη.

Ἐπεξηγηματικαὶ τινες πληροφορίες παρέχονται ἐν ταῖς σημειώσεσιν, ἄλλαι δὲ θέλουσι περιληφθῇ εἰς τὴν τελικὴν ἔκδοσιν τοῦ ὅλου κώδικος.

1. Πβ. Κ. Παπαροηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἔκδοσις ἕκτη, μετὰ προσθηκῶν, σημειώσεων και βελτιώσεων ὑπὸ Παύλου Καρολίδου, τόμ. Ε', ἐν Ἀθήναις 1932, σελ. 216, σημ. 2 : «Καθόλου δ' εἶπεν οἱ χρονογράφοι οὗτοι συνέχεν και συνετάραξαν τὰ πάντα μετενεγκόντες εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Βαγιαζήτ Α' ὑστεροπρώτως τὰ γέγονενα ἐπὶ τοῦ Μουράτ Α' και ἀντὶ μιᾶς δύο ὑπὸ τοῦ Βαγιαζήτ ἱστοροῦνται πολιορκίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Και τοιαύτη μὲν ἀτυχὴς ἢ ἀξία τῆς βυζαντινῆς ἱστοριογραφίας τῶν χρόνων τούτων, ἀλλὰ ἀτυχέστερον τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Χάμμερ (και ἐν μέρει και ὁ Zinkeisen) ἀκολουθῶν τυφλῶς ταῖς ἀκρίτοις παραδόδεσι τῶν εἰρημένων χρονογράφων παρέλαβε ταύτας ὡς ἱστορίαν ἀληθῆ».

2. Περὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου θέματος θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰδικώτερον κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὅλου κώδικος. Πβ. και G. y. Moravcsik, Bericht des Leonardus Chienensis über den Fall von Konstantinopel in einer vulgärgriechischen Quelle, Byzantinische Zeitschrift, 44 (1951), 428 - 436.

3. Πβ. Χαλκοκονδύλην (ἐκδ. Darkò), σελ. 64 - 70, 103 - 138 κλπ.

(Μουράτης) ¹.

φ. 11r ... Ἐξαίφνης ἐδιάβη, ὁποῦ δὲν τὸ ὀλπίζανε. Καὶ δὲν εἶχαν τί κάμη καὶ ἐπαπαδόθησαν ².

- (41,10-42,4) ³. Καὶ ἐκεῖ ἤνθε τὸν νιόν του τὸν Σαούς, καὶ τὸν ἐπιάσε ζωντανό. Καὶ ἐπιάσε τὰ παλληκαρόπουλλα, ὁποῦ ἦτανε συντροφία του, καὶ τοὺς πατέρες τους, καὶ τοὺς ἔδωσε. Τοὺς χριστιανοὺς τοὺς ἔρριξε 'ς τὸν ποταμὸν καὶ τοὺς ἐπνίξε. Καὶ τὰ παλληκαρόπουλλα, ὁποῦ ἦσανε μαζί μὲ τὸν Σαούς, ἐπιάσε καὶ τοὺς πατέρες τους, καὶ τοὺς ἔβαλε νὰ κόψουνε ἀτοὶ τους τὰ παιδία τους· καὶ αὐτοὶ δὲν ἠθέλανε. Καὶ ὥρισε καὶ ἐκόψανε τὰ κεφάλια τους, μαζί μὲ τὰ παιδία τους. Καὶ τοῦ νιού του τοῦ Σαούς ἔβγαλε τὰ ὀμμάτια του, καὶ τὸν ἐτύφλωσε. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐστεῖλε 'ς τὸν Ἰωάννη βασιλέα Παλαιολόγο, δι: «Ἐγὼ ἐτύφλωσα τὸν νιόν μου τὸν Σαούς καὶ ἔβγαλα τὰ ὀμμάτια του καὶ κάμε καὶ ἐπὶ τὰ ὅμοια, ὡς ἐμιλήσαμε» ⁴. Τότε ὁ βασιλεὺς ἐπιάσε καὶ αὐτοὺς τὸν νιόν του, τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ἐξεμάτισε ξύδι καὶ τοῦ ἔρριξε 'ς τὰ μάτια καὶ τὸν ἐτύφλωσε· καὶ ἐγένησαν τὰ μάτια του ὥσάν σταφίδα.
- 15 (42,5-43,5). Καὶ ὥσάν ἐγιναν αὐτὰ, ἔμαθε ὁ σουλτάν Μουράτης πῶς ὁ Μανούλ, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ὁποῦ ὥριζε τὴν Σαλονίκη, ἤθελε νὰ

9 τοῦ νιού: τὸν νιού cod.

1. Ὁ κωδιξ, περισωθεὶς ἀκέφαλος, ἀρχεται ἀπὸ τοῦ φυλλ. 11r. Εἰς τὰς ἀπολεσθεῖσας πρώτας σελίδας ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς — μετὰ βραχεῖαν ἴσως εἰσαγωγὴν, περιέχουσαν πιθανῶς καὶ πληροφορίας περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν χρησιμοποιηθεῖσων πηγῶν — ἀφηγεῖτο τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν πρώτων Ὀθωμανῶν σουλτάνων, ἤτοι Ὁσμάν Α' (1288 - 1326) καὶ Οὐρχάν (1326 - 1359), μετ' οὓς ἠκολούθει ἡ ἱστορία τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ Α' (1359 - 1389), ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως περιεσώθη μόνον τὸ ἐκδιδόμενον τμήμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν στάσιν τοῦ Τούρκου βασιλόπαιδος Σαούς (Σαουζή) καὶ τοῦ Ἀνδρόνικου (νιού τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Ε') ὡς καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ἐπακολουθήσαν σκληρὰν τιμωρίαν.

2. Διὰ τὰ γεγονότα ταῦτα πβ. Χαλκοκονδύλην 36,20 - 42,4, Σφραντζήν (Paradopoulos) 55,1 - 56,28 καὶ Δουκάν, σ. 22.

3. Ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης παραγράφου ἀναφέρεται τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ Χαλκοκονδύλη. Αἱ παραπομπαὶ γίνονται εἰς τὴν ἔκδοσιν Darkö: Laonici Chalcocandylae Historiarum Demonstrationes, Βουδαπέστη, 1922.

4. Τὴν μεταξὺ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ Ἑλλήνος βασιλέως συναφθεῖσαν πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀποστατῶν συμφωνίαν λεπτομερῶς περιγράφει ὁ Χαλκοκονδύλης 37,19 - 39,3.

- ὑπάγη νὰ πάρῃ τὴν Φέρρα¹, ὅπου τὴν ὥριζε ὁ σουλτὰν Μουράτης, μὲ βουλὴ τῆς Σαλονίκης. Καὶ ὥς τὸ ἔ(μαθε) ὁ σουλτὰν Μουράτης ἔστειλε τὸν Καρὰ πασᾶ μὲ πολλὴν δύναμιν κα(τα)πάνω τοῦ Μανοῦλ καὶ τῆς Σαλονίκης, νὰ πο-
 20 λεύσῃ νὰ πάρῃ τὴν Σαλονίκη καὶ νὰ πιάσῃ καὶ τὸν κὺρ Μανοῦλ ζωντανό, νὰ τὸν πάρῃ τοῦ σουλτὰν Μουράτη. Καὶ ὥς τὰ ἔμαθε αὐτὰ ὁ κὺρ Μανουήλ, πὼς ἔρχεται μεγάλος πόλεμος ἀπάνω του, καὶ τὴν ἄλλῃ μερέα οἱ χριστιανοὶ οἱ Σαλονικαῖοι ἦτανε φίλοι τοῦ σουλτὰν Μουράτη, ἀμμὴ δὲν εἶχανε δύναμιν
 24 νὰ τοῦ ἀντισταθοῦσι νὰ πολεμήσουν μὲ τὸν αὐτὸν πασᾶ, καὶ ἐσηκώθη νὰ φ. 11ν (ὑπάγῃ ὁ) κὺρ Μανοῦλ ᾗς τὸν πατέρα του ᾗς τὴν Κωνσταντινούπο(λι. Καὶ) | ὁ πατέρας του δὲν τὸν ἐδέχθη, διατὶ ἐφοβάτοινε ἀπὸ τὸν σουλτὰν Μουράτη. Καὶ ὥσάν δὲν τὸν ἐδέχθη, ἐδιάβη ᾗς τὴν Μυτιλήνη, ᾗς τὸν δοῦκα, ὅπου τὴν ὥριζε· ἀμμὴ μήτε αὐτὸς δὲν τὸν ἐδέχθη². Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐσηκώθη καὶ ἐδιάβη ᾗς τὴν Προῦσα, καὶ ἐδιάβη ὁμπρὸς εἰς τὸν σουλτὰν Μουράτη καὶ τὸν
 30 ἐπροσκύνησε. Καὶ ὥς τὸν εἶδε ἐδέκτηι τον καλὰ καὶ ἐχαίρετисε ἕνας τὸν ἄλλον καὶ ὠμιλοῦσανε μαζὶ τους. Καὶ ὁ κὺρ Μανοῦλ ἐζήτησε συμπάθειο, ὅπου τοῦ ὠμολόγησε τὸ φταίσιμό του, καὶ ὁ σουλτὰν Μουράτης τὸν ἐσυμπάθησε. Καὶ τοῦ εἶπε : «Τὸ κάστρο ὅπου ἦτονε πρῶτα ἐδικό σου, τώρα νὰ ἔναι ἐδικό μου». Καὶ ἔστερξε. Καὶ ἐφίλησέ τονε ᾗς τὸ μέτωπο, καὶ τοῦ εἶπε :
- 35 (43,6-43,17). «᾽Ω βασιλόπουλλο, ἐπειδὴ ἐμολόγησας τὸ φταίσιμό σου καὶ ἄλλαξες τὴν γνώμην σου, θέλεις γενεῖς καὶ καλλιώτερος». Καὶ ὁ κὺρ Μανοῦλ τοῦ εἶπε : «Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν ὅπου ἔστειλε ᾗς τὸν κόσμον τὴν ἀφεντία σου νὰ παιδεύῃς τὰ κακὰ μας θελήματα».

26 Μουράτη : Μουρά cod. 37 τὸν Θεὸν : το θεὸ cod.

1. Φέρρα (πβ. Χαλκοκονδύλης : Φερραι) εἶναι ἡ πόλις Σέρραι. Γράφει σχετικῶς ὁ Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, μετάφρασις Σ. Κροκιδᾶ, Ἀθήνησι, 1870, Α', 467, σημ. Ν : «Τὸ διήγημα τοῦ συμβάντος τούτου (Χαλκοκονδύλης καὶ Φραντζῆς) ἀποδεικνύουσιν ἀρχοῦντως, ὅτι αἱ Φέρραι τῶν Βυζαντινῶν οὐδαμῶς εἰσιν ἡ ἀρχαία Βέρροια (νῦν Καραφερία), ἀλλ' ἡ νῦν πόλις τῶν Σερρῶν» διότι ἡ πόλις αὕτη, ἣν ὁ Μανουήλ ἤθελε καταλαβεῖν αἰφνιδίως, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Χαλκοκονδύλη *Φέρραι*, ὑπὸ δὲ τοῦ Φραντζῆ κεφ. II, *Πόλις τῶν Σερρῶν*. Ὁ πρῶτος τούτων καλεῖ προσέτι τὸν βεζύρην *Καραλίπασαν*, ὁ δὲ δεύτερος *Χαρατίνην*. Ὁ Χαϊρεδδὶν πασᾶς ἔκαλεῖτο ἄλλοτε Καρὰ Χαλὴλ Τζενδερέλη, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλῆς. Ἐναργὲς οὖν, ὅτι ὁ Φραντζῆς συγχέει ἐνταῦθα τὸν πατέρα πρὸς τὸν υἱόν, τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν εἰς τὴν βεζυρίαν».

2. Τὴν πληροφορίαν τῆς μεταβάσεως εἰς Μυτιλήνην, τὴν ὁποίαν ἀποσιωπᾷ ὁ Χαλκοκονδύλης, ἀναφέρει ὁ Σφραντζῆς, σελ. 53,4 : «Ἐλπίζων δὲ δεχθῆναι αὐτὸν οἱ τῆς Λέσβου δεσπόζοντες, ἐλθὼν ἐκεῖσε, αὐτοὶ ἀληθῶς καὶ φανερώς οὐκ ἀνέσχοντο ἰδεῖν ἢ συνομιλῆσαι αὐτῷ διὰ τὸν τοῦ Ἀμουράτου φόβον, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσωσιν».

(43,18-44,1). Τότε, ὡς ἤκουσε αὐτὰ ὁ σουλτάνος, τοῦ ἐκαλοφάνη πολλά,
 40 καὶ ἀπὸ κεῖ τοῦ ἔδωσε θέλημα καὶ ἐδιάβη 'ς τὴν Πόλιν, 'ς τὸν πατέρα του τὸν
 Ἰωάννη βασιλέα Παλαιολόγο. Καὶ οὗτος ἐδιάβη. Καὶ ὁ σουλτὰν Μουράτης
 ἀγάπα νὰ ἤκούη τὰ λόγια τοῦ κυρ Μανουήλ. Ἀγάπα καὶ τοὺς ἀφεντάδες τοὺς
 χριστιανούς, διατὶ τὸν ἐβοηθούσανε εἰς τοὺς πολέμους, ὅπου καὶ ἂν ἐπάγαινε.

(46,3-47,15). Καὶ τοῦτο διατὶ ἦλθασιν οἱ χριστιανοὶ εἰσὲ μεγάλην δυστυχίαν
 45 καὶ ἀδυναμίζανε καὶ ἐπτοχῆναι. Διὰ τοῦτο ὑποτασσόντησαν καὶ τοῦ ἐγινόν-
 τησαν ὑπόδουλοι (τῶν βαρβ)άρων καὶ τὸν ἐβλέπανε ὅτι ὁ Τοῦρκος ἐμεγά-
 φ. 12r λω(νε)...νε τὴν βασιλείαν του, δόξα τῷ Θεῷ. Λοιπὸν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης
 Παλαιολόγος ἔστειλε τὸν Κατακοζηνό¹, 'ς τὴν Βενετίαν καὶ 'ς τὴν Φραγκίαν
 νὰ ζητήσῃ φλουριά δανεικά. Καὶ ἐδιάβη 'ς τὴν ἀφεντίαν, καὶ ἐδώσανέ του
 50 ὀλίγα. Καὶ ἐδανείστη καὶ ἀπὸ τοὺς πρᾶματευτάδες τοὺς βενετζάνους ἄλλα
 καμπόσα μὲ τὸν τόκον. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβη 'ς τὸν ρῆγα τῆς Φράντζας², καὶ
 τοῦ ἐζήτησε καὶ αὐτουνοῦ, ἀμμή δὲν τοῦ ἔδωσε, λέγοντας, ὅτι μάχες ἔχει καὶ
 πολέμους μὲ τοὺς ἐχθρούς του. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐγύρισε πάλιν 'ς τὴν Βενετία,
 καὶ ἔκαμε ἔξοδες νὰ υπάγῃ καὶ νὰ λῇ, καὶ ἀπέρσσε καιρὸς, καὶ ἐξώδιασε
 55 πολλά, καὶ τοῦ μεῖναν ὀλίγα, διατὶ ἔδωσε καὶ ζούρες, καὶ δὲν εἶχε νὰ κάμῃ
 ἔξοδες νὰ γυρίσῃ 'ς τὴν Πόλιν. Καὶ οἱ πρᾶματευτάδες οἱ Βενετζάνοι, ὅπου
 τοῦ ἔδανείσανε, ἔσωσε ὁ καιρὸς καὶ τοῦ τὰ γυρεύανε, καὶ τὸν ἐκρατούσανε
 μέσα εἰσὲ ἓνα σπῖτι, ὥσάν φυλακή. Καὶ δὲν εἶχε τί κάμῃ, καὶ ἔστειλε χαρτὶ
 'ς τὸν βασιλέα Παλαιολόγο νὰ κάμῃ τρόπον νὰ τόνε βγάλῃ ἀπὸ κεῖ. Καὶ
 60 ἐμάζωξε φλουριά ἀπὸ τὴν σοδείαν τὴν βασιλικὴν καὶ τὰ ἔδωσε τοῦ υἱοῦ του
 τοῦ Κατακοζηνοῦ, ὀνόματι Ἀνδρόνικον, ὅπου ἐκυβέρνηα τὴν βασιλείαν,
 ὥσάν πῖτροπος τοῦ βασιλέως. Λοιπὸν ἐδιάβη 'ς τὴν Βενετία καὶ ἐπλήρωσε
 ἀμμή δὲν ἐσώσανε νὰ ξεπληρώσῃ. Καὶ διὰ τὰ ποδέλοιπα ἐμπῆκε ἐγγυητὴς ὁ
 υἱός, καὶ ἔβγαλε τὸν πατέρα του καὶ ἦλθασιν 'ς τὴν Πόλιν.

65 Ἀλίμονον ! Μεγάλην πτωχείαν ὅπου ἦτον 'ς τὸ δυστυχισμένο βασίλειον.

49 νὰζητήσῃ δανικά φλουρήα δανηκά cod. 58 σπῖτι : σπῖ cod.

1. Ὁ χρονογράφος τοῦ Βαρβερινοῦ κώδικος περιέπεσεν εἰς ἀνακρίβειαν (ἴσως παρανόησας τὸν Χαλκοκονδυλῆν), ὑποστηρίζων ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἀπέστει-
 λεν εἰς Ἑσπερίαν τὸν Καντακουζηνόν, ἐνῷ, ὡς γνωστόν, ὁ ἴδιος ἐπεχείρησε τὸ ταξί-
 διον. Ἀνακριβὲς ἐπίσης ὅτι εἰς βοήθειαν τοῦ ὀφειλέτου πατρὸς ἔσπευσεν ὁ υἱός του
 Ἀνδρόνικος. Οὗτος οὐδεμίαν συγκίνησιν ἢ διαφέρον ἐπέδειξεν, ὁ δὲ αἰχμάλωτος
 Ἰωάννης μόνον χάρις εἰς τὰς φροντίδας τοῦ ἐτέρου υἱοῦ του Μανουήλ ἡδυνήθη νὰ
 ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

2. Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἦτο τότε Κάρολος ὁ Ε'. Πβ. καὶ Σφραντζῆν, σελ. 57,14 :
 «Κάκειθεν ἐξελθὼν, πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκίας Κάρουλον ἐλθὼν, οὐδὲν ἐκατέρωθως διὰ
 τὸ περισπωμένους εἶναι αὐτούς, λέγω, ἀναμεταξὺ καὶ μάχας καὶ σκάνδαλα ἔχοντας».

ὁποῦ οἱ ἄρχοντες ἦτανε πλούσοι καὶ ἡ βασιλεία ἦτονε πτωχή. Καὶ δὲν ἐδα-
νείζανε εἰς τίς χρεῖες.

(47,19-48,3). Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἔστειλε τὸν υἱὸν του τὸν κὺρ Μα-
νονήλ ᾧ τὸν σουλτὰν Μουράτη νὰ στέκῃ κοντά του ὥσάν μπάιλον, ὥσάν τὸ
70 εἶχανε συνηθίαν οἱ βασιλεῖς. Καὶ τὸν ἄλλον του υἱὸν τὸν ἔστειλε ᾧ τὸν
Μορέα, ὀνόματι Θεόδωρον.

- φ. 12ν (49,1-50,21). Τότε ἔκαμε μάχην ὁ | σουλτὰν Μουράτης μὲ τὸν Λάζαρον,
δεσπότη τῶν Σεργίων. Καὶ ὡς τὸ ἔμαθε ὁ δεσπότης Λάζαρος, ἐσηκώθη καὶ
ἐδιάβη εἰς τὴν Οὐγγρία, καὶ ἔσμιξε καὶ ἐυβάσθη μὲ ὄλους ἐκείνους τοὺς
75 ἄφεντιάδες τοὺς χριστιανούς. Καὶ εἶχε καὶ μία του θυγατέρα δοσμένη τοῦ ἀφεν-
τὸς τῆς Μολδαβίας ᾧ καὶ τὴν ἄλλην, τὴν εἶχε δοσμένη τοῦ ἀφεντὸς τοῦ Μπούλ-
κου, ὁποῦ ὥριζε τὴν Καστορία καὶ τὴν Ὀχρίδα. Καὶ ἐσμίζανε ἀντάμα διὰ νὰ
πάνε καταπάνω τοῦ σουλτὰν Μουράτη. Ὁμοίως ἐσμίζανε καὶ ἄλλοι ἀφεντιάδες
καὶ ἐμαζώκησαν πολλοὶ καὶ ἀρματώθησαν, καὶ ἐδιάβησαν καὶ ἐστάθησαν
80 κοντά ᾧ τὸν ποταμὸν λεγόμενον Σάβα. Καὶ ἀκαρτερούσανε τὸν σουλτὰν Μου-
ράτη, ὁποῦ ἐρχέτονε μὲ πολλὴ φουσσᾶτο, καὶ ἔσυρε κοντά του καὶ τοὺς δύο
του υἱούς, τὸν Γιακοῦπο καὶ τὸν Μπαγιαζήτη. Καὶ ἐσμίζανε τὰ δύο φου-
σᾶτα. Καὶ λέγουσι οἱ Τοῦρκοι πὺς ἔδραμε ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης ἀπάνω
ᾧ τὸ δεσπότη μὲ μεγάλην βίαν. Καὶ ἕνας Σέρβος τοῦ ἀντιστάθη, καὶ ἐπο-
85 λεμοῦσαν οἱ δύο. Καὶ ὁ Σέρβος ἦτονε ἀπεξὸς καὶ ἔσυρε μία σαΐτια, καὶ
τοῦ ἔδωκε ᾧ τὰ κρυφά καὶ ἡ σαΐτια ἦτονε θανατήσιμη. Ἀμμή οἱ Ρωμαῖοι
τὸ λέγουσι ἀλλῶως ὅτι ὁ δεσπότης Λάζαρος ἔστειλε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώ-
πους του καὶ τοῦ ἔταξε ὅτι ἂν σκοτώσῃ τὸν σουλτὰν Μουράτη νὰ τοῦ χαρίσῃ
ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν ἀφεντία, ὁποῦ ὀρίζει, διατὶ τὸν ἐγνώριζε, πὺς ἦτονε
90 ἀνδρειωμένος. Καὶ ἔστερξε. Καὶ ἐκαμώθη πὺς ἔφυγε ἀπὸ τὸν Λάζαρο
δεσπότη καὶ ἐδιάβη νὰ προσκυνήσῃ τὸν σουλτὰν Μουράτη. Καὶ ὥσάν ἐδιάβη
κοντά, ὡς τὸν εἶδε ὁ σουλτὰνος ἔμορφοι ἄνδρα, θεωρητικὸν καὶ ἔμορφα
φ. 13ν ἐντυμένον, καὶ ὥρισε τοὺς κιαούσηδες καπικῆδες καὶ τοῦ ἐκάμανε ἄδεια | καὶ
ἐδιάβη κοντά νὰ τοῦ μιλήσῃ καὶ νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι του. Καὶ ὥσάν ἐσίμωσε
95 κοντά, ἔβγαλε τὸ πουνιᾶλο του ὁποῦ τὸ εἶχε κορυμμένο, καὶ ἐβάρησε τοῦ
σουλτὰν Μουράτη καὶ τὸν ἐσκότωσε δι' ἀγάπη τοῦ ἀφεντὸς του, τοῦ δεσπό-
του Λαζάρου. Καὶ οἱ κιαούσηδες καὶ καπικῆδες τοῦ σουλτὰν Μουράτη ἐπιά-

76 τοῦ (ἀφεντὸς) iteratum in cod. delevi 85 ὁ add. ego 92 ἔμορφα :
ἔφορφα cod.

1. Ἀφέντης τῆς Μολδαβίας ἦτο τότε ὁ Σιομάνης (πβ. Χαλκοκονδύλιν : Σού-
σμανον τὸν τῶν Μυσῶν βασιλέα). Περὶ τῆς τύχης τῶν θυγατέρων τοῦ Λαζάρου, πβ.
Χάμμερ, Α', σ. 252.

σανε τὸν φονέα Σέρβον, δνόματι Μιχάλη¹, καὶ ἐκομμάτιασάν τον. Ἀπὸ τότε ἐκάμασι νόμον οἱ Τοῦρκοι, ὅτι ἂν υπάγη τινὰς ἀποκρισάρις νὰ φιλήσῃ 100 χέρι, νὰ πιάνουσι οἱ καπικῆδες τὰ δύο του χέρια καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ τὸ φιλήσῃ². Λέγουσι ὅτι εἶχε τότε κοντά του 180 χιλιάδες φουσσᾶτο, ἀπεζοῦς καὶ καβελ-
λάρους. Καὶ ἦτονε μανιώδης ἄνθρωπος. Καὶ τὸ φουσσᾶτο του ἐπῆραν τὸ κορμί του καὶ τὸ διαβάσανε καὶ τὸ ἐθάψανε ἔς τὴν Προῦσα.

(50,22 ἐπ.). Λέγουσι ἐπειδὴ ἦτονε μανιώδης, ἐσκώτωσε μὲ τὸ χέρι του πολ-
105 λούς πασᾶδες καὶ μπέηδες, ὅποιοι τοῦ ἔφταιγε ἄμμη ταπεινὸς εἰςὲ κεινούς, ὅπου τὸν ἐπροσκυνοῦσαν. Ἀγάπα τὰ κυνήγια ἀγάπα καὶ τοὺς ραγιαδες. Ἦτονε δυνατὸς ἔς τὸ κορμί. Ἐστέκετόνε ἔς τὸν λόγον του. Καὶ ἔκαμε τριάντα ἐφιά πολέμους εἰς τὴν ζωὴν του μὲ τοὺς ἐχθρούς του. Ἀρχὴ τοῦ ἐδώσανε αὐτοῦ-
110 ἔς τὴν βασιλείαν 23 χρόνους. Ἦτονε ἔτος 1373⁴ ἀπὸ Χριστοῦ.

Τέλος τοῦ βασιλέως σουλτὰν Μουράτη, βασιλέας τῶν Τούρκων.

Μπαγιαζήτης ὁ 5^{ος}.

φ. 13ν (53,1-53,11). Ὡσὰν ἀπόθανε ὁ σουλτὰν Μουράτης, ἐκάθησε εἰς τὴν βα-
σιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Μπαγιαζήτης, ὁ ὁποῖος ἦτονε μικρότερος ἀπὸ τὸν

99 ἂν super lineam add. cod. 101 καβελλάρους : καβλάρους cod.

1. Λεπτομερείας διὰ τὰ κατὰ τὸν Μιλόσην Κοβιλόβιτς πβ. ἐν Χάμμερ, Α', σ. 248 - 253.

2. Σχετικῶς ὁ Χάμμερ, Γ', σ. 33, γράφει : «Ὅτε δὲ ὁ σουλτάνος (δηλ. ὁ Βαγιαζήτ Β') μετέβαιναν ἀπὸ Μοναστηρίου εἰς Πρίλλατον (Περλεπὲ) ἐκεῖ, ὅπου ἡ ὁδὸς γίνεται στενοτάτη, ἐπλησίασεν αὐτῷ δολοφόνος τις μεταβεβλημένος εἰς Καλενδέρην (πλανήτην δερβίσην). Οἱ σωματοφύλακες πρὸς σωτηρίαν τοῦ Βαγιαζήτ ἀπέτρεψαν τὴν θανατηφόρον πληγὴν καὶ κατέκοψαν αὐτόν. Ἀπὸ τοῦ συμβάντος τούτου, εἰ οὐχὶ ἀπὸ Μουράτ τοῦ Β', δολοφονηθέντος ὑπὸ τοῦ Κοβιλόβιτς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐτέθη νόμος ἵνα μηδεὶς προσεγγίξῃ ἐνοπλος τῷ σουλτάνῳ, πάντες δὲ οἱ προσερχόμενοι πρὸς αὐτὸν εἰσάγονται ὑπὸ δύο θαλαμηπόλων, κρατοῦντων τοὺς βραχίονας αὐτῶν».

3. Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 253 : «Ὁ βίος τοῦ Μουράτ ἐδικαίωσε τὰ δύο ἐπίθετα χουδαβεν - διγκιάρ (κυρίου) καὶ Γαζή (νικητοῦ), ἐν οἷς ἐξυμνεῖται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ὀθωμανῶν».

4. Ἀνακριβῶς φέρεται ὡς ἔτος θανάτου τοῦ Μουράτ Α' τὸ 1373· οὗτος ἀπέ-
θανε τῷ 1389, κατ' ἄλλους μὲν τὴν 15 Ἰουνίου, κατ' ἄλλους δὲ τὴν 27 Αὐγούστου.

5. Βαγιαζήτ Α', σουλτάνος τῶν Τούρκων, υἱὸς τοῦ Μουράτ Α', ἐπικληθεὶς Κεραυνὸς (Πλδριμ), ἐγεννήθη τῷ 1347, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ 1389 καὶ ἀπέθανε τῷ 1402. Καταριθμεῖται τέταρτος — καὶ οὐχὶ πέμπτος, ὡς γράφει ὁ κῶδιξ — σουλτάνος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

- ἀδελφό του, τὸν Γιακοῦπο, διατὶ ὁ βεζύρης τὸν ἀγάπα. Καὶ ἐν τῷ ἅμα τοῦ
 115 ἔστειλε λόγον, ὅτι : «Ὁ πατέρας σου σὲ θέλει νὰ σοῦ ὀμιλήσῃ», ὥσάν τὸν
 εἶχε μαθημένον, διατὶ ἀκόμη δὲν τὸ εἶχε ἀκούσει πὼς ἀπόθανε ὁ πατέρας
 του. Καὶ ἦλθε καὶ ὁ Γιακοῦπος. Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης τὸν ἐπιάσε καὶ ἐν τῷ
 ἅμα τὸν ἐπινξε, κατὰ τὴν συνήθειαν ὁποῦ ἔχουσιν¹. Καὶ ἀπὸ καὶ ἐβγήκε ὁ
 λόγος ὅτι ἀπόθανε ὁ σουλτὰν Μουράτης, καὶ ἐκάθησε βασιλεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ,
 120 ὁ Μπαγιαζήτης. Καὶ δὲν ἦτονε ἄλλος νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.
 (53,12-55,3). Καὶ ἐμάζωξε ὅλα του τὰ φουσσᾶτα καὶ ἐδιάβη καταπάνω
 τοῦ Μάρκου Κράλη, ἀφεντὸς τῆς Βουλγαρίας² καὶ ἐσμίξανε εἰςὲ πόλεμον.
 Καὶ πολέμου γενομένου, ἐτζάκισε τοὺς Βουλγάρους καὶ ἐκατέσφαξε πολλοὺς,
 διατὶ ἡ καβελλαρία τοῦ Τούρκου ἦτονε πλεό ἐλευθέρη καὶ ὀγλήγορη. Ἐκεῖ
 125 ἐσκοτώθη καὶ ὁ ἀφέντης ὁ Μάρκος. Καὶ ἐπῆρε καὶ πολλὰ κάστηρ καὶ χῶρες
 ᾗς τὴν Οὐγγαρία. Καὶ ἐγύρισε ᾗς τὸν θρόνον του, ᾗς τὴν Ἀνδριανούπολι, καὶ
 ἐστερέωσε τὴν ἀγάπην μὲ τοὺς Ρωμαίους, μὲ τὸν βασιλέα Παλαιολόγο. Τότε
 ἔβγαλε πολλοὺς ἀνθρώπους φαμελίες Τούρκους ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τοὺς
 ἀπέρασε ᾗς τὴν Ρούμελη, νὰ σταθοῦνε τὸ μέρος τῶν Σκουπίων καὶ ᾗς τὴν
 130 Βουλγαρίαν. Καὶ ἀπὸ καὶ ἐδιάβη τὸ μέρος τῆς Μπόσινας καὶ ἐπῆρε πολλὰ
 κάστηρ καὶ χῶρες, καὶ ἐδιαγοῦμιζε καὶ πολλὴν κέρδος ἔκαμε καὶ πολλὴν
 σκλαβίαν ἐπῆρε. Καὶ ἐκατέβη τὸ μέρος τῆς Ἀρβανιτίας, εἰς τὴν Ἡπειρο,
 φ. 14r καὶ ἐδιαγοῦμιζε καὶ ἀφάνιζε ὅ,τι ἤθρισκε, διατὶ ὁ τόπος | ἐκεῖνος δὲν ἔχει
 κάστηρ δυνατὰ.
 135 (55,4 ἐπ.). Καὶ οἱ χριστιανοὶ οἱ ἀφεντάδες τὸν ἀκολουθούσανε, ὡς
 ἦτανε καὶ μὲ τὸν πατέρα του, ὁποῦ ἦτανε χρεώστες νὰ ὑπαγαίνουσι ἀντάμα,
 ἔξω ἀπὸ τὸν κύρ Μανουὴλ τὸν Παλαιολόγο, ὁποῦ τότε δὲν τὸν ἀκολούθησε.
 Ἀλλὰ μηδὲ ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου, ὁποῦ ἦτονε πρωτότερον
 τυφλωμένος, καὶ ὑστέρον ἦλθε τὸ φῶς του. Καὶ ἀπέρασε καὶ ἐδιάβη κου-
 140 φίως ᾗς τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη, εἰς τὴν Προῦσα. Καὶ ἔσυρνε μαζί του
 4000 καβελλάρους, ἀρματωμένους καὶ πληρωμένους δύο χρονῶν πληρωμὴ
 καὶ τοῦ ἔταξε νὰ τοῦ δίδῃ πολὺν χαράτζι κάθε χρόνον. Τὸ ὅμοιο ἐδιάβη καὶ

141 δύο : δὴον cod.

1. Ἀπὸ τοῦ Βαγιαζήτ Α', οἱ σουλτάνοι, ἐνθυμούμενοι τῆς ρήσεως τοῦ Κορ-
 νίου ὅτι ἡ στάσις χείρων ἐστὶ τοῦ φόνου, πρὸς ἀποφυγὴν ἐσωτερικῶν ἐπαναστάσεων
 κατὰ τὴν διαδοχὴν προσέβαινον εἰς τὴν ἀδελφοκτονίαν ὡς τοῦ μόνου τρόπου ἀσφαλί-
 ζοντος εἰρηνικὴν καὶ ἀσφαλῆ βασιλείαν. «Τὴν πολιτικὴν ταύτην τοῦ Βαγιαζήτ — γρά-
 φει ὁ Χάμμερ, Α', σ. 256 — ἔκριναν οἱ διάδοχοι ἀξιολογώτατην ὥστε ἐθεώρησαν
 αὐτὴν ὡς νόμον, ὁ δὲ σουλτάνος Μωάμεθ ὁ πορθητὴς ἐκίρηνε δημοσίᾳ ὡς νόμον τοῦ
 βασιλείου τὴν ἀδελφοκτονίαν κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν».

ὁ ἀδελφός του, ὁ κύρ Μανουήλ, ὅς τὸν Μπαγιαζήτη καὶ ὠμίλησε μὲ δαῦτον. Καὶ τοῦ ἔταξε καὶ αὐτὸς νὰ τοῦ δίδῃ κάθε χρόνο τριάντα χιλιάδες φλωρία
 145 χαράτζι καὶ νὰ τὸν ἀκολουθᾷ εἰς βοήθειαν, ὅπου καὶ ἂν ὑπάρῃ τὸ καλοκαίρι. Τότε ἀγάπησε ὁ Μπαγιαζήτης τὸν κύρ Μανουήλ τὸν Παλαιολόγον καὶ ἔστειρε
 τὰ λόγια του¹.

(57,13-58,8). Καὶ τότε ἔστειλε ὁ Μπαγιαζήτης ὁρισμούς εἰς τοὺς ἄρχον-
 τες καὶ πατρίκιους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι νὰ στέρξουνε διὰ βασιλέα
 150 τὸν κύρ Μανουήλ ἢ τὸν Μπαγιαζήτη². Καὶ οἱ ἄρχοντες ἔστειραν διὰ βασι-
 λέα τοὺς τὸν κύρ Μανουήλ τὸν Παλαιολόγον. Καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ ἄλλος
 τοῦ ἀδελφός, ἔσταθη κοντὰ ὅς τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη ὡσὰν πύτροπος.

(58,9-58,20). Ἀμμή ὅταν ἐδικαζόντησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ διὰ τὴν βασι-
 155 λείαν, τότε ἤρξε καιρὸ ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης καὶ τοὺς ἐζήτησε τὸ κάστρο
 τὴν Φιλαδελφείαν. Καὶ δὲν εἶχαν τί κάμῃ καὶ ἔστειραν νὰ τοῦ τήνε δώσουν.
 Ἀμμή οἱ Φιλαδέλφοι δὲν ἔστειραν νὰ παραδοθοῦν ὅς τὸν σουλτὰν Μπαγια-
 ζήτη. Καὶ τότε ἐπῆρε τὰ φουσσᾶτα του καὶ ἐδιάβῃ νὰ τήνε πολεμήσῃ, νὰ
 τήνε πάρῃ μὲ τὸν πόλεμον, διατὶ καὶ πρωτύτερα ἔστειλε ὁ βασιλεὺς κύρ
 159 Μανουήλ, ὅτι νὰ στέρξουνε νὰ παραδοθοῦσι ὅς τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη καὶ
 φ. 14v δὲν ἔστειραν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδιάβῃ ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης | μὲ τὰ φουσ-
 σᾶτα του, καὶ ἐπῆρε εἰς βοήθειά του καὶ τοὺς ἀφεντάδες τοὺς χριστιανούς,
 ὅπου τὸν ἀκολουθούσανε ὡς ἦσαν διατεταγμένοι. Καὶ ἐδιάβησαν ἀντάμα
 καὶ τὴν ἀποκλείσανε μὲ πόλεμον καὶ πρῶτοι, ὅπου ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχια
 καὶ τὴν ἐπῆραν καὶ ἐστήσανε τὰ φλάμπουρα τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη³.
 165 (58,21-61,4). Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐπῆρε τὰ φουσσᾶτα του καὶ ἐδιάβῃ καταπάνω

146 Μανουήλ : *μανουῖ cod.* 150 Μανουήλ : *μανουῖ cod.* 165 καταπάνω .
καπάνο cod.

1. Πβ. καὶ Σφραντζήν, 59,3 ἐπ.

2. Οὕτω καὶ ὁ Χαλκοκονδύλης, 57,14 : «Ἐπιτέμψας ἄγγελον ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπῆρετο τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν, τίνα βούλονται σφίσι βασιλέα γενέσθαι, Ἐμμανουήλον ἢ βασιλέα Παιαζήτην». Ὁρθότερον ὅμως γράφει ὁ Σφραντζής 61,1 : «Καὶ ὁ ἀμυρᾶς ταῦτα ἀκούσας ἔστειλε πρέσβυν τινὰ ἐκ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα γνωρίσῃ τὰς γνώμας καὶ τὰς θελήσεις τε καὶ βουλὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ δήμου, ποῖον μὲν ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν εἰς βασιλέα ἡγάπουν» (δηλ. τὸν Μανουήλ ἢ τὸν Ἀνδρόνικον καὶ οὐχὶ ὡς ἐσφαλμένως γράφουσιν ὁ Χαλκοκονδύλης καὶ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς τὸν Βαγιαζήτη). Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 258.

3. Γράφει σχετικῶς ὁ Χάμμερ, Α', 260 : «Ἐφαίνετο δὲ ἀπίστευτον, εἰ μὴ αὐτοὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι ὁμολόγουν, ὅτι πρῶτοι οἱ δύο αυτοκράτορες — ἐξ ἐφόδου ἀναβάντες ἐκυρίευσαν τῆς ἰδίας πόλεως, ὅπως ὑποτάξωσιν αὐτὴν τοῖς βαρβάροις (Χαλκοκονδύλης, Β, 27)». Πβ. καὶ Κ. Παπαρρηγοπούλου, ἐνθ' ἂν., τόμ. Ε', σ. 213, σημ. 2 καὶ σ. 216, σημ. 2.

τοῦ Ἀλεξάντρου, ἀφεντὸς τῆς Ἀρμενίας, χριστιανόν, τὸν ὁποῖον τὸν ἐλέγασι καὶ Σκενιτέρη. Καὶ ἐδιάβη καὶ ἀπόκλεισε τὸ πρῶτο κάστρο, τὸ καλύτερο, ὅπου ἦτονε ἀτὸς τοῦ μέσα σ' αὐτο κ' ἐκαθέτονε τὸ ὁποῖο κάστρο τὸ λέγουσι Ἑρτζικα. Ὁμοίως καὶ τὸ κάστρο τὴν Ἀμάϊκα. Καὶ λέγουσι, ὅτι αὐτὸς ὁ

170 Ἀλέξανδρος ἦτονε πολλὰ ἀνδρειωμένος ἄνθρωπος, ὅπου δὲν εὐδοίκετόνε ἕτερός του εἰσὲ ὅλην τὴν Ἀνατολή, καὶ τεχνίτης ὡς τοὺς πολέμους, ὅπου μὲ ὀλίγο φουσοᾶτο ἐνίκα πολλούς. Ἀμὴν ὅταν ἐδιάβη ὁ Μπαγιαζήτης ἀπάνω του, προτοῦ σώσῃ ἐκεῖ, τὸν εἶχε φθονήσει ἡ γυναῖκα του καὶ ὁ υἱὸς του καὶ τὸν ἐσοκτώσανε, καὶ ἐκάθησε ὡς τὴν βασιλεία του ὁ υἱὸς του. Καὶ τότε

175 ἦρε καιρὸ ὁ Μπαγιαζήτης καὶ ἐδιάβη καὶ ἐπῆρε καὶ τὰ δύο κάστρο. Καὶ ἐπάσε καὶ τὸν υἱόν του, τὸν φονέα, καὶ ἐπῆρε του τὴν βασιλείαν, ὁμοίως καὶ ὅλες του τὶς χώρες καὶ κάστρο. Ἐπῆρε καὶ τὴν Κόλκινδα καὶ ἐδιάβη παίρονοντας καὶ ἔως εἰς τὴν Ἀμάστρια. Καὶ ὥσ᾽ ἐπῆρε ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ εἰπωμένου Ἀλεξάνδρου, ὅλην τὴν Μικρὴ Ἀρμενίαν, καὶ ἐδιάβη κατα-

180 πάνω τοῦ Καραλουνῆ καὶ ἐπῆρε του τὴν ἀφεντία τῆς Σουμάνιας. Ὁ ὁποῖος Καραλουνῆς εἶχε φουσοᾶτο, καὶ ἐσυναπαντήθησαν μὲ τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη καὶ ἐνίκησε ὁ Μπαγιαζήτης, καὶ ἔφυγε καὶ ἐμπῆκε μέσα ὡς τὸ κάστρο, τὴν Σουμάνια, καὶ ἐπολέμησέ την καμπόσες ἡμέρες. Καὶ ὥσ᾽ ἐν ἡμέρῃ ῥεσε νὰ τήνε πάρῃ, τὴν ἄφησε, καὶ ἐδιάβη καταπάνω εἰς ἄλλους ἀφεντάδες

185 τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὸν ἀφέντη τὸν Σεδίνω καὶ εἰς τὸν Σαργάνω καὶ ὡς τὸν φ. 15r Μεδέσιον καὶ εἰς τὸν Μεδίνω, ὅπου ἦτανε μικροὶ ἀφεντάδες, ἦγουν | μικροὶ δουνκάδες καὶ ἐνίκησέ τους. Καὶ αὐτοὶ ἀφίρασι τοὺς τόπους τους καὶ ἐφεύγασι. Καὶ ἐδιάβησαν εἰς τὴν Σούζα, χώρα τοῦ μεγάλου Τάταρη, τὸν ὁποῖον Τάταρη τὸν ἐλέγασι Ταμερλάν, καὶ ἐπαραιονέθησαν εἰσὲ δαῦτον, πὼς ἐδιάβη

190 καταπάνω τους ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης καὶ διαγωνμίζει τὶς χώρες τους. Καὶ ὡς τὸ ἤκουσε ὁ Ταμερλάνος τοῦ ἐκακοφάνη πολὺ, ἔσοντας νὰ εἶναι ὅλοι μίας πίστεως, καὶ νὰ τοὺς ἀδικᾷ, νὰ παίρῃ τὴν ἀφεντία τους. Τότε ὁ Ταμερλάνος Τάταρης ἐμάζωξε τὰ φουσοᾶτα του, καὶ ἐσμίζανε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀφεντάδες οἱ μικροὶ καὶ ἔγιναν τὸ ἓνα. Ἦτανε καὶ κάποιοι ἄλλοι ἀφεντάδες μικροὶ τῆς

195 Φρυγίας καὶ δὲν ἠθέλαν νὰ σμίξουνε μὲ τὸν Ταμερλάνω, λέγοντας δι' ἦτανε γενεὰ μὲ τὸν Μπαγιαζήτη. Καὶ ὁ Ταμερλάνος ἐφύλαγε νὰ τοὺς κάμῃ τὴν ἀντιμοιβή, διατὶ ἐβοηθοῦσαν τὸν Μπαγιαζήτη. Αὐτοὶ ὅπου ἐβοηθοῦσαν τὸν Μπαγιαζήτη ἦτανε ὅλοι ἐφτά· αὐτοὶ ὅλοι ἦτανε Τοῦρκοι. Ἦτονε καὶ ὁ ἀφέντης τοῦ Μεδινέ. Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ἐπῆρε καὶ ὥριζε ὅλη τὴν Καππα-

200 δοκίαν ὅπου τὴν ὥριζε ὁ Καραγιουσούφης. Καὶ ἐμεγάλωσε τὴν βασιλείαν του ὡς τὴν Ἀνατολή.

167 Σκενιτέρη : σγκενιτέρη cod. 178 Ἀμάστρια : α-ἀμάστρια cod. 183 ἡμπόρσες : ὑπόρσες cod. 187 ἐφεύγασι : ευφέγασι cod. 190 καὶ διαγωνμίζει : καὶ δηῆγοῦμίξη cod. 192 παίρῃ : πένη cod. 195 σμίξουνε : σμίξου-ξουναι cod.

(61,5-63,9). Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐγύρισε καὶ ἀπέρασε ἔς τὴν Εὐρώπην, ἔς τὴν Ρούμελην, μὲ τὰ φουσοῦτα του. Καὶ ἐδιάβη ἔς τὴν Ἑπείρον, ἔς τοὺς Ἀλβανίτες, καὶ τοὺς διαγοῦμισε. Ὅμοιως καὶ τὴν Μπόσινα. Καὶ ἔβγαλε λόγο, πὼς θέλει νὰ ὑπάγῃ ἔς τὴς Φῶκες τῆς Θεσσαλίας. Ἀμυῇ ἡ βουλή του ἦτονε νὰ ὑπάγῃ ἔς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐμπῇ καὶ μέσα ἔς τὸ Μορέα. Καὶ ἔκαμε πρῶτον ἔς τὸ φουσοῦτο του τὸν κὺρ Ἰωάννη τὸν Παλαιολόγον. Καὶ πρῶτο ὁποῦ ἐπολέμησε, ἐπῆρε τὸ κάστρο τὴν Δομέττιζα, ὁποῦ ἔναι τὸ μέρος τῆς Θεσσαλίας. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβη καὶ ἐπῆρε τὰ Φέροσαλα, πατριδα τοῦ Ἀχιλ-
 210 λέως, πλησίον τῆς Λαρίσου. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβη καὶ ἐπῆρε τὸ Ζητούνι, κάστρο ἔς τὴν Θερμόπολιν καὶ τὴν νέα Πάτρα καὶ ἄλλα καστέλλια. Καὶ οἱ χῆρες ἐπαραδόθησαν καὶ αὐτὲς ἔς τὸν Μπαγιαζήτη θεληματικῶς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔλεινοι καὶ χριστιανοὶ ὁμοίως. Καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀφεντὸς τοῦ Ντάβαλου,
 214 ὁποῦ ὤριζε τὸν Αὐλῶνα ἢ μὲ ὅλην τὴν περιοχὴν, εἶχε ἀποθάνει ὁ ἄνδρας τῆς
 φ. 15ν πρωτύτερα, ὁ Ντάβαλος, καὶ ἐπειδὴ ἦτονε χήρα, ἐπαντρεύτη καὶ ἐπῆρε ἓναν παπᾶ καὶ ἐκνέρινα τὴν ἀφεντία τῆς κακᾶ καὶ ἐγογγύζανε οἱ ἀνθρώποι τοῦ τόπου. Καὶ ὡς τὰ ἔμαθε αὐτὰ ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης, ἐπῆρε τὰ φουσοῦτα του καὶ ἐπήγαγε ἀπάνω τῆς. Καὶ αὐτὴ ἐπῆρε πολλὰ χαρίσματα καὶ τὴν θυγατέρα τῆς, ὁποῦ τὴν εἶχε ἀρρεβωνιασμένη μὲ ἓναν ἀφέντη χρι-
 220 στιανόν, καὶ ἐπῆρε τὴν καὶ αὐτὴν μαζί τῆς καὶ ἐδιάβη καὶ ἐσυναπάντησε τὸν Μπαγιαζήτη καὶ ἐπροσκύνησέ τον. Καὶ ἐδέκτη τὴν, καὶ ἔδωσέ του τὰ χαρίσματα. Ὅμοιως ἔδωσέ του καὶ τὴν θυγατέρα τῆς καὶ ἐπῆρε τὴν διὰ γυναικα του. Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ἔστειλε ἓναν φλαμπουριόρη μὲ πολλοὺς Τούρκους καὶ ἐπερίλαβε τὴν ἀφεντία τῆς. Καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμε ὁ Μπαγια-
 225 ζήτης διατὶ τῆς ἡδρε ἀφορμῇ, πὼς ἐφαρμάκεψε τὸν ἄνδρα τῆς, τὸν Ντάβαλο, καὶ ἐπῆρε ἄνδρα τὸν παπᾶ, ὀνόματι Σιρότην, ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ ἦτονε καὶ μάγος, Σπανιόλος τὸ γένος, ἀπὸ τὴν Ἀραγῶνα.

203 ἐδιάβη : ἐδιά- cod. 217 Μπαγιαζήτης : μπαγιαζή cod. 223 διὰ γυναῖ-
 κα : δηληνηταῖα cod.

1. Τὸ χειρόγραφον γράφει Αὐλῶνα ἀντὶ Σάλωνα. Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου πολλὰ ἔχουν γραφῇ κατὰ καιροὺς. Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 296 ἐπ., Σπ. Λάμπρου, Αἱ Ἀθηναὶ ὑπὸ τοὺς Φλωρεντίνους καὶ τὸ λεγόμενον δουκάτον τῶν Δελφῶν, Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. Κ, 1926, Σπ. Λάμπρου, Ὁ τελευταῖος κόμης τῶν Σαλώνων, δοῦμα εἰς μέρη πέντε, Ἀθῆναι 1870.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Σεφάνου Δούκα, Σέρβου δυνάστου Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων. Πβ. Καλλιγὰ, Μελέται Βυζαντινῆς Ἱστορίας ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας ἀλώσεως 1205 - 1453, σ. 577 ἐπ. καὶ 599 ἐπ.

3. Ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὸν σύζυγον τῆς χήρας Δὲ Δουῆν, ἐξ Ἀραγῶνος, ἀπόγονον τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἰσπανίας.

(63,17-64,12). Λοιπὸν ὥσάν ἐπερίλαβε καὶ ὥρισε ὁ Μπαγιαζήτης ὁλους
 230 τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐσηκώθη μὲ τὰ φουσοᾶτα του νὰ ἐμπῇ ᾽ς τὸ Μορέα.
 Ἀμμὴ ὁ Σιγισμόντος ¹, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀλαμανίας, τοῦ ἔστειλε γραφὴ μαν-
 τατοφόρον, ὅτι : «Ἐπειδὴ παγαίνεις καταπάνω ᾽ς τοὺς φίλους μου καὶ τοὺς
 παίρνεις τὴν ἀφεντιά τους, νὰ ἡξεύρης πῶς ἐτοιμάζομαι νὰ ἐλθῶ ἀπάνω
 σου, νὰ σὲ πολεμήσω, ἂν μοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς χάριν». Καὶ τότε ἐμάζωξε τὰ
 235 φουσοᾶτα του αὐτὸς ὁ Σιγισμόντος, Ἀλαμάνους καὶ Σπανιόλους καὶ ἄλλους
 ἀπεζοῦς καὶ καβελλάρους, καὶ ἀπέρασε ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν καὶ ἀπὸ τὴν
 Ρᾶσια, καὶ ἐδιάβη ᾽ς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀπέρασε τὸ Ντούναβι καὶ ἐπῆρε
 τὸ Μπουντούνι καὶ ἄλλα καστέλλια, ὅπου τὰ εἶχε παρμένα ὁ Τοῦρκος. Καὶ
 ἐδιάβη ᾽ς τὴν Νικόπολι, λεγόμενη Πρέβεζα ², καὶ ἔβαλε βουλὴ ὅτι νὰ μὴν
 240 ἀφήσῃ καμμίαν χώραν, ὅπου ἦσαν εἰσὲ κεῖνο τὸ περὶ γυρο ³.
 φ. 16r (70,6-71,13). Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ἔμαθε πῶς | ὁ Σιγισμόντος ἔχει πολὺν
 φουσοᾶτο καὶ δυνατὸ καὶ ἐπῆρε πολλοὺς τόπους καὶ χώρες, ἐφοβήθη μήπως
 καὶ τότε νικήσῃ καὶ νὰ τότε διώξῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπα, ἡγουν ἀπὸ τὴν Ρού-
 μελη, καὶ ἐμάζωξε ὅλον του τὸ φουσοᾶτο καὶ ἐδιάβη ᾽ς τὴν Πρέβεζαν, ὅπου
 245 τὴν ἐπολέμα ὁ Σιγισμόντος. Καὶ εἶχε τὸ αὐτὸ κάστρο πολλοὺς Τοῦρκους
 φυλάκτορες, καὶ ἦτονε καὶ δυνατὸ κάστρο καὶ ἀντιστέκασιν τοῦ Σιγισμόντου.
 Καὶ τὸ αὐτὸ ἔσωσε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης μὲ ὅλο του τὸ φουσοᾶτο. Καὶ ὡς τὸ
 εἶδε αὐτὸ ὁ Σιγισμόντος ἄφησε τὸ κάστρο ὅπου τὸ ἐπολέμα, καὶ ἐμάζωξε τὰ
 φουσοᾶτα του καὶ ἐτοιμάσθη νὰ πολεμήσῃ τὸν Μπαγιαζήτην. Καὶ ὥσάν ἐσι-
 250 μώσανε κοντὰ εἶπανε οἱ Φραντζέζοι τοῦ Σιγισμόντου ὅτι νὰ τοὺς δώσῃ τὸν
 προῶτον τόπον, νὰ πολεμήσουν τὸν Μπαγιαζήτην. Καὶ ἔδωσέ τον των. Καὶ
 ἐκαβαλλικέψανε, καὶ ὅταν ἐσώσανε κοντὰ, ἀπεξέψανε καὶ ἐδώσανε τὰ ἄλογά
 τους καὶ τὰ διαβάσανε ὀπίσω, καὶ ἐμπήκανε ᾽ς τὸν πόλεμον ἀπεζοί, καὶ ἐβα-
 ρήσανε τὰ ὄργανα τοῦ πολέμου, ὡς ἔχουν συνήθειαν. Καὶ ὡς εἶδανε οἱ Τοῦρ-
 255 κοί, ἐδράμανε καβελλάροι καὶ τοὺς ἐβάλανε ᾽ς τὴν μέση καὶ τοὺς ἐκόψανε
 ὁλους· καὶ δὲν ἐγλύτωσε μηδὲ ἕνας. Καὶ ὡς εἶδανε οἱ Οὐγγαροὶ τοὺς Φραν-
 τζέζους τὸ πῶς εἶχανέ τους ἐκόψει ὁλους, ἐθαμάξανε τὴν ἀγνωσία τους,
 ὅπου ἐδιάβησαν νὰ πολεμήσουν τοὺς Τοῦρκους ἀπεζοί, ὅπου ἂν ἡθέλαν τὸ

229 ἐπὶ ῥήλαβε cod.: ex ἐπίρσε 238 τὸ Μπουντούνι: τομπουντούνι cod.
 241 Μπαγιαζήτης: ματζιγῆτης cod. 243 ἡγουν: ειγουν cod. 244 καὶ (ἐμάζωξε)
 iteratum cod. delevit 247 primum καὶ ο σιγισμόντος scripsit cod. post in καὶ
 ὁ μαγιαζήτης mutavit

1. Πβ. Σφραντζῆν, 63,4 ἐπ., καὶ Χάμμερ, Α', σ. 280 ἐπ. καὶ σ. 378, σημ. ΑΔ.
 2. Πβ. Σφραντζῆν, 64,6 ἐπ.
 3. Ὁ χρονογράφος παραλείπει ἐνταῦθα τὰς σελ. 64-70 τοῦ Χαλκοκονδύλη, ἐνθα γίνεται μακρὸς λόγος περὶ τῆς Γερμανίας.

ἡξεύρει, ἠθέλανε πάγει νὰ τοὺς βοηθήσουν. Καὶ διὰ τοῦτο ἦτανε ἡ ἀφορμὴ
 260 οἱ Φραντζέζοι, καὶ ἐνίκησε ὁ Μπαγιαζήτης τὸν πόλεμο, καὶ ἐτζακίστησαν
 οἱ Οὐγγαροὶ. Καὶ ἔφυγε ὁ Σιγισμόντος μὲ τὸν Μέγα Μάστορα τῆς Ρόδου,
 φ. 16v καὶ ἐμπήκανε εἰς μία βάρκα καὶ ἀπεράσαν πέρα | τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐγλυτώ-
 σανε¹. Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐκατατρέχανε τοὺς χριστιανούς, καὶ ἄλλους ἐκόφτασι
 265 καὶ ἄλλους ἐπιάνασι σκλάβους. Καὶ λέγουσι, διὸ οἱ Φραντζέζοι, ὅπου ἐμπή-
 265 κανε ἔς τὴν προσοιέλλα τῶν Τουρκῶν, ἐσκοτώσανε πολλοὺς Τούρκους, καὶ
 οἱ Οὐγγαροὶ ἂν ἠθέλανε ἐμπῇ ἔς τὸν πόλεμον, ὥσάν ἐμπήκανε οἱ Φραντζέ-
 ζοι, ἐκεροδέσανε τὸν πόλεμο. Ἀμμή ἀπὸ τὸν φθόνον τοὺς δὲν ἐδιάβησαν εἰς
 βοήθειαν. Καὶ ἦτονε ἡ ἀφορμὴ τοῦ φθόνου ὁ Σιγισμόντος. Καὶ ὥσάν εἶδε
 ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Βιέννας τὸν τζακισμόν τοῦ φουσσάτου, ἐπῆρε τὸ φου-
 270 σάτο του, ὅπου εἶχε, καὶ ἔδραμε μέσα ἔς τὸ φουσσάτο καὶ ἔκαμε πολὺν πόλε-
 μον ἔς τοὺς Τούρκους καὶ πολλοὺς ἐκατάσφαξε. Καὶ ἀφωνάζανε οἱ χριστια-
 νοὶ : «Νίκη, νίκη» ἔχομεν !» Καὶ ἐτζάκισε τὸ φουσσάτο τοῦ Τούρκου· καὶ
 ὁ Μπαγιαζήτης εἶδε πῶς ἐτζακίστη τὸ φουσσάτο του. Εἶχε κοντὰ του ἐξῆντα
 χιλιάδες φουσσάτο, διαλεκτοὺς ὅλους καβελλάρους. Καὶ ἐδιάβη καὶ ἔβαλε
 275 τοὺς χριστιανούς ἔς τὴν μέση πρωτύτερα παρὰ νὰ σώσῃ ὁ Σιγισμόντος, ὅπου
 ἔφυγε, διατὶ οἱ δύο ἄκρες τοῦ φουσσάτου τῶν Τουρκῶν ἦταν ἐφτὰ μίλλια
 ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο μακρῆς. Καὶ διὰν ἐβάλλαν τοὺς χριστιανούς ἔς τὴν μέση καὶ
 τοὺς ἐτζάκισαν, καὶ ὅποιος ἐδύνετον ἔφυγε. Καὶ λέγουσι διὸ ὁ σουλτὰν Μπα-
 280 γιαζήτης εἶχε μὲ τοῦ λόγου του ἕως τριακόσες χιλιάδες φουσσάτο, ἀπεζοὺς
 καὶ καβελλάρους, καὶ ὁ Σιγισμόντος εἶχε καὶ αὐτοὺς φουσσάτο, ἀπεζοὺς καὶ
 καβελλάρους, ἕως ὀγδοῇντα χιλιάδες. Μέσα εἰς αὐτοὺς ἦτανε εἴκοσι χιλιάδες
 φ. 17r καβελλάρους, τοὺς ὁποίους ὅλους τοὺς ἐνίκησε ὁ Τοῦρκος ἀπὸ τὴν ἀκαταστα-
 σίαν καὶ φθόνον ὅπου εἶχανε οἱ χριστιανοί. Καὶ τοῦτος ὁ πόλεμος ἐγίνη
 τὴν παραμονὴ τοῦ Ταξιάρχου². Καὶ ἐσκοτώθησαν ἔς τὸν αὐτὸν πόλεμον

260 οἱ : καὶ cod. Μπαγιαζήτης : μπαζίτης cod. 264 σκλάβους : σλάβους cod.
 267 ἐδιάβησαν : ἐδηάβησαν cod. 276 Τουρκῶν : primum Τουρ-γγαρῶν scripsit cod.
 post in Τουρ-κῶν mutavit μίλλια ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο μακρῆς : μίλλια μεκρῆ· ἕνα ἀπο
 το ἄλλο μακρῆς cod.

1. Σφραντζῆ, 65,4 : «Μόλις δὲ μετὰ βίας καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος μετὰ
 τοῦ πρωτεύοντος τῶν σταυροφόρων τῆς ἀδελφότητος Ῥόδου, ἀκάτιον μικρὸν τυχόντες
 εὐρεῖν, ἐμβάντες τὸν Ἰστρον ἐπέρασαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαντο». Ὁ Χαλκοκον-
 δύλης (70,24) οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ «Μέγα Μάστορα τῆς Ρόδου».

2. Περὶ τῆς ἡμερομηνίας τῆς μάχης αἱ πηγαὶ δὲν συμφωνοῦσιν. Ὁ Χαλκοκον-
 δύλης οὐδὲν γράφει ἐπὶ τοῦ προκειμένου, κατὰ δὲ τὸν χρονολόφον μας ἡ μάχη ἐγέ-
 νετο «τὴν παραμονὴ τοῦ Ταξιάρχου». Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 379, σημ. ΔΔ : «Ὁ Στύ-
 ριος ἱστοριογράφος Ἰούλιος Καῖσαρ, ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ

285 εἴκοσι χιλιάδες χριστιανοί· καὶ Τοῦρκοι ἐσκοτώθησαν καὶ αὐτοὶ ἐξήντα χιλιά-
 δες· καὶ ἐπύρανε σκλάβους χριστιανούς τοὺς περισσότερους Οὐγγαρους καὶ
 Φραντζέζους¹. Καὶ ἐπύρανε καὶ τὸν μπουντινιόρο Μπουνκιάρδον καὶ τὸν
 μαρισκάλκο τῆς Φραντζας. Καὶ τούτῃ τὴν νίκη, ὅπου ἔκαμε ὁ Τοῦρκος,
 εἶχανε λόγον παρμένο οἱ χριστιανοί, πῶς ὁ Τοῦρκος δὲν ἔχει πλεό παρὰ ἑκα-
 290 τὸν εἴκοσι χιλιάδες, ἀπεζοὺς καὶ καβελλάρους, καὶ ἦλθαν οἱ χριστιανοὶ καὶ
 ἐμπήκανε ᾗς τὸν πόλεμο. Ἀμμή ὁ Τοῦρκος εἶχε φουσοῦατο, ἀπεζοὺς καὶ
 καβελλάρους, ἕως τετρακόσους χιλιάδες. Λοιπὸν ἐδιάλεξε ὁ Μπαγιαζήτης ἀπὸ
 τοὺς σκλάβους, ὅπου ἐπιάσε, τριακόσους, τοὺς καλλιώτερους, καὶ τοὺς ἔκοψε
 295 ὅλους, διὰ τὰ δειξῆναι πῶς δὲν χρειάζεται φλωρία τὰ τὶς ἐπουλήσῃ². Τότε
 ἐσηκώθη μὲ τὰ φουσοῦατα του καὶ πάγαινε νικητής. Καὶ ὅθεν ἀπέρανα τὰ
 ἐπάγῃ ᾗς τὸ Σκαμνὶ του, ἐδιαγούμιζε τὰ χωρία τῆς Βουλγαρίας καὶ πολλὰ
 σκλαβία ἔκαμνε. Καὶ ἔβαλε βουλὴν τὰ πολεμήσῃ, καὶ πάγῃ τὸ Μπουντινιόνι,
 ὅπου ἔναι μεγάλο καὶ δυνατὸ κάστρο καὶ ἔναι τὸ κλειδί τῆς Οὐγγαρίας. Καὶ
 διὰ τὰ τότε πιάσῃ ἡ ποδαλγία, καὶ τοῦ πονούσανε τὰ πόδια, τὸ ἄφησε, καὶ
 300 ἐδιάβῃ ᾗς τὴν Ἀνδριανόπολι, ᾗς τὸν θρόνον του.

(71,14-71,20). Καὶ περάσοντας ὀλίγος καιρὸς, ἐμάζωξε τὰ φουσοῦατα του,
 καὶ ἐδιάβῃ καταπάνω τοῦ Μύρσα διατὶ ἐβοήθῃ τῆς Οὐγγαρίας. Ὁ ὁποῖος
 Μύρσας ὥριζε τὴν Βλαχίαν καὶ εἶχε φουσοῦατα ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν, καὶ
 304 ἦτονε ἀνδρείος. Οἱ ὁποῖοι Μολδάβοι εἶναι ἀνδρειωμένοι καὶ εἶναι ἀπὸ κάτω
 φ. 17v ᾗς τὸ ρη|γᾶτο τῆς Δελχίας. Ὁ ὁποῖος Μύρσας ὥριζε τὴν Βλαχία ληστρικῶς,
 ὅτι ἔκοψε τὸν ἀφέντη τῆς Βλαχίας.

(73,17-74,16). Καὶ ὥσαν ἐγροίκησε ὁ Μύρσας ὅτι ὁ Μπαγιαζήτης πα-
 γαίνει ἀπάνω του, ἐμάζωξε τὰ φουσοῦατα του καὶ ἐδιάβῃ καὶ ἀπέρασε τὸν

295 πάγαινε : πέγευς cod. 298 καὶ ἔναι : ὁ ἓνς cod. 303 Μύρσας : μίρας cod.

αὐτοῦ, τόμ. 5', σ. 3, παραπέμπει εἰς τὸ μέγα σύγγραμμα Χρονικά τῆς Στυρίας, τόμ.
 Γ', σ. 312-314, καὶ εἰς τὰ χρονικά Cillejense καὶ Hagenense, ὧν τούτο τάσσει
 τὴν ἡμέραν τῆς μάχης εἰς τὴν 24 Σεπτεμβρίου, ἐν ᾧ ὁ Βονφίνιος τάσσει αὐτὴν εἰς
 τὴν 29, οἱ δὲ Γάλλοι εἰς τὴν 28· Ἡ μάχη ἐγένετο, λέγει τὸ χρονικὸν τοῦ Ἁγεν,
 τῇ παραμονῇ τοῦ ἁγίου Μιχαήλ. Κατὰ τὸν Ἐγγelon, ἱστορία τῆς Οὐγγρίας, τόμ. Β',
 σ. 200, ἦν ἡμέρα Τρίτη·.

1. Ἡ ἀφήγησις τοῦ Χαλκοκονδύλῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι συντομοτάτη. Ὁ
 ἡμέτερος ἱστοριογράφος, ἀντιθέτως, εἶναι ἐκτενέστερος, ἀγνωστον πόθεν συμπληρώ-
 σας τὰς πληροφορίας αὐτοῦ.

2. Ἡ πληροφορία δὲν εἶναι ἀκριβής. Γνωρίζομεν, ἀντιθέτως, ὅτι ὁ Βαγιαζήτ
 συνέλαβε πολλοὺς εὐγενεῖς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποῖους μετέφερεν εἰς τὴν Προῦσαν,
 ἀφῆκε δὲ βραδύτερον ἐλευθέρους, ἀφοῦ κατέβαλον ὡς τίμημα διακοσίας χιλιάδας
 χρυσῶν δουκάτων.

Ντούναβι. Καὶ ἐδιάβη καὶ ἐδιαγοῦμιζε τοὺς τόπους τοῦ Μπαγιαζήτη, καὶ
 310 εἶχε τὸ φουσαῖτο του ἐλεύθερο καὶ ἀτός του ἀνδρειωμένος. Καὶ τὴν φαμε-
 λία του τὴν ἔβαλε εἰς φύλαξι 'ς τὸ κάστρο τοῦ Πρασσοβοῦ καὶ αὐτὸς ἐπὶ-
 γαίνει γυρεύοντας τοὺς Τούρκους. Καὶ πάντα ἐστέκετον 'ς τοὺς λόγγους, 'ς
 τοὺς δορυμῶνες καί, ὅταν ἐσώσανε οἱ Τούρκοι 'ς τοὺς τόπους ἐκείνους, ἐβγαί-
 νασι οἱ Βλάχοι τοῦ Μύρσα καὶ πιάνασι τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ἐσκοτώ-
 315 νασι, καὶ πάλι ἐμπαίνασι 'ς τὸν λόγγο. Καὶ μίαν ἡμέραν ἐβγήκε ὁ Μύρσας
 ὄξω 'ς τοὺς κάμπους φανερά καὶ ἔσμιξε μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ ἔκαμε πολλή
 σφαγὴ εἰσὲ δαύτους. Καὶ ὥσάν εἶδε ὁ Μπαγιαζήτης αὐτά, ἐσκιάκη καὶ
 ἐπῆρε βουλὴ τὸν Βρενὲς πασᾶ, ὅτι νὰ μὴν πᾶνε καταπάνω τοῦ Μύρσα. Καὶ
 ἐπῆρε τὰ φουσαῖτα του καὶ ἀπέρασε τὸν Ντούναβι καὶ ἐγύρισε ὀπίσω, καὶ
 320 ἐδιάβη 'ς τὴν Ἀνδριανούπολι, 'ς τὸ Σκαμνὶ του.

(74,17-76,1). Καὶ περάσοντας ὀλίγος καιρὸς, ἐπῆρε τὰ φουσαῖτα του
 καὶ ἐδιάβη καὶ ἀπόκλεισε τὴν Κωνσταντινούπολι ¹, καὶ ἐπολέμα νὰ τήνε πάρη
 διατὶ ἐγνώριζε τὴν ἀδυναμίαν τῶν δυστυχισμένων Ρωμαίων, διὰ νὰ περάσῃ
 τοὺς προγονέους του· διατὶ αὐτὴ ἡ χώρα ἡ Κωνσταντινόπολι ἔναι ἡ κεφαλὴ
 325 καὶ βασίλισσα ὁλονῶν τῶν πόλεων. Καὶ ἤρε ἀφορμὴ νὰ τήνε πολέμῃσι ὅτι
 διατὶ ὁ αὐτὸς Μπαγιαζήτης ἦτονε 'ς τὴν Μακεδονία, 'ς τὴν χώρα τήνε
 λέγονσι Φέροα, καὶ ἦτανε κοντά του πολλοὶ ἀφεντάδες χριστιανοί ². Καὶ
 φ. 18r ἦτονε κύρ Θεόδωρος, ὁ δεσπότης τοῦ Μορέως, ὅπου ἐκαθόνε 'ς τὸν Μεξη-
 330 ραῖ. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀφεντάδες οἱ χριστιανοὶ ἦτανε ὑποτεταγμένοι 'ς τὸν Μπα-
 γιαζήτη νὰ τοῦ βοηθοῦνε εἰς πόλεμον. Καὶ ἐκεῖ ὅπου καθόντησαν ἦλθε ἕνας
 Ρωμᾶϊος Μονεβασιώτης, ὀνόματι Μαμουνᾶς ³, καὶ ἦτονε ἀφέντης τῆς Μονε-
 βασίας, κάστρο δυνατό 'ς τὸν Μορέα, καὶ τὸ ἐκυβέρον. Καὶ ἦλθε 'ς τὸν
 σουλτάν Μπαγιαζήτη καὶ ἐγκάλεσε τὸν δεσπότη κύρ Θεόδωρο, δεσπότη τοῦ
 Μορέως Παλαιολόγον, λέγοντας, πὼς τοῦ ἐπῆρε τὴν Μονεμβασία καὶ τὸν

311 'ς τό : τὸν cod.

314 Βλάχοι : βάχη cod.

325 ἀφορμή : ἀφόρ cod.

329 Μπαγιαζήτη : μπαγλί cod.

330 ὅπου καθόντησαν : ὁ καθόντησαν cod.

1. Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 291 ἐπ.

2. Πβ. Σφραντζήν, 61,24, ὅστις ἀναφέρει τοὺς παρὰ τῷ σουλτάνῳ διαμένοντας χριστιανούς ἡγεμόνας : «Εὐρισκομένου δέ τινι καιρῷ τοῦ ἀμειβᾶ Μπαγιαζήτου ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ἐγγὺς τῶν Σεβρῶν μητροπόλεως, παρῶν ἦν ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συνηβάσεις, ἃς εἶχον, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος καὶ ὁ κύρ Κωνσταντίνος ὁ Δραγάσης καὶ ὁ τῆς Σερβίας δεσπότης κύρ Στέφανος».

3. Πρόκειται περὶ τοῦ Παύλου Μαμωνᾶ, ἐκβληθέντος τῆς Μονεμβασίας. Ἡ ἐπίσκεψις τῷ σουλτάνῳ ἐγένετο ἅμα ἀρχομένου τοῦ 1396.

335 ἀδίκησε. Καὶ ὡς ἤκουσε ὁ Μπαγιαζήτης τὰ λόγια τοῦ Μαμουνά, ἐγύρισε τὸ πρόσωπό του ὁ Μπαγιαζήτης καὶ εἶδε τὸν κύρ Ἰωάννη, τὸν ἀδελφὸ τοῦ βασιλέως Παλαιολόγου ὅπου ἦτανε καὶ αὐτὸς κοντὰ ᾗ τὸν Μπαγιαζήτη, ὡσὰν μπάλλος, καὶ τὸν ἔβρισε πολὺ ἄσκημα. Καὶ κύρ Ἰωάννης ἐπόμενε αὐτὰ καὶ ἐσηκώθη καὶ ἐδιάβη καὶ ἔσμιξε καὶ τοὺς ἄλλους ἀφεντάδες τοὺς
340 χριστιανούς. Καὶ ὁμοφωνήσανε ὅλοι ὅτι νὰ σμίξουνε, νὰ πᾶνε καταπάνω τοῦ Μπαγιαζήτη. Καὶ ἐσυμφώνησε ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του διὰ γυναῖκα τοῦ κύρ Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου, ὁ ὁποῖος εἶχε προῦττερα τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τοῦ Τραπεζόντα Τούρκου.

(76,18-78,6). Καὶ ὁ κύρ Θεόδωρος ἐδιάβη ᾗ τὸν Μορέα καὶ οἱ ἀφεν
345 τὰδες οἱ χριστιανοὶ ἐδιάβησαν καὶ αὐτοί, καὶ ἐδιάβησαν ᾗ τοὺς τόπους τοὺς καὶ ἀφήσανε τὸν σουλτὰν Μουράτη². Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐρχέτονε τινὰς ἀπὸ τοὺς Παλαιολογιάννους τοῦ βασιλέως ᾗ τὸν Μπαγιαζήτη, ὡς ἦτανε ὑποτεταγμένος, εἶπανε τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη ὅτι ὁ Παλαιολόγος δὲν ἐρχεται
φ. 18ν ποσὺς ᾗ τὴν Πόρτα σου, ἐν τῷ ἅμα ἔστειλε τὸν πρῶτον κιαούμπαση, ὀνό-
350 ματι Ἀλῆ, νὰ εἶπῃ τοῦ βασιλέως Παλαιολόγου ᾗ τὴν Πόλι, ὅτι νὰ ἐλθῇ ᾗ τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη, ὡς καθὼς ἔναι ὑποτεταγμένος, καὶ «Ἄ δὲν ἐλθῇς, θέλει ἐλθεῖ ἀπάνω σου μὲ πόλεμον, νὰ σὲ πάρῃ καὶ νὰ πάρῃ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολι». Καὶ ὁ κιαούσης δὲν εἶπε τοῦ Παλαιολόγου τὰ ἄνωθεν λόγια, μόνε τοῦ εἶπε ὅτι νὰ μὴν ἐλθῇ ᾗ τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη, διατί
355 ἔχει κακὴ βουλή. Ἀμμή ὁ Παλαιολόγος βασιλεὺς κύρ Μανουήλ εἶπε τοῦ κιαούση νὰ τοῦ εἰπῇ ὅτι ἐτοιμάζεται νὰ ἐλθῇ, μόνε ἂν μολοδιθῇ ἀπὸ ἀσθένειαν. Καὶ ὁ κιαούσης ἐδιάβη καὶ εἶπε τοῦ Μπαγιαζήτη αὐτά, καὶ τὸν ἐπαντύχαινε. Καὶ ἀπέρασε καιρὸς καὶ δὲν ἐδιάβη. Καὶ ἰδὼν ὁ Μπαγιαζήτης πὼς ἀπέρασε καιρὸς καὶ δὲν ἐδιάβη νὰ σμίξῃ, ἐμάζωξε τὰ φουσσᾶτα του
360 ὅλα ᾗ τὴν Ἀνδριανούπολι καὶ ἐδιάβη, ἀπόκλεισε τὴν Πόλι καὶ ἐχάλασε τὰ ἀμπέλια τοὺς καὶ τὰ περιβόλια τοὺς καὶ τὶς ὁμορφους πύργους καὶ τὰ χωρία τοὺς. Καὶ τοὺς ἐκούρσευε ὀκτὼ χρόνους καὶ ἔκαμε πολλὴ σκλαβίαν. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε ἀποκλεισμένη τὴν Κωνσταντινούπολι, ἀπέθανε πολὺς λαὸς ἀπὸ

336 primum κύρ θεόδωρο scripsit cod. post deleuit et in κύρ ιωάνη mutavit
338 Ἰωάννης : ὀάνης cod. 339 αὐτά : εφτα cod. 340 χριστιανούς : χρηστηγανού cod.
341 καὶ ὁ κωνσταντῖνος : καὶ ἐσσηφόνησε : ὁ δεσπότης κωνσταντῖνος cod. 344 καὶ οἱ : καὶ
ἐ οἱ cod. 347 Παλαιολογιάννους : παλεγιάνους cod. Μπαγιαζήτη : παγίζη cod.
353 κιαούσης : κιάσης cod. 354 μόνε : μο-μόνε cod. 356 ἐτοιμάζεται : ἐμάζετε cod.

1. Ὁ Μανουήλ Παλαιολόγος εἶχε νυμφευθῇ εἰς πρῶτον γάμον τὴν κόρην τοῦ βασιλέως τῆς Κολχίδος, τὴν ὁποίαν ὅμως, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀφήγησεν ὁ πατήρ του. Πβ. Χαλκοκονδύλην, 75,22 - 76,12.

2. Ἐνταῦθα Μουράτη ἀντὶ Μπαγιαζήτην.

τὴν πείνα. Τότε ἐπαράδόθη καὶ ἡ Σηλυβρία ἔς τὸν Μπαγιαζήτην, εἰς τὴν
 365 ὅποιαν ἤτονε ἀφέντης εἰσὲ δαύτην ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀνδρο-
 νίκου, καὶ δὲν εἶχε τί κάμη καὶ ἔφυγε καὶ ἐδιάβη ἔς τὴν Φραγκίαν καὶ ἔς τὴν
 Γένοβαν νὰ ζητήσῃ βοήθειαν. Καὶ τὴν ἄλλην μερῶν ἔστειλε γραφὴ ὁ Μπα-
 γιαζήτης καὶ τὸν ἐπιάσαν καὶ τὸν ἔβαλαν ἔς τὴν φυλακὴν. Καὶ ἐστάθη καμπό-
 370 τσον λίγον καιρὸν καὶ ἔφυγε, καὶ ἐδιάβη ἔς τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη καὶ
 φ. 23r τὸν ἐπροσκύνησε. Καὶ τὸν ἐδέκτη καλὰ καὶ ἐχάρισέ του τὴν Σηλυβρίαν. Καὶ

(78,12-79,5). Δοιπὸν περὶ δὴ καὶ ἐπολέμα ὁ Μπαγιαζήτης τὴν Πόλιν,
 ἔβαλε ἐπίτροπον εἰς τὴν βασιλείαν του τὸν ξάδελφό του τὸν Ἰωάννην, τὸν
 υἱὸν τοῦ Ἀνδρονίκου. Καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ἐδιάβη
 375 εἰς τὴν Φραγκίαν², εἰς τοὺς πρίντζιπους, καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν ἀφεντία τῆς
 Βενετίας καὶ ἐζήτησέ τους βοήθειαν, νὰ τοῦ βοηθήσουνε νὰ μὴν ἀφήσουνε
 καὶ πάρῃ ὁ Τοῦρκος μία βασιλικὴ χώρα ὥσάν ἐκεῖνη. Καὶ ἐτάξανε νὰ τοῦ
 δώσουνε. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβη εἰς τὸν δοῦκα τῆς Μιλάνας, καὶ ἐδέκτηκέ
 380 τὸν, καὶ ἔκαμέ του μεγάλῃ τιμῇ, καὶ ἔδωσέ του πολλὰ φλωρία καὶ ἄλλα
 καὶ ἄλλα χαρίσματα. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβη εἰς τὸν ρῆγα τῆς Φραντζας³.

(90,11-90,21). Ὁ ὅποιος ρῆγας ἤτονε ἐξοσιτικός, καὶ δὲν εἶχε τὸν νοῦ
 του, καὶ ἤτονε ὀξω, ἀχώρια ἀπὸ τὴν κούρτη του. Καὶ ἀπόκρισι δὲν τοῦ ἐδώ-
 σανε καμμίας λογῆς, μηδὲ βοήθειαν. Καὶ οἱ ἄλλοι πρίντζιποι δουκάδες τὸν
 ἐδεχόντησαν ὅσο μόνε ὅτι τὸν ἐφιλεύανε. Καὶ ὥσάν εἶδε οὕτως, ἐγύρισε εἰς
 385 τὴν Πόλιν ἀβοήγητος⁴. Εἰσὲ τοῦτα ὁ Μπαγιαζήτης δὲν ἔπαυε, μόνε ἀενάως
 ἐπολέμα τὴν Πόλιν, καὶ ἔστειλε καὶ εἰς τὸν Μορέαν πενήντα χιλιάδες φουσ-
 σάιο μὲ τὸν Γιακοὺ πασᾶ⁵.

(90,22-92,17). Ἀντάμα ἔστειλε καὶ τὸν Βρενέζη, ὁ ὅποιος Βρενέζης
 ἤτονε ἀπὸ τίς παλαιῆς γενεῆς τοῦ Ὀτωμάνου, γενεά ἄνωθεν ἀνδρειωμένου,
 390 καὶ ἐκάμανε μεγάλον διαγουμεῖ καὶ κοῦρσο. Καὶ ἐδιάβησαν ἕως τὴν Κορῶ-

365 ἀφέντης : ἀφέντη cod. 369 ἐπροσκύνησε : ἐπροσκύνηση-νης cod. 370 Σηλυ-
 βρίαν : σηληβριάν cod. 385 ἀενάως : ἀένσος cod. 389 γενεῆς : γενεῆς cod.

1. Ἐξ ἀβλεψίας τοῦ γραφέως μετὰ τὸ φύλλον 18ν ἀκολουθεῖ τὸ φύλλον 23r.
 Πβ. ἀνωτέρω, σελ. 219, σημ. 2.

2. Πβ. καὶ τὴν ἀφήγησιν Σφραντζῆ, 66,18 - 67,13.

3. Δοῦξ τοῦ Μιλάνου ἦτο τότε ὁ Ἰωάννης Γκαλέας, βασιλεὺς δὲ τῆς Γαλλίας
 ὁ Κάρολος 5^{ος}.

4. «Καὶ ἄπρακτος ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπαnéστρεψεν». Σφραντζῆς,
 67,12.

5. Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Πελοποννήσου πβ. Χάμμερ, Α', σ. 298 ἐπ.

νην καὶ ἕως εἰς τὴν Μοθώνην διαγυμίζοντας. Καὶ ὁ Γιακοῦ πασᾶς ἐδιάβη εἰς τὸ Ἄργος καὶ τὸ ἐπῆρε.

Καὶ ὁ κύρ Θεόδωρος¹, ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, ὅπου ἦτονε εἰς τὸ Μεξηθρά, ἐβλέποντας τὸν ἀποκλεισμόν τῆς Πόλης καὶ τοῦ Μορέως, 395 ὅπου ἦτανε εἰσὲ μεγάλο κίνδυνον, ἐπούλησε τῶν Βενετζάνων πολλοὺς τόπους
 φ. 23ν τοῦ Μορέως, τὴν Μοθώνην | καὶ ἄλλους τόπους διὰ ὀλίγα φλωρία. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβη καὶ ἐπούλησε καὶ τὸν Μεξηθρά τοῦ Μέγα Μαστόρου, ὅπου ὤριζε τὴν Ρόδο. Καὶ ὥσάν ἐμάθανε οἱ Μεξηθριῶτες πὺς τοὺς ἐπούλησε ἐμονοίασανε καὶ ἐψηφίσανε καὶ ἐκάμανε τὸν μητροπολίτην τοὺς δι' ἀφέντη καὶ 400 δεσπότη. Καὶ ὅταν ἐγύρισε ὁ κύρ Θεόδωρος ἀπὸ τὴν Ρόδο μὲ καμπόσους καβελλιέρους νὰ τοὺς παραδώσῃ τὸν Μεξηθρά καὶ τὴν ἀφεντία του, ἐμαζώκησαν οἱ Μεξηθριῶτες καὶ εἶπανε τῶν καβελλιέρων : « Ὅγλήγορα νὰ φύγετε ἀπὸ τὸν τόπο μας, εἴτε δὲ σᾶς κάμομε ἐχθρούς ». Καὶ ὥσάν εἶδε ὁ κύρ Θεόδωρος ὁ δεσπότης πὺς δὲν ἀπέρασε ἡ πούλησίς του, εἶπε τοὺς : « Ἐπειδὴ 405 καὶ δὲν ἔγινε ἐτοῦτο, στεργηθῆτε ἐμένα πάλι διὰ δεσπότη σας ». Καὶ οὕτω ἔστερξαν, μὲ τοιοῦτο ὅτι νὰ τὸν ἔχουνε ἀφέντη καὶ ποτὲ τῶν καιρῶν νὰ μὴν τοὺς πούλῃσῃ εἰσὲ καμμίαν ἀφεντίαν. Λοιπὸν ὁ Γιακοῦ πασᾶς, ὥσάν ἐπῆρε τὸ Ἄργος, καὶ ἐχάλασε τὸ κάτω κάστρο — μόνο ὀλίγο ἄφησε —, τότε ἐπῆρε σκλαβία ἀπὸ τὸν Μορέα, ἕως τριάντα χιλιάδες, καὶ τοὺς 410 ἔστειλε εἰς τὴν Ἀνατολὴν σεργούνηδες, νὰ ἀδυναμίσῃ τὸν Μορέα, ἐξωρισμένους.

(92,18-92,21). Καὶ ὁ Βορνεζής ἐδιάβη μὲ τὸ φουσοῦτο του εἰς τὰ μέρη τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐδιάβη καὶ ἐπολέμα τοὺς Ἀλβανῖτες καὶ διαγυμίζε τοὺς τόπους τοὺς.

415 (95,2-95,6). Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης, ἐπειδὴ διὰ τὸν φόβον τοῦ Ταμερλάνου, βασιλέως τῆς μεγάλης Ταταρίας, ἄφησε τὴν Πόλιν καὶ ἐδιάβη μὲ τὰ φουσοῦτα του εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐπολέμησε ἕνα κάστρο, τὴν Ἐρτζικα, τὴν ὁποίαν τὴν ὤριζε ἕνας δοῦκας Τοῦρκος, καὶ τὴν ἐπῆρε, ἐδιάβη καὶ ἐπάτησε 419 καὶ ἄλλους ἀφεντιάδες Τοῦρκους καὶ ἐπῆρε τὴν ἀφεντία τοὺς.

φ. 24r (95,7-96,16). Καὶ τότε ἐμαζώκησαν | ὅλοι οἱ ἀφεντιάδες τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐδιάβησαν καὶ ἐπαραπονέθησαν εἰς τὸν Ταμερλάνον, λέγοντας ὅτι : « Ὁ

391 Ἐπῆρε ὁ Γιακοῦ πασᾶς τὸ Ἄργος in margine 392 εἰς τό : ὕστερ cod.
 397 (μαστόρου) τῆς delevit cod. 405 ἐτοῦτο : ἐ-ετοῦτο cod. 407 τῶν : το cod.
 410 Ἄργος 30.000 in margine 421 in margine : ἐσηκώθη ὁ Ταμερλάνος καταπάνω τοῦ Μπαγιαζήτη καὶ ἐσοκώθη ᾗς τὸν πόλεμον ὁ Μπαγιαζήτης

σουλτὰν Μπαγιαζήτης μᾶς ἐπάτησε καὶ μᾶς ἐπῆρε τοὺς τόπους μας καὶ τὴν ἀφεντιά μας. Καὶ ἡ ἀφεντιά σου εἶσαι μεγάλος βασιλέας καὶ ἔχεις δύναμι πολλή· καὶ νὰ ῥθῶμε καὶ ἐμεῖς νὰ πᾶμε νὰ τότε πολεμήσωμε, ὅτι αὐτὸς
 425 ἐβουλήθη νὰ μὴν ἀφήσῃ μηδὲ ἐμᾶς, μηδὲ τὰ κάστηρ μας». Τότε ἔστειρε ὁ Ταμερλάνος καὶ ἐτοιμάστη καὶ ἔδωσε ἕνα φόρεμα τοῦ τζαούση του καὶ τὸν ἔστειλε εἰς τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη, διατὶ οὕτως τὸ εἶχε συνήθειο, ὅτι ὅποτε ἤθελε νὰ στείλῃ ἀποκρισάρι εἰσὲ κάποιον βασιλέα τοῦ ἔστειλε καὶ ἕνα φόρεμα διὰ χάρι. Καὶ εἶπε τοῦ τζαούση ὅτι νὰ εἰπῇ τοῦ Μπαγιαζήτη
 430 οὗτος, ὅτι :

(96,17-97,9). «Ἐπειδὴ καὶ πολεμᾷς τοὺς ὁμόπιστούς μας Τούρκους δὲν εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος, διατὶ ἔπρεπε νὰ πολεμᾷς ἀλλόφυλους καὶ ὄχι τοὺς Τούρκους τοῦ Προφήτη μας, ὅπου δὲν σοῦ ἔφταίσανε ποτέ, καὶ κάμεις ἀδικία».

435 (97,10-98,2). Τότε ὁ Μπαγιαζήτης ἐστάθη μὲ ὑπομονὴ καὶ ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ μαντατοφόρου κιαούση. Ἀμυγὴ τοῦ ἑκακοφάνη πολὺ διὰ τὸ φόρεμα, ὅπου τοῦ ἔστειλε, καὶ λέγει τοῦ κιαούση : «Κάμε νὰ εἰπῇς τοῦ βασιλέου σας τοῦ Ταμερλάνου ὅτι μηδὲ ἡ Ἀνατολή μηδὲ ἡ Δύσι δὲ μὲ ἀγαποῦνε, διατὶ ἐγὼ πολεμῶ διὰ τὴν πίστι, καὶ ἐπειδὴ δὲν τοῦ ἀρέσει ἐκεῖνα ποὺ κάμω
 440 καὶ παίρνω καὶ θέλει νὰ μὲ ἐβγάλῃ ἀπὸ τοὺς τόπους, ὅπου ἐπῆρα μὲ τὸ σπαθί μου, ἃς τὸ ἡξεύρῃ πῶς εἶμαι ἐκθρός του. Καὶ διὰ τὸ φόρεμα ὅπου μοῦ ἔστειλε χάρι, εἰπές του ὅτι ἄλλη βολὰ μὴ μοῦ στείλῃ ἐμενός, ὅπου εἶμαι
 φ. 24ν ἀπὸ βασιλικὸ γένος καὶ πλουσώτερος ἀπὸ κείνον».

(98,3-98,13). Καὶ τότε ἐγύρισε ὁ τζαούσης ὁ μαντατοφόρος καὶ ἐδιάβη
 445 εἰς τὸν Ταμερλάνο καὶ τοῦ εἶπεν τὰ ὅσα εἶπεν ὁ Μπαγιαζήτης. Καὶ ὥς τὰ ἤκουσε, ἐμανιώθη πολὺ, καὶ ἔκραξε καὶ τοὺς ἀφεντάδες τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς εἶπε τίς ἀποκρισες τοῦ Μπαγιαζήτη. Τότε πάλι ἔστειλε τὸν τζαούση μαντατοφόρο εἰς τὸν Μπαγιαζήτη, ὅτι νὰ δώσῃ τὰ κάστηρ καὶ τίς χώρες ὅπου ἐπῆρε τῶν ἀφεντιάδων τῶν Τούρκων, εἴτε δὲ καὶ δὲν τὰ ἐπιστρέψῃ,
 450 τὸν ἔχει διὰ ἐκθρόν καὶ : «Θέλω σηκωθῇ μὲ τὰ φουσσᾶτα μου νὰ ᾠθῶ ἀπάνω σου νὰ πάρω καὶ τοὺς τόπους σου, ὅπου ἔχεις εἰς τὴν Ἀνατολή». Τότε ὥς τὰ ἤκουσε ὁ Μπαγιαζήτης, ἐγέλασε καὶ ἀναγέλασε τὰ λόγια του.

(100,8-101,12). Τότε ὁ Ταμερλάνος ἐπῆρε τὰ φουσσᾶτα του καὶ ἐδιάβη καὶ ἐπῆρε τὴν χώρα τὴν Σεβαστείαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν, καὶ ἐπήγαγε
 455 παίροντας τὴν Ἀνατολή. Καὶ ἤρθε καὶ κοντὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολι. Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ὅπου εὐρίσκετόνε εἰς τὴν Ρούμελη, εἰς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας, ὥς τὰ ἐγροίκησε πῶς ὁ Ταμερλάνος ἐπῆρε τὴν Σεβαστείαν καὶ πάγει παίροντας τίς τόπους τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐν τῷ ᾧμα ἐπῆρε τὰ φουσ-

σᾶτα του καὶ ἀπέρασε εἰς τὴν Ἀνατολή. Τότε πάλι ξμαθε πὼς ὁ Ταμερλάν-
 460 νος ἐπῆρε τὴν Σεβαστείαν καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔκοψε καὶ πολλή
 σκλαβίαν ἔκαμε καὶ ἐπιάσε καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Μπαγιαζήτη ζωντανὸ καὶ τοῦ
 ἔκοψε τὸ κεφάλι του ¹.

(138,6 ἐπ.). Καὶ εἰσὲ τοῦτα ἐδιάβησαν καὶ ἄλλα μαντιᾶτα τοῦ Μπαγια-
 ζήτη, ὅτι νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς τόπους ἐκείνων τῶν ἀφεντάδων καὶ νὰ τοῦ
 465 δώσῃ καὶ δύο χιλιάδες καμήλια βούτυρο καὶ δύο χιλιάδες τέντες, καὶ νὰ
 βάλλῃ νὰ διαλαλήσῃ εἰςὲ ὅλην του τὴν βασιλείαν ὅτι ὁ Ταμερλάνος ἔστι
 φ. 25r μεγάλος βασιλεὺς καὶ ὅσα ἄσπρα καὶ φλωρία κάμη, νὰ γράφῃ τὸ ὄνομα
 τοῦ Ταμερλάνου ², καὶ νὰ τοῦ στείλῃ καὶ ἕνα του υἱὸν νὰ τὸν ἔχῃ εἰς τὴν
 κούρτη του ὑπόδουλο. Καὶ ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ τὰ στείλῃ καὶ νὰ τὰ κάμῃ αὐτά,
 470 τὸν θέλει ἔχει διὰ ἐκθρόνῳ μεγάλον. Καὶ ὥς τὰ ἤκουσε αὐτὰ ὁ Μπαγιαζήτης,
 δὲν τοῦ ἔστειλε ἀπόκρισι καμμίαν.

(139,3-141,18). Καὶ ὁ Ταμερλάνος ἐρχέτονε νὰ τὸν εὕρῃ μὲ ὀκτακόσους
 χιλιάδες φουσοῦτο. Καὶ ἐδιάβῃ τὰ μέρη τῆς Φρυγίας καὶ Λυδίας. Τότε καὶ
 ὁ Μπαγιαζήτης ἐπήγαινε νὰ τὸν εὕρῃ νὰ τόνε πολεμήσῃ μὲ ἑκατὸν εἴκοσι
 475 χιλιάδες φουσοῦτο. Εἰς τὸ ὁποῖο φουσοῦτο ἦτανε μαζί του δέκα χιλιάδες
 Βουλγάροι καὶ Σέρβοι χριστιανοὶ εἰς βοήθειαν τοῦ Μπαγιαζήτη, εἰς τοὺς
 ὁποίους εἶχε τὴν ὀλπίδα του ὁ Μπαγιαζήτης, διατὶ αὐτοὶ ἦτανε μαθημένοι
 τοῦ πολέμου. Καὶ ἐδιάβησαν ἕως εἰς τὰ μέρη τῆς Φρυγίας, καὶ ἐκεῖ ἠῦρανε
 τὸν Ταμερλάνον. Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἦτονε τεντωμένος ὁ Μπαγιαζήτης πρωτῶ-
 480 τερα, ἔπεσε ἡ τέντα του καὶ ἐσκοτώθησαν τρία παλληκάρια, χωρὶς ἄνεμον
 καὶ χωρὶς νὰ τήνῃ σείσῃ τινάς· καὶ τὸ εἶχανε διὰ κακὸ σημάδι. Καὶ τὴν
 ἄλλην μερῆαν ὅτι, ὅταν ἔβαλε βουλὴν νὰ πάγῃ νὰ εὕρῃ τὸν Ταμερλάνον νὰ
 τόνε πολεμήσῃ, τοῦ εἶχε εἰπεῖ ὁ πασᾶς βιζύρης ὅτι νὰ μὴν πάγῃ νὰ πολε-
 μήσῃ μὲ τὸν Ταμερλάνον, ἐκεῖ ὅπου ἦτονε ὁ Ταμερλάνος, εἰς τὴν Ἀγκουρῃ
 485 εἰς τὴν Φρυγίαν ³.

(145,9-145,22). Ἐθάμασε ὁ Ταμερλάνος εἰς τὴν τόλμη τοῦ Μπαγιαζήτη,
 ὅπου ἐτόλμησε καὶ ἤρθε ἀπάνω του νὰ πολεμήσῃ μὲ ὀλίγο φουσοῦτο. Τότε

459 Ταμερλάνος : ταμαμερλάνος cod.

1. Ὁ ἱστοριογράφος τοῦ βαρβερينوῦ κώδικος παραλείπει τὰς σελ. 103 - 138 τοῦ Χαλκοκονδύλη, ἐν αἷς ὁ τελευταῖος ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν περὶ τοῦ Ταμερλάνου καὶ τῆς ὅλης δράσεως αὐτοῦ.

2. Μεταξὺ τῶν ὥρων τοῦ Ταμερλάνου ἦτο νὰ χρησιμοποιῶνται μόνον νομίσματα φέροντα τὴν εἰκόνα αὐτοῦ.

3. Περὶ τοῦ Ταμερλάνου καὶ τῶν κατὰ τοῦ Βαγιαζήτ πολέμων αὐτοῦ πρ. Χάμμερ, Α', σ. 306 ἐπ.

ἐκαβαλλίκευε ὁ Ταμερλάνος καὶ ἐδιάβη κοντὰ εἰς τὸ φουσσάτο τοῦ Μπαγια-
ζήτη, καὶ ὥς τὸ εἶδε, ἐγέλασε καὶ εἶπε : « Ἀληθινὰ ἐτοῦτον ἡμπορεῖ τινὰς
490 νὰ τὸν εἰπῇ Ἀστραπή »¹. Καὶ τότε ἐμέρασε ὁ Ταμερλάνος τὸ φουσσάτο του
εἰς δύο, καὶ ἔδωκε τοῦ νιού του τὸ μισὸ καὶ τὸ ἄλλο μισὸ ἐπῆρε ἀτὸς του.
φ. 25v (145,23-147,12). Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ἐμέρασε τὸ φουσσάτο του εἰς τρία,
καὶ ἔβαλε εἰς τὴν ξεροβὴ μερέα τὸν πασᾶ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ εἰς τὴν δεξίαν
ἔβαλε τὸν πασᾶ τῆς Ρούμελης, καὶ εἰς τὴν μέση ἦτονε ὁ Μπαγιαζήτης μὲ
495 τοὺς γιαννιτζάρους καὶ μὲ ὄλους τοῦ Σαραγίου διαλεμένους. Καὶ τὴν ἄλλη
μερέα ἐρχέτονε μὲ τάξη πολέμου καὶ ἦτονε κοντὰ τοῦ ἑνὸς ἀφέντης τῆς Περ-
σίας, ὁ Σακοῦκος, καὶ ἄλλοι ἀφεντιάδες τῆς Περσίας. Τότε ἐσμίξανε τὰ
φουσσάτα καὶ ἐπολεμούσανε σκληρὰ καὶ οἱ Βουλγάροι καὶ οἱ Σέρβοι ἐπολε-
μοῦσανε ἀδρειωμένα τὸν ἐκθρόν τους.

500 Ἀμμὴ ἰδόντας ὁ Μπαγιαζήτης ὅτι νικᾶται ὑπὸ τοῦ ἐκθροῦ του,
διατὶς ἐτζακίσανε τὸ φουσσάτο του τῆς Ρούμελης, ἐσκιάνκη μήπως καὶ ἔλθῃ
ὁ Σακοῦκος ὁ Περσιάνος καὶ τότε βάλλῃ ὁμπρός. Καὶ ἔκραξε τοὺς ἐδικούς
του νὰ γυρίσουνε ὀπίσω καὶ δὲν τὸν ἀκούγανε. Καὶ τόσο τοὺς ἐφοβέρισε μὲ
βία ἐγλυτώσανε καὶ ἐγυρίζανε κοντὰ εἰς τὸν Μπαγιαζήτη. Καὶ γυρίζοντας
505 τοὺς ἐσώνανε οἱ ἐκθροὶ καὶ τοὺς ἐκατασφάζανε. Καὶ θεωρῶντας ὁ Μπαγια-
ζήτης τὸν τζακισμὸν καὶ χαλασμὸν τοῦ φουσσάτου του — μόνε ὅποιος ἐδύνε-
τονε ἔφευγε —, τότε ὁ Μπαγιαζήτης ἐκαβαλλίκευε εἰς μίαν φοράδα ὀγλή-
γορη καὶ ἔφευγε καὶ αὐτὸς ὅσο ἐδύνετόνε νὰ γλυτώσῃ. Καὶ ὁ Ταμερλάνος
πρὶν νὰ σώσῃ εἰς τὸν πόλεμον, ἤρρε τζακισμένον τὸν Μπαγιαζήτη, καὶ ὥς
510 εἶδε οὕτως, ἐδιάλλῃσε ὅτι τοὺς Τούρκους νὰ μὴν τοὺς ἐσκοτώνουσι μηδὲ
νὰ τοὺς κάμνουσι σκλάβους, ὅτι τοὺς ἐλυπήθη, μόνε νὰ τοὺς ἐγδύνουσι καὶ
νὰ τοὺς ἀφίνουνη νὰ πηγαίνουσι.

(147,13-147,22). Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης φεύγοντας, ὥς εἶπαμε, μὲ τὴν
φοράδα, τότε κατατρέχασι πολλοὶ καβελλάραι ἀπὸ τοῦ Ταμερλάνου. Καὶ φεύ-
515 γοντας ἐδίψασε πολλὰ ἡ φοράδα καὶ ἤρρε νερό, καὶ ἔσκυψε νὰ πιῇ νερό.
Καὶ ὁ Μπαγιαζήτης δὲν ἡμπόρειε νὰ κρατήσῃ τὸ σαλιβάρι, νὰ τὴν κρατήσῃ.

490 Ἀστραπή : ἀστροπή cod. 493 ξεροβή : ξερξεροβή cod. 495 γιαννιτζάρους :
γιανιτζάρους cod. 503 ἐφοβέρισε : ἐφοβόρησαι cod. 512 καὶ νὰ τοὺς ἀφίνουνη
iteratum in cod. delevi 514 καβελλάραι : γαβελάρη cod. Καὶ φεύγοντας : καὶ
φρέγγοντας ὁ φοράδα cod. 515 (νερό) καὶ iteratum cod. delevit νὰ iteratum in
cod. delevi 516 ἡμπόρειε : ὑπόρη cod.

1. Ὁ Βαγιαζήτ Α' ἐκλήθη Ἰλδριμ, ἦτοι Κεραυνός. Οἱ Βυζαντινοὶ καλοῦσιν
αὐτὸν Λαίλαπα, ὁ δὲ ἱστοριογράφος Ἀστραπὴν (πβ. Χάμμερ, Α', σ. 371, σημ. Α).

Καὶ τότε ἔσκυψε νὰ πιῇ νερὸ καὶ ἐφτιάσανέ τονε οἱ ἀνθρώποι τοῦ Ταμερ-
λάνου καὶ τὸν ἐπιάσανε ζωντανὸ καὶ τὸν ἐδιαβάσανε τοῦ Ταμερλάνου.

- φ. 26r (147,23-148,10). Εἰςὲ τοῦτον τὸν | πόλεμον ἐπιάσανε τὸν νῖδν τοῦ Μπα-
520 γιαζήτη μὲ ἄλλους ἀνθρώπους μπήδες τοῦ Μπαγιαζήτη. Καὶ τοὺς αὐτοὺς
ἀνθρώπους τοὺς ἐγδύσανε καὶ τοὺς ἀφήσανε· ἀμμή τὸν νῖδν τοῦ Μπαγιαζήτη
τὸν Μουσαΐ τὸν ἐκράτησε, ὁμοίως καὶ τοὺς ἄλλους νιούς τοῦ Μπαγιαζήτη,
τὸν Μουσουλμάνο καὶ τὸν Ἑσαὶ καὶ τὸν Μεχεμέτη τοὺς ἐπῆρε. Ἀμμή τὸ
ὑστερο ἐφύγανε μέρος ἀπὸ δαύτους καὶ ἐπέσανε εἰς τὰ χέρια τῶν Ρωμαίων,
525 οἱ ὅποιοι Ρωμαῖοι ἐστεκόνησαν εἰς τὸν γιालὸν μὲ φοῦστες πλεούμενα ἀρμα-
τωμένα, ὅπου ἐστεκόνησαν εἰς τὸ στενὸ τῆς Καλλιπόλης διὰ φύλαξι. Καὶ
τὴν γυναικα τοῦ Μπαγιαζήτη, ὅπου ἦτονε θυγατέρα τοῦ Λαζάρου, δεσπότη
τῶν Σερβίων, τὴν ἐπιάσανε καὶ τὴν ἐδώσανε τοῦ Ταμερλάνου· τὴν ὅποιαν
τὴν ἐπῆραν ἀπὸ τὸ σαράγι του, ἀντάμα μὲ ἄλλες τοῦ σαραγίου τῆς
530 Προύσας.

- (148,11-149,14). Λοιπὸν ὥσν ἐδιαβάσανε τὸν Μπαγιαζήτη σκλάβο
δεμένο εἰς τὸν Ταμερλάνο, εἶδε τότε καὶ ἐχάρηε πολλά, καὶ λέγει του :
« ὦ κακότυχε, διατὶ ἐκακοτύχησες τὸ γένος σου καὶ δὲν ἤκουσες, ὅπου
μόνε τὰ κοπέλλια τῶν ἀνθρώπων μου σὲ ἐνικούσανε καὶ σὲ ἐκάμνασι κακό-
535 τυχον, ἀμμή ἦρθες μὲ γερακαρέους καὶ μὲ ζαγαοίγκηδες καὶ μὲ λαγωνικά
νὰ μὲ νικήσης, ὥσν παιδί ; » Καὶ λέγουνε ὅτι ὁ Μπαγιαζήτης εἶχε ἐφτὰ
χιλιάδες γερακαρέους καὶ ζαγαοίγκηδες κυνηγούς, καὶ εἶχε καὶ ἔξι χιλιάδες
λαγωνικά, ὅπου τὰ ἔσυρε. Καὶ ὥσν ἤκουσε ὁ Μπαγιαζήτης ὅπου τὸν ὠνει-
διζε ὁ Ταμερλάνος, λέγει του « ὦ βασιλέα, ἐὼ εἶσαι Ταρτάρης, ἦγουν
540 Σκύθας, καὶ εἶσαι ἄρπαγος καὶ ἀρπάσσεις, ζῆς καὶ κλέβεις, καὶ δὲν γνω-
ρίζεις τί εἶναι τὰ γεράκια καὶ τὰ λαγωνικά· ἀμμή ἐγὼ, ὅπου εἶμαι νῖδς
τοῦ σουλτάν Μουράτη νῖδς τοῦ Οὐρχάνου βασιλέων, μοῦ πρέπει νὰ ᾿χω
φ. 26v ζαγάρια καὶ λαγωνικά καὶ τὰ γεράκια ». | Καὶ διὰ τοῦτα τὰ λόγια ἐμανιώθη
ὁ Ταμερλάνος, καὶ ἔβαλε καὶ τὸν ἐδέσανε καὶ τὸν ἔβαλαν ἀπάνω εἰςὲ ἓνα
545 μουλάρι καὶ τὸν ἐγυρίζανε ἀπὸ ὅλο τὸ φουσσᾶτο καὶ τὸν ἐμπαίζανε. Καὶ
ἀπὸ κεὶ τὸν ἔβαλε εἰς τὴν φυλακή.

- (149,24-150,10). Καὶ ἔκαμε καὶ ἠφέρανε τὴν γυναικα του, ὅπου τὴν
ἠγάπα κατὰ πολλὰ, καὶ ἔβαλε καὶ ἐκόψανε τὰ φορέματά της ἀπάνω ἀπὸ τὰ
γόνατά της ἕως εἰς τὰ μερῖα. Ἐκαμέ του καὶ ἄλλο, ὅτι ὥσν τὸν εἶχε
550 δεμένο, καὶ ὅταν ἐκάθιζε νὰ φάγῃ ὁ Ταμερλάνος μὲ τοὺς μεγιστάνους του,

522 νιούς : νῖδς cod. 527 τοῦ Λαζάρου δεσπότην iteratum in cod. delevit
528 τὴν ὅποιαν : τὴ ὁπῆαν cod. 529 post σαράγι του cod. σκουπίην delevit 537 ζα-
γαοίγκηδες : ζαγαογῖδες cod. ἔξι χιλιάδες : ἐξηλῆδες cod. 542 post σουλτάν Μου-
ράτη cod. του βασιλέος μουράτη μοῦ πρέπει delevit

τὸν ἤφερνε δεμένο καὶ τὸν ἔβαλλε ὀλίγο μακρόα, καὶ ἔβαλλε τοὺς ὑπηρέτας
του καὶ τοῦ ἐρρίχθανε τὰ κόκκαλα. Καὶ ὥσάν εἶδε ὁ Μπαγιαζήτης τίς κατα-
φρόνιες ὅπου τοῦ ἔκαμνε, λέγει του : « ὦ ἀδιάκριτε καὶ ἄγνωστε, ἐσὺ
κάμεις ὡς καθὼς τὸ γένος τοῦ πατρός σου καὶ τῆς μητρός σου, ὅπου εἶσαι
555 γεννημένος ἀπὸ γένος χωριάτικο καὶ ἄγροικο καὶ χοντροῦ καὶ σκοτεινὸ
γένος, καὶ δὲν σοῦ πρέπει νὰ ὑβρίζῃς καὶ νὰ καταφρονῇς τίς γυναικες καὶ
τὰ παιδιά τῶν βασιλέων καὶ δὲν γροικᾷς καὶ δὲν γνωρίζεις τοὺς φίλους σου
καὶ τοὺς ἐκθρούς σου». Τότε ἐγέλασε ὁ Ταμερλάνος εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους,
καὶ τοῦ εἶπε : « Δὲν ἔχεις γνῶσι».

560 (150,11-150,19). Τότε ἀπεράσοντας ὀλίγες ἡμέρες ὅπου τὸν εἶχε εἰς τὴν
φυλακὴν, ἦτανε κάποιοι Τοῦρκοι ἐλεύτεροι ἀπὸ τὸν σουλτὰν Μπαγιαζήτη,
ἐβάλανε ἀνθρώπους κρυφὰ καὶ τοὺς ἐτάξανε πολλὰ φλωρία ἀπὸ τόπον τῆς
φυλακῆς νὰ κάμουνε τρόπον νὰ φύγῃ ὁ Μπαγιαζήτης, νὰ γλυτώσῃ. Καὶ
ἔστειραν. Καὶ διὰ νυκτὸς ἐσκάψανε ἀπ' ὄξω νὰ κάμουνε τρύπα νὰ ἐβγῇ.
565 Ἀμμὴ σκάβοντας, ἀνοίξανε ἴσια ἐκεῖ ποὺ ἦσαν οἱ φυλάκτορες, καὶ ἐγροικ-
κήσανε καὶ ἐβγήκανε καὶ τοὺς ἐπιάσανε καὶ ἐκόψανε τὰ κεφάλια τους.

φ. 27r (152,4-152,14). Καὶ τὸν Μπαγιαζήτη | τὸν εἶχε δεμένο ἀπὸ τὸν λαιμὸν
μὲ ἄλυσες χρυσᾶς καὶ τὸν ἔσυρνε ὅλη τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰσὲ ὅλην τὴν Σου-
ρίαν, ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινε, ὅσο ὅπου ἀπόθανε ὁ Μπαγιαζήτης. Καὶ ὅταν
570 ἐκαβαλλίκευε τὸν ἔβαλλε καὶ ἔπεφτε εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπάτειέ τον εἰς τὴν
ράχιν του, καὶ ἐκαβαλλίκευε. Εἰς τὸν τόπον ὅπου ἀπόθανε, τὸν λέγουσι
Ἰωνία, εἰς τὴν χώρα ὅπου ἦτονε ὁ Ταμερλάνος, εἰς τοὺς 1398¹, καὶ ἦτονε
σκλάβος ἔξω χρόνον. Καὶ ἄλλοι λέγουσι ὅτι ἐκεῖ ὅπου τὸν εἶχε εἰς τὴν
φυλακὴν, ἀπὸ τὴν πίκρα του ἐβάρησε τὸ κεφάλι του εἰς τὸν τοῖχο, καὶ ἀπό-
575 θανε· ὁ ὁποῖος ἦτονε ἀνθρώπος πεισματάρης. Ἐστάθη εἰς τὴν βασιλείαν
του 25 χρόνους, καὶ ἦτονε ἀνδρειωμένος, καὶ τὸν ἐλέγανε Ἀστραπὴ ἀπὸ τὴ
γληγορῶσύνῃ του.

Τέλος τῆς βασιλείας τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη, υἱοῦ τοῦ Μουράτη — ὁ
πέμπτος — 5.

551 primum ἀπὸ ὀλίγο scripsit cod. post delevit et super lineam ὀλίγο add.
554 primum ἐν τῷ γενο σου scripsit post delevit et το γένος τοῦ πατρός σου
corr. cod. 576 Ἀστραπή : ἀστροπή cod.

1. Εἶναι ἀνακριβὲς ὅτι ὁ Βαγιαζήτ Α' ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ εὐρισχόμενος, τῷ
1398. Οὗτος ἀπέθανεν ἐκ μαρasmus τὴν 8ην Μαρτίου 1403, τὸ δὲ πτώμα του ἐνετα-
φίασεν ὁ υἱὸς του Μουσᾶς εἰς τὴν Προῦσαν.

*Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ βασιλεία τοῦ Μουσουλμάνου,
νιοῦ τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη, 1398 ἀπὸ Χριστοῦ — 6.*

580 (160,6-161,13). Ἔσοντας νὰ ἀποθάνῃ ὁ σουλτὰν Μπαγιαζήτης, ἐκάθησε εἰς τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς του, ὁ σουλτὰν Μουσουλμάνης¹, ἕξατος βασιλεύ, εἰς τοὺς 1411². Ἀμμὴ ἦτονε ἐμποδισμένος εἰς τοὺς πολέμους ἀπὸ τοὺς

581 Μουσουλμάνης ex σουλμάνις cod.

1. Μετὰ τὸ ἄδοξον τέλος τοῦ Βαγιαζήτ Α' (1403) ἠκολούθησε μακρὰ περίοδος σκληρῶν ἐμφυλίων ἀγώνων μεταξὺ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, οἵτινες, κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην (159,5-6) ὀνομάζοντο «Ἰησοῦς τε καὶ Μουσουλμάνος καὶ Μωσῆς καὶ Μεχμέτης καὶ Ἰησοῦς ὁ νεώτερος καὶ Μουσταφᾶς». Οὗτοι διένειμαν τὴν αὐτοκρατορίαν, μέχρις ὅτου ὁ Μωάμεθ κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ καὶ πάλιν δολόκληρον τὴν αὐτοκρατορίαν ὑπὸ τὸ σκήπτρόν του, ἀποκαταστήσας τὴν πλήρη ἐνότητα τῆς ἀρχῆς. Ἡ κατάσταση αὕτη ἐγέννησε μεγάλην σύγχυσιν εἰς τοὺς ἱστορικούς, πολλοὶ τῶν ὁποίων θεωροῦσι τὰ ἔτη ταῦτα ὡς περίοδον μεσοβασιλείας. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Χάμμερ, Α', σ. 399: «Εὐρωπαῖοι συγγραφεῖς τῆς ἱστορίας τῶν Ὀθωμανῶν, παριστῶντες ἕκαστον τῶν τεσσάρων τούτων ἡγεμονοπαίδων ὡς σουλτάνον καὶ πλείονας τούτων συγχρόνους ὡς βασιλεύοντας, συγχέουσιν οὕτω τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν σουλτάνων, ὅπερ ἀγνοοῦσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι· διότι οὗτοι ὅλως συνεπιεῖς τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἐξουσίας, τῆς πηγαιζούσης ἐκ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς κατοχῆς, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου, οὔτε τὸν Σουλεϊμάν, οὔτε τὸν Μουσᾶν ὁμολογοῦσιν ὡς σουλτάνους, εἰ καὶ ὁ πρῶτος εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ οὐ μόνον τὸ δίκαιον τῶν πρωτοτοκίων, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεονέκτημα, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῆς πολιτείας καὶ τοῦ στρατοῦ συνετάχθησαν αὐτῷ, εἰ καὶ ὁ δεύτερος πρεσβύτερος τοῦ Μωάμεθ καὶ διοικητῆς τοῦ Σουλεϊμάν ἐβασίλευσεν ἀπολύτως ἐν Εὐρώπῃ. Μωάμεθ δὲ ὁ νεώτερος ἀδελφός, ὅστις μάλιστα ἐπὶ πολὺ ὑπετάσσετο τῇ βασιλείᾳ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν, ἐστὶ κατ' αὐτοὺς ὁ μόνος ἀληθὴς καὶ νόμιμος σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν· διότι ἀγαθὴ τύχη, ἔμεινεν ὁ τελευταῖος κάτοχος τοῦ θρόνου. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη τῶν Τούρκων ἱστορικῶν οὐκ ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ δημοσίου δικαίου τοῦ ἰσλαμ, ἀπονέμοντας τὴν κληρονομίαν τοῦ θρόνου τῷ πρεσβυτέρῳ τοῦ βασιλεύοντος οἴκου, ἢ τῷ ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἄρχοντος ὡς διαδόχῳ ὀρισθέντι» (ἐνθ' ἀν., Α', σ. 399 - 400). Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος ἀριθμεῖ τὸν Σουλεϊμάν μεταξὺ τῶν σουλτάνων, ὡς τὸν νόμιμον διάδοχον τοῦ Βαγιαζήτ Α'. Πρέπει ἀκόμη νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ πραγματικὸν ὄνομα τοῦ πρεσβυτέρου νιοῦ τοῦ Βαγιαζήτ εἶναι Σουλεϊμάν, καίτοι οἱ Βυζαντινοὶ καὶ Πέρσαι ἱστοριογράφοι καλοῦσι συνήθως αὐτὸν Μουσουλμάνον. Ἐν τῷ βαρβαρινῷ κώδικι γίνεται σύγχυσις μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων.

2. Ὁ Σουλεϊμάν, μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας, καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ταμερλάνου, Μιρζᾶ Μωάμεθ, κατέφυγεν εἰς Προῦσαν. Περὶ τῶν περαιτέρω περιπετειῶν του πβ. Χάμμερ, Α', σ. 387, ἐπ.

ἀδελφούς του, καὶ τὸ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του τὸν Μουσταφᾶ, ὅπου
 φ. 27ν ἦτονε ἀντάμα μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὸν εἶχε σκλάβο ὁ Ταμερλάνος. | Καὶ
 585 ἐγλύτωσε καὶ ἤρθε καὶ ἐγὶνή ἐπίτροπος τῶν ἁλλῶν παιδίων, ἤγουν εἰς τὰ
 ἀδελφία του, ὅπου ἦτανε ἐκθροὶ τοῦ Μουσουλμάνου. Καὶ ἐδιάβη ἀπὸ τὴν
 Μαύρην θάλασσα καὶ ἐδιάβη καὶ ἔσμιξε τὸν Μύρσα, τὸν ἀφέντη τῶν Σερ-
 βίων, νὰ πάγῃ νὰ πάρῃ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς του καὶ τοῦ ἔταξε πολλοὺς
 590 τόπους νὰ τοῦ χαρίσῃ εἰς τὴν Ρούμελη. Ὁ ὁποῖος Μύρσας ἦτονε ἐκθρὸς
 τῶν Ρωμαίων, λέγω τῆς Πόλης. Καὶ εἶχε ἐκθρα καὶ ὁ αὐτὸς Μουσᾶς τῶν
 Ρωμαίων, διατὶ ἐβροηθήσανε καὶ ἐκάθησε ὁ Μουσουλμάνος. Λοιπὸν ἐδέκτην
 ὁ Μύρσας τὸν Μουσᾶ καὶ ὅλη ἡ Ρούμελη, καὶ ἔδωσέ του πολλὰ φουσαῖτα
 καὶ ἐμάζωξε καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τὸν ἀγαπούσαρε. Ἀμμή τὸν Σουλαϊμάνη
 δὲν τότε θέλανε διὰ βασιλέα, μόνε τὸν Μουσᾶ. Καὶ ὁ Σουλαϊμάνης εὗρσκε-
 595 τότε εἰς τὴν Ἀνατολή. Καὶ ἐσήκωσε μάχην καταπάνω τοῦ ἀδελφοῦ του. Καὶ
 ἐμάζωξε πολεμιστᾶδες Βλάχους ἀπὸ τὴν Βλαχίαν, διατὶ εἶχε ἀγάπην μὲ τὸν
 ἀφέντη τῆς Βλαχίας καὶ φιλίαν, ὀνόματι Ἀδάμ. Καὶ μὲ τοῦτες τὶς δύνამες
 καὶ βοήθεια ἐπερίλαβε ὁ Μουσᾶς τὶς χώρες καὶ τόπους τῆς Ρούμελης, ὅπου
 600 τὶς ὥριζε ὁ Μουσουλμάνος, ὁ ἀδελφός του. Ὁμοίως ἐπῆρε καὶ τὴν Ἀνδρια-
 νούπολιν, ὅπου ἦτονε τὸ Σκαμνὶ τῶν πατέρων τοὺς κ' ἐκάθησε διὰ βασιλέας
 καὶ τὸν ἐτιμήσανε, ὡς εἶχανε συνηθίαν. Καὶ ὁ Μουσουλμάνος, ὅπου ἐκα-
 θέτονε εἰς τὴν Προῦσα, ὡς τὸ ἔμαθε, ἐμάζωξε τὰ φουσαῖτα τῆς Ἀνατολῆς
 καὶ ἀπέρασε ἀπὸ τὸ στενὸ τῆς Καλλιπόλης, νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν Μουσᾶ. Καὶ
 605 ὡς ἔμαθε ταῦτα, ἀπέρασε καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔπαν-
 ὄν τὸν καὶ ἐπῆρε τὴν θυγατέρα τοῦ κυρ Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως
 Ἰωάννη.

(161,14-163,2). Καὶ ὁ Μουσᾶς ἦρθε ἔως εἰς τὰ τευχία τῆς Πόλης καὶ
 φ. 28r ἐκάμανε πόλεμον μὲ τὸν Μουσουλμάνον | τὸν ἀδελφὸ του. Ὁ ὁποῖος Μουσᾶς
 εἶχε εἰς τὰ φουσαῖτα του πολλοὺς Βλάχους², εἰς βοήθειαν καὶ Βουλγάρους,
 610 καὶ εἶχε τὸν Στέφανον, υἱὸν τοῦ δεσπότη Λαζάρου, ὅπου τὶς ἔσυρνε. Καὶ οἱ
 Τοῦρκοι ὅπου ἦτανε ἀπὸ τὴν Ρούμελη, ἐστέκανε νὰ σμίξουνε εἰσὲ πόλεμον.
 Καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πόλης ἐμίλησε τοῦ ἄνωθεν Στεφάνου, διὸ νὰ ἀφήσῃ τὸν
 Μουσᾶ καὶ νὰ βοηθήσῃ τοῦ Μουσουλμάνου, ὅπου εἶναι μεγαλύτερος βασι-
λέας, καὶ ὅχι τὸν Μουσᾶ, ὅπου εἶναι ἀχάριστος ἄνθρωπος καὶ δὲν ἀγαπᾷ

585 in margine: μουσουλμάνος 589 in margine μουσᾶς ex μουσταφᾶς pri-
 mum μουσταφᾶς scripsit post deleuit et μουσᾶς corr. cod. 591 μουσουλμάνος
 ex σουλαϊμάνος cod. 594 εὗρσκετόνε: ἐβροηκίετονε cod. 609 Βουλγάρους: Βουγά-
 ρους cod. 611 ὅπου iteratum in cod. deleui 614 ἄνθρωπος: ἄνθρωπος cod.

1. Πβ. Χαλκοκονδύλην 161,10 ἐπ., Σφραντζήν 90,22 - 91,2, Χάμμερ, Α', σ. 406.
 2. Ὑπὸ τὸν κράλην Μύρσαν (ἢ Μύρτζαν). Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 413.

615 τοὺς φίλους καὶ ἔναι μανιώδης ἀνθρώπος. Ἀμὴν ὁ Στέφανος δὲν τὸν ἤκουσε. Τότε ὁ Μουσᾶς ἔδραμε ἀπάνω εἰς τὸν Μουσουλμάνο μὲ τὰ φουσσᾶτα τοὺς. Ἀμὴν ἐτζακίστη ὁ Μουσουλμάνος καὶ ἐφεύγανε καὶ ἐκρυβόντησαν ἀπὸ τὰ χαντάκια τῆς Πόλης. Καὶ ἐκαμώθη ὁ Μουσουλμάνος τάχα πὼς ἔφυγε. Ἀμὴν αὐτὸς εἶχε κονιά του πεντακόσους καβελλαραῖους διαλεκτοὺς
620 ἀνδρειωμένους καὶ ὁ Μουσᾶς ἔτρεχε καὶ ἔφτανε ὅσους ἡμπόρειε καὶ τοὺς ἐκατάσφαζαν καὶ ἐπιάσανε καὶ πολλοὺς σκλάβους. Καὶ ὅσοι ἐφεύγασι ἐγλυτώνανε. Καὶ ὁ Μουσᾶς ἔδραμε ὀμπρὸς καὶ τρέχοντας ἀποστάθη ἀπὸ τὸν κόπον τοῦ πολέμου καὶ ἐγύριζε εἰς τὴν τέντα του. Καὶ ὡς τὸν εἶδε ὁ Μουσουλμάνος, ἔδραμε ἀπάνω του μὲ τὴν συντροφία του καὶ ἐτζάκισε τὸν
625 Μουσᾶ καὶ ἐφύγανε. Καὶ ὥσάν ἐτζακίστησαν, ἐδιάβησαν καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν Μουσουλμάνο.

(163,3-165,6). Τότε ἐμάζωξε ὅλα τὰ φουσσᾶτα καὶ ἀπέρασε καὶ ἐδιάβη καὶ ἐκάθησε εἰς τὴν Ἀνδριανούπολι ὡς βασιλέας καὶ ἐδιόρθωσε τοὺς τόπους τῆς βασιλείας. Καὶ ὁ Μουσᾶς ἔφυγε καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν Βλαχίαν¹, εἰς τὸν
630 ἀφέντη τὸν Ἀδάμ, ὁποῦ ἐστέκετόνε εἰς τὸ μέγα βουνὸ τὸ λέγουσι ΑἼμα καὶ ἀπὸ τὸν φόβο του ἐδιάλασε τὸν ἴππον ὁποῦ ἔστεκε. Ὡλπιζε νὰ τοῦ ἔλθῃ βοήθεια ἀπὸ καμμίαν ἀφεντίαν, ὡς τοῦ ἦλθε. Καὶ ὁ Μουσουλμάνος, ὥσάν ἔκαμε τὴν νίκη, ὡς εἶπαμε, ἐγύρισε εἰς τὸ Σκαμνὶ του καὶ ἔτρωγε καὶ
φ. 28ν ἔπινε καὶ ἐξεφάντωνε ἀμέριμνα καὶ δὲν εἶχε ἔννοιαν². | Ἰδόντας αὐτὰ
635 οἱ γιαννιτζάροι του, ἐφύγανε καὶ ἐδιάβησαν μὲ τὸν ἀδελφὸ του τὸν Μουσᾶ καὶ τὸ περισσότερο ὅτι τοῦ ἐδίδανε λόγο οἱ Ρωμαῖοι, ὅτι νὰ σταθῇ δυνατὸς καὶ «Νὰ μὴν φοβᾶσαι τὸν ἀδελφὸ σου τὸν Μουσουλμάνο, ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν ἔννοια τῆς βασιλείας του, μόνε ἔναι ἀξεννοῖαστος» καὶ διὰ τοῦτο τὸ πάλι τοὺς ἐχάρισε τῶν Ρωμαίων τὴν Σαλονίκη καὶ τὸ Ζητούνη καὶ ἄλλες
640 χῶρες, ὁποῦ ὥριζε εἰς τὴν παραθαλασσία τῆς Ἀνατολῆς. Ἀκόμη ἔταξε τοὺς καὶ εἴτι ἄλλο τοῦ ζητήσουνε, μόνε νὰ μὴν τοῦ πάνε ἐναντίοι. Καὶ τὴν ἄλλη μερῆαν ἐστείλανε λόγο τοῦ Μουσουλμάνου ὅτι : «Εἰς τὸν τόπον ὁποῦ εἶσαι, φυλίζου ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ σου τὸν Μουσᾶ». Ἀμὴν αὐτὸς ὁ Μουσουλμάνος δὲν ἤκουε τὰ λόγια τοὺς, μόνε ἤτιονε εἰς τὰ φαγία καὶ εἰς τὰ πιοτά

623 τέντα : νιέτα cod. 630 ἀφέντη : ἀφέτη cod. 634 ἔννοιαν : ἔνναν ει ἔ-
νιαν cod.

1. Ἐν ἔτει 1406.

2. Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 415 : «Ἐν τούτοις ὁ Σουλεϊμάν ἐτρύφα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἀφροντιστῶν περὶ τῶν χρυφίων στρατολογιῶν τοῦ Μουσᾶ. Μάτην πρέσβεις τοῦ Βυζαντινοῦ αυτοκράτορος προέτρεπον αὐτὸν ἵνα ἐγρηγορῇ καὶ ἐνεργῇ καὶ προφυλάσσηται ἀπὸ τεχνασμάτων τοῦ ἀδελφοῦ· ἐλάλουν πρὸς κωφόν, ὅστις τῇ μὲν πρωΐᾳ καὶ τῇ ἑσπέρᾳ ἐτρύφα, τῇ δὲ νυκτὶ ἐκάμαζε, τῇ δὲ ἡμέρᾳ ἐκάθευδε».

- 645 καὶ εἰς τὰ ξεφαντώματα καὶ εἰς τὸ κοιμητίο τῆς μέθης. Ἀμμή δὲ ἀπὸ
τοῦτα ἦτονε καλὸς βασιλέας καὶ ἐλεύτερος καὶ ἀνδρειωμένος καὶ θυμώδης
εἰς τὸν πόλεμον, ὅπου εἶχε ὅλο τὸ ἐναντίο τοῦ Μουσᾶ. Καὶ ὥσάν ἔμαθε
ὁ Μουσαῦς πὺς ὁ Μουσουλμάνος ἔπασσε εἰσὲ τέτοιαις λογῆς ἐλαττώματα ἔκαμε
τρόπον καὶ τὸν ἀγαπήσανε οἱ πασᾶδες καὶ τὸν Μουσουλμάνο τὸν ἐμισήσανε.
- 650 Κ' ἐστεῖλε γραφὴ τοῦ Μουσᾶ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσουλμάνος κάμει
πράγματα ὅπου δὲν πρέπει νὰ τὰ κάνῃ τινὰς βασιλέας καὶ ἐσύ, ἂν θέλῃς,
ἔλα καὶ σὲ θέλομε. Τότε ὁ Μουσαῦς, ὡς ἐβεβαιώθη, ἐμάζωξε φουρσοῦτα πολλὰ
καὶ ἤρθε εἰς βοήθειά του ὁ Χάνης, γιαννιτζάραγας, μὲ τοὺς γιαννιτζάρους,
καὶ ὁ Βρενέσης, ὅπου ἦτονε μπεγλέρμπεης τῆς Ρούμελης¹. Καὶ ὥσάν εἶδε
- 655 καὶ ἔμαθε ὁ Μουσουλμάνος πὺς τὸν ἄφησαν τὰ φουρσοῦτα του, ὁμοίως καὶ
οἱ σπαχῆδες, ἔφυγε καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολι διὰ νὰ τόνε
φυλάξουνε. Καὶ τοὺς ἔταξε ὅτι νὰ τοῦ βοηθήσουνε νὰ πάγῃ νὰ καθήσῃ εἰς
τὴν Προῦσα βασιλέας καὶ νὰ τοὺς δώσῃ ὅλες τὶς χῶρες καὶ ἀστροὶ ὅπου
- 659 εἶχανε παρμένεες οἱ πατρογονεῖς του² καὶ ἔκαμνέ τοὺς καὶ ὄρκον ὅτι ποτὲ
φ. 29r τὸν νὰ μὴν ἀπεράσῃ εἰς τὴν Ρούμελη. Λοιπὸν | τότε τὸν ἐπάσανε οἱ ἀνθρῶ-
ποι του ὅλλιοι ὅπου τοῦ ἀκολουθοῦσανε καὶ τὸν ἐδιαβάσανε τοῦ ἀδελφοῦ του
τοῦ Μουσᾶ³. Καὶ ὡς τὸν εἶδε ἐν τῷ ἄμα τὸν ἔπνιξε ἀπὸ τὸ λαιμὸ μὲ κομ-
μάτι σκοινί⁴, καὶ ἐκεινοὺς, ὅπου τὸν ἐπάσανε καὶ τοῦ τὸν ἐφέρανε, τοὺς
ἔκαψε ἐκεινοὺς καὶ τὰ παιδία τοὺς καὶ τὶς γυναῖκες τοὺς.
- 665 Τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Μουσουλμάνου, ἑξατος βασιλεὺς Τουρκῶν, Ὁτω-
μάνος — 6.

Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ βασιλεία τοῦ Μουσᾶ, Τούρκου Ὁτωμάνου,
υἱοῦ τοῦ Μπαγιαζήτη, εἰς τὶς 1414, ὁ ἔφτατος — 7.

(165,7-166,14). Ὁ Μουσαῦς⁴, ὁ υἱὸς τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη, ἐπειδὴ
ἔπνιξε τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μουσουλμάνου, ἐκάθησε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ

646 θυμώδης : θυμώδη cod. 654 Ρούμελης : ρούμελος cod. 655 καὶ ante
ἔφυγε om.

1. Πβ. Χάμμερ, Α', σ. 416.

2. Πβ. καὶ Χάμμερ, Α', σ. 416, ὅπου παρέχονται αἱ περὶ τὸν θάνατον τοῦ
Μουσουλμάνου σχετικαὶ πληροφορίες.

3. Ἐν ἔτει 1410.

4. Καὶ περὶ τοῦ Μουσᾶ πρέπει νὰ ἐπαναληφθῶσιν ὅσα καὶ περὶ Μουσουλμάνου
(Σουλεϊμάν), ὅτι δηλ. κατὰ τοὺς Τούρκους ἱστοριογράφους οὗτος δὲν καταριθμεῖται
μεταξὺ τῶν σουλτάνων, ἀλλ' ὡς εἰς τῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς μεσοβασιλείας ἀγω-
υσθέντων πρὸς τελικὴν ἐπιτυχάτην.

πατρός του καὶ ἐπροσκυνήσανέ τον διὰ βασιλέα τους. Τότε ἐμάζωξε τὰ φου-
 670 σᾶτα του καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν Ρούμελη, καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν Σαλονίκη, καὶ
 ἐδιάβη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, καὶ ἐδιαγούμιζε τὰς χώρες καὶ ἐκούρσενε ¹. Καὶ
 ἀπὸ καὶ ἐδιάβη καταπάνω τοῦ Στέφανου Μπούλου, τοῦ γυναικαδελφοῦ τοῦ
 Στεφάνου, καὶ τοῦ Λαζάρου Μπλατίκα, διατὶ ἀπόθανε ὁ γαμπρός του ὁ Στέ-
 φ. 29ν φανος καὶ ἐκάθησε | εἰς τὴν ἀφεντία ὁ αὐτὸς Μπλατίκας, ὁ ὁποῖος ἐκάθετόνε
 675 εἰς τὴν Σιδερόβια, πρῶτο κάστρο καὶ δυνατὸ τῆς Βουλγαρίας. Καὶ τότε τὴν
 ἐπολέμα ὁ Μουσᾶς, διατὶ ὁ Στέφανος ἦτον ἐναντίος του διὰν ἐπολέμα μὲ
 τὸν ἀδελφό του, ὁ ὁποῖος Στέφανος ἔφυγε καὶ ἐδιάβη εἰς βοήθειαν τῶν
 Ρωμαίων. Τότε τὴν Σιδερόβια δὲν τὴν ἐπῆρε, μόνε ἐδιαγούμιζε τὰ χωρία
 καὶ πολλὴ σκλαβίαν ἔκαμε. Τότε ἐδιάβη μὲ τὰ φουσσᾶτα του καὶ ἀπόκλεισε
 680 τὴν Κωνσταντινούπολι, διατὶ τὸν ἐβοηθήσανε πολλοὶ ἀφεντάδες. Εἶχε καὶ
 κάτεργα καὶ καρᾶβια, ἀρμάδα πολλή, καὶ ἐπολέμα τὴν Πόλι διὰ ξηρᾶς καὶ
 διὰ θαλάσσης ². Καὶ ὁ βασιλεὺς Παλαιολόγος καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἀρματώθησαν
 καὶ αὐτοί, καὶ ἀρματώσανε τὰ κάτεργά τους καὶ ὅσα πλεούμενα εἶχασιν. Καὶ
 ἐβάλανε εἰς τὴν ἀρμάδα τους πρῶτον καπετάνιο τὸν κύριον Μανουήλ, υἱὸν τοῦ
 685 βασιλέως Ἰωάννη, τὸν μπαστιάδον ³, ὁποῦ ἦτον ἀνδρειωμένος. Καὶ ἐδιάβη
 καὶ ἔσμιξε μὲ τὴν ἀρμάδα τοῦ Μουσᾶ καί, πολέμου γενομένου, ἐνίκησαν
 οἱ χριστιανοὶ καὶ ἐκαταγάλασάν τὴν. Τότε, ὥσάν εἶδε ὁ Μουσᾶς πὺς ἐνίκη-
 σανε τὴν ἀρμάδα του, δὲν ἤθελε νὰ ξετρέχη νὰ κἀμνη ἀρμάδες, μόνε ἐπο-
 λέμα στερέας μὲ τὰ φουσσᾶτα του, καὶ ἐπήγαινε καὶ ἐδιαγούμιζε τοὺς τόπους
 690 τῶν Ρωμαίων καὶ σκλαβία ἔκαμνε. Καὶ εἶχε καὶ φουσσᾶτα εἰς τὴν Σαλονίκη,
 φ. 30r ὁμοίως εἶχε καὶ φουσσᾶτα καὶ εἰς τὴν Βουλγαρία καὶ ἐδιαγούμιζαν | διατὶ
 εἶχε ἀγάπη μὲ ὄλους τοὺς ἀφεντάδες τῆς Ἀνατολῆς, διὰ τοῦτο ἐπολέμα εἰς
 τὴν Ρούμελη ἀξέννοιαστα.

(166,15-167,17). Καὶ οἱ Ρωμαῖοι καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πόλης δὲν εἶχανε
 695 τί κάμνη, καὶ ἐστείλανε εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Μπαγιαζήτη ⁴, ἀδελφὸ τοῦ Μουσᾶ,
 ὁποῦ ἦτον μικρότερος, διὰ νὰ ἐρῇ, νὰ πάγῃ φουσσᾶτο ἀπὸ τὴν Ἀνατολή
 καὶ νὰ τοῦ δώσουνε καὶ οἱ Ρωμαῖοι βοήθειαν νὰ πάγῃ νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν

669 τον : το cod. βασιλέα : βασιλέα cod. τότε : τότο cod. 673 Μπλατίκας :
 μπλντίκας cod. 680 ἐβοηθήσανε cod. ex ἐβούειθήσανε

1. Πβ. καὶ Χάμμερ, Α', σ. 419.

2. Πβ. καὶ Χάμμερ, Α', σ. 420.

3. Ὁ Μανουήλ, νόθος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου, ἐνίκησε τὸν ἐχθρόν
 μετὰ τὴν νίκην ὅμως, θεωρηθεὶς ἐπικίνδυνος, καθεῖχθη ἐπὶ 17 ὅλα ἔτη.

4. Ὁ ιστοριογράφος ὑποπίπτει εἰς ἀνακρίβειαν. Πρόκειται περὶ τοῦ Οὐρχάμ
 (Ὁρχάν), υἱοῦ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ τοῦ Μουσᾶ Μουσουλμάνου καὶ οὐχὶ Μπα-
 γιαζήτη, ὡς ἐσφαλμένως ἀναγράφεται ἐν τῷ βαρβερινῷ κώδικι.

ἀδελφό του τὸν Μουσᾶ. Τότε ἐπῆρε τὰ φουσοῦα του καὶ ἀπέρασε εἰς τὴν Ρούμελη, καὶ ἐδιάβη τὰ μέρη τῆς Σαλονίκης νὰ εὗρῃ τὸν ἀδελφό του τὸν
 700 Μουσᾶ. Καὶ εἶχε κοντά του ἕναν ἀνατολίτη πασᾶ εἰς τὴν βουλή του, εἰσὲ κεῖνα ὁποῦ ἐλόγιαζε νὰ κάμῃ, ὀνόματι Σαλαμπάν¹, ὁ ὁποῖος, εἴ τι βουλὴ ἐσυβούλευε τοι, τὸ εἶδε γνωστὸ τοῦ Μουσᾶ καὶ τὸν ἐτραδίριζε τὸν Οὐρχάμ νὰ τόνε δώσῃ καὶ νὰ τόνε παραδώσῃ τοῦ Μουσᾶ. Καὶ ἐδιάβησαν καὶ ἐμπή-
 705 τὴν Βερρόε χώρα, καὶ ἐκεῖ τὸν ἐδέκτησαν οἱ Τοῦρκοι τοῦ τόπου καλὰ. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐδιάβησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐτεντώσανε εἰσὲ ἕνα πλάγι βουνοῦ. Καὶ ὁ Σαλαμπάνος ἐν τῷ ᾧμα ἔστειλε γραφὴ εἰς τὸν Μουσᾶ, ὅτι νὰ ἐρθῇ τὸ γληγορύτερο νὰ τὸν πιάσῃ τὸν ἀδελφό του τὸν Οὐρχάμ. Καὶ ὡς τὸ ἔμαθε, ἐπῆρε ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ φουσοῦα του, καὶ ἐδιάβη καὶ ἐπιάσε τὸν Οὐρχάμ,
 710 ὁποῦ ἦτονε ἀκόμη μικροπαλληκαρόπουλλο, καὶ ἐπῆρε τὴν ζωὴ του. Καὶ τὸ φουσοῦατο ὁποῦ ἔσυρνε, ἐπολεμήσανε, ἀμμή τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἔκοψε
 φ. 30ν ὅλους. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐσηκώθη καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν Μπογδανία, καὶ ἐδιαγού-
 μισε τὴν καὶ πολλὴ σκλαβίαν ἔκαμε. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἐγύρισε καὶ εἶχε μεγάλῃν ἔννοιαν διὰ ἕνα υἱὸν μικρότερο τοῦ Μπαγιαζήτη, ὀνόματι Ἑσαί. Ἀμμή
 715 ἐγίνη χριστιανὸς εἰς τὴν Πόλιν, καὶ ἀπέρασε ὀλίγος καιρὸς καὶ ἀπόθανε.
 (167,18-168,18). Καὶ ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτήν, διὰτι εἶχε πολλὴ ἔννοια καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους του ἀδελφοὺς καὶ ἀπὸ τὶς ἀνιψιούς του, διὰτι ὁ Μπαγιαζήτης εἶχε παιδία τὸν Μουσουλμάνον καὶ τὸν Μουσᾶ καὶ τὸν Ἑσαί καὶ τὸν Μεχμετή, ὁ ὁποῖος ἦτονε ὁ μικρότερος. Καὶ ἐπειδὴ ἦτονε μικρὸ
 720 παιδί, ὅταν ἀπέθανε ὁ πατέρας του ὁ Μπαγιαζήτης, τὸν ἐπῆραν καὶ τόνε ἀνα-
 θρέφανε καὶ τὸν ἀγαπούσανε οἱ ὑπηρέτες τοῦ πατρὸς του, καὶ τὸ ἐπῆραν μικρὸ καὶ τὸ δώσανε ἐνοῦ σκοινᾶ καὶ τὸ μάθαινε τὴν τέχνη². Καὶ ὡς

700 ἀκόμη : ἀκόκι cod.

703 ἀπὸ κεῖ : ποκὶ cod.

708 in margine 4

1. Τὸ ὄνομα τοῦ μυστικοσυμβούλου τοῦ Ὁρχάν Σαλαμπάν ἀπαντᾷ ὑπὸ διαφό-
 ρους τύπους· οὕτως ὁ Δούκας ὀνομάζει αὐτὸν Σαμπάνν, ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης Παλά-
 πανον (πβ. καὶ Χάμμερ : Βαλαβάν κ.ο.κ.).

2. Τὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς τέχνης τοῦ χορδοποιοῦ ἀναφέρει ὁ
 Χαλκοκονδύλης (168,7 ἐπ.), λέγων ὅτι οἱ ἔχοντες ὑπὸ τὴν προστασίαν των τὸν νεαρὸν
 Μωάμεθ : «δεδοικότες, μὴ συλληφθεῖτε καὶ ἀπόλοιτο, χορδοποιοῦ τινός, ἐν Προῦση
 παρεκάθεντο, ὡς ἂν τὴν τέχνην ἐκμανθάνοι». Κατὰ δὲ τὸν Σφραντζήν (91,21 ἐπ.) :
 «Μεμέτης δὲ ὁ ὑστερογενὴς υἱὸς τοῦ Μπαγιαζήτου διὰ τὸ εἶναι ἐκ πάντων νεώτερος
 καὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πάντων φοβούμενος, φυγὼν ἦλθεν ἐν τινὶ τόπῳ μετὰ τινος
 τεχνίτου τοξοποιοῦ... μισθωτὸς ἐγένετο ἵνα μὴ γνωσθῇ τοῖς ἀδελφοῖς». Ὁ Χάμ-
 μερ ὅμως, στηριζόμενος εἰς τουρκικὰς πηγὰς διαφεύδει τὰ ἀνωτέρω, ἀποδίδων αὐτὰ
 εἰς παρεξήγησιν. Ὁ Μωάμεθ, παρατηρεῖ, διεκρίθη ἀπὸ νεαρῶτάτης ἡλικίας διὰ τὰ

ἐμεγάλωσε καὶ ἔγινε παλληκαρόπουλλο, ἔφυγε ἀπὸ τὸν μάστορά του, ἀπὸ τὴν
 Προῦσα, καὶ ἐδιάβη εἰς τὸν ἀφέντη τῆς Καρμανίας, ὀνόματι Ἀλούρη,
 725 ὁ ὁποῖος τὸ ἐδέκτη μὲ χαρὰ ἐπειδὴ ἦτονε παιδί τοῦ Μπαγιαζήτη, καὶ τὸ ἐμά-
 θαινε τὶς τέχνες τοῦ πολέμου, μὲ τιμὴ ὥσάν βασιλόπουλλο ὁποῦ ἦτονε. Καὶ
 ὥσάν ἐμεγάλωσε καὶ ἔγινε παλληκάρι, ἐμάζωξε φουσσᾶτα· ὁμοίως ἤρθανε
 καὶ ἄλλοι ἀφεντιάδες ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τοῦ ἐκάμανε βοήθεια καὶ συντρο-
 φίαν. Καὶ ἦρθε κοντὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολι, καὶ ἐμίλησε μὲ τὸν βασι-
 730 λέα καὶ ἐστερεώσανε μεγάλη ἀγάπην, καὶ τοῦ ἐτάξανε ὅτι νὰ τὸν βοηθήσουνε
 οἱ Ρωμαῖοι εἰσὲ καιρὸ χρείας νὰ πάγῃ καταπάνω τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ Μουσᾶ.
 (168,19-171,5). Τότε ὥς τὸ ἔμαθε ὁ Μουσᾶς, πὼς ἐμάζωξε φουσσᾶτα
 ὁ ἀδελφός του ὁ Μεχεμέτης καὶ πάγει ἀπάνω τοῦ Μουσᾶ καὶ ἐμπήκανε εἰσὲ
 πόλεμον καί, πολέμου γενομένου, ἐνίκησέ τον ὁ Μουσᾶς τὸν Μεχεμέτη. Καὶ
 735 ὥσάν εἶδε ὁ Μεχεμέτης πὼς ἐνικήθη, ἔφυγε καὶ ἐγλύτωσε καὶ ἐδιάβη τὰ
 μέρη τῆς Πόλης. Καὶ ἐστάθη καὶ ἐμεταμάζωξε τὰ φουσσᾶτα του, νὰ πάγῃ
 νὰ μεταπολεμήσῃ μὲ τὸν Μουσᾶ. Καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἀπερνούσανε τὰ φουσσᾶτα
 φ. 31r του ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ εἰς τὴν Ρούμελη, καὶ ἐβάλασι πολλή | δύναμι εἰς τὸ
 ἀπέραμα τῆς Καλλίπολης καὶ εἰς τὸν βωμό, ὁποῦ τὸν λέγουσι Ἰερό, εἰς τὸ
 740 πέραμα τῆς Καλλίπολης· καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐμποδίζανε τὸ φουσσᾶτο τοῦ Μουσᾶ.
 Καὶ τοῦ Μεχεμέτη τὸ φουσσᾶτο ἀπέρασε εἰς τὴν Ρούμελη καὶ ἐδιάβη εἰς τὴν
 Βουλγαρία, ἐκεῖ ὁποῦ εἶχε τὴν ὀλπίδα του νὰ τοῦ δώσουνε βοήθειαν· καὶ
 ἐδόωσάν τον. Καὶ ὁ Μουσᾶς ἐτοιμάζετο νὰ πολεμήσῃ. Καὶ ἦρθε ἀπὸ τὸ
 βουνὸ τὸ λέγουσι Αἶμο, λέγοντὲ το καὶ Πανία, καὶ ἐκεῖ ἦρε τὸν ἀδελφὸ του
 745 μὲ τὰ φουσσᾶτα του, καὶ ἐσμίξανε εἰσὲ πόλεμον τὰ δύο φουσσᾶτα, καὶ ἐγίνη
 πολὺν αἵμας μία μερῆα καὶ ἄλλη. Τὸ ὕστερο ἐτζάκισε ὁ Μουσᾶς τὸ φουσσᾶτο
 τοῦ Μεχεμέτη, καὶ ὁ Μεχεμέτης ἔφυγε καὶ ἐδιάβη καὶ ἐφυλάκτη εἰς τὸν
 ἀφέντη τῶν Σερβίων. Τότε ἐπύκραινέ τον πολὺ πὼς ἐνικήθη δύο βολὲς ἀπὸ
 τὸν ἀδελφὸ του. Τότε πάλι ἔβαλε βουλὴ ὅτι νὰ τότε πολεμήσῃ καὶ τὴν τρίτη
 750 βολά. Καὶ ἔστειλε κρυφὰ ἄνθρωπον ἐδικό του ἐμπιστευμένο εἰς τὸν βεζύρ
 πασᾶ, ὁποῦ εἶχε ὁ ἀδελφός του, ὀνόματι Βρενέζ, μέγας ἄνθρωπος καὶ ἐπί-
 τροπος τοῦ Μουσᾶ. Ὅμοίως καὶ εἰς τὸν Μουράτ πασᾶ ὅτι νὰ ἀφήσουνε τὸν

725 ἦτονε : εἰ-εἴτονε cod. 726 βασιλόπουλλο : βασηλήωπουλο cod. 749 τρίτη :
 τρῆτο cod.

ἀνδραγαθήματα αὐτοῦ, ὅμως — συνεχίζει — «αἱ πράξεις τούτου οὐ μόνον ἔμειναν
 ἄγνωστοι τοῖς Βυζαντινοῖς ιστοριογράφοις, ἀλλὰ μάλιστα μετέβαλον παραδοξότατα τὸ
 ἐπώνυμον τοῦ Κιουρεστῆ Τζελεπῆ (τοῦ νέου ἡγεμόνος παλαιστοῦ), ὃ ἔλαβεν ἐκ τῆς
 περὶ τὴν εὐλὴν ἐπιτηδεύτητος, εἰς τὸ τοῦ Κυριστῆ Τζελεπῆ. Οὗτω δὲ ἐκ τῆς ἀγνοίας
 τῆς τουρκικῆς γλώσσης μετεβλήθη εἰς τοξοποῖον ἢ χορδοποῖον (Φραντζῆς, κεφ. ΚΘ',
 Χαλκοκονδύλης, Δ', 95)».

Μουσαῖ καὶ νὰ βοηθήσουνε τὸν Μεχμεῆτη, καὶ τόσο τοὺς ἔκαμε ταξίματα
πολλὰ καὶ μεγάλα. Τότε ἐσμίξανε οἱ δύο πασᾶδες καὶ ἐβάλανε βουλὴ ὅτι νὰ
755 κάμουνε τρόπον νὰ καθήσῃ εἰς τὴν βασιλείαν ὁ Μεχμεῆτης. Καὶ οὕτως ἐγίνη
ἡ βουλὴ. Ὡσὼν ἐστρεωθῇ ὁ Μεχμεῆτης εἰς τὸ τάξιμο, ἐμάζωξε τὰ φουο-
σᾶτα του, ὅσα ἠμπούρεσε, καὶ ἤρθανε καὶ οἱ Βουλγάροι εἰς βοήθειάν του,
καὶ ἐβγήκε καὶ ἐδιάβη νὰ πολέμησῃ καὶ τὴν τρίτη βολά. Καὶ τὴν ἄλλη μερῆα
ἐτοιμάσθη καὶ ὁ Μουσαῖς εἰσὲ πόλεμο. Καὶ ὁ Μεχμεῆτης ἔβαλε τοὺς Βουλγά-
760 ρους εἰς τὴν ξερβὴ μερῆαν, καὶ εἰς τὸ δεξιὸ μέρος τοῦ πολέμου ἦτονε ὁ Βρε-
νέζ πασᾶς μὲ τὸ φουοσᾶτο του καὶ ἔφυγε καὶ ἄφησε τὸν Μουσαῖ, καὶ ἐδιάβη
εἰς βοήθειαν τοῦ Μεχμεῆτη.

(172,7-172,13). Τότε, ὥσὼν εἶδε ὁ Μουσαῖς ὅτι τὸν ἀφήσανε, ἔφυγε τὰ
μέρη τῆς Βλαχίας· καὶ τὸν ἐκατατρέχανε οἱ ἀνθρώποι τοῦ Μεχμεῆτη, καὶ
765 δὲν εἶχε τί κάμῃ, καὶ ἐμπῆκε μέσα εἰσὲ ἕναν καλαμιῶνα καὶ ἐκρύφθη. Καὶ
φ. 31v ἐκεῖ | τὸν ἤθραν οἱ ἀνθρώποι τοῦ Μεχμεῆτη καὶ τὸν ἐπίασαν καὶ τὸν ἐπνί-
ξανε διατὶ ἔτξι τοὺς εἶχε παραγγελίαν ὁ Μεχμεῆτης¹.

Τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Μουσαῖ Τούρκου Ὀτωμάνου, βασιλέως τῶν Τουρκῶν.
1404 — ὁ ἔφτατος — 7.

Ἡ ζωὴ τοῦ Μεχμεῆτη², Ὀτωμάνου, ὁ ὀγδοὺς — 8.

770 (172,13-172,19). Ἐπειδὴ ὁ Μεχμεῆτης ἐνίκησε τὸν ἀδελφὸν του τὸν
Μουσαῖ καὶ ἐκάθησε βασιλέας, καὶ δὲν εἶχε πόλεμον μηδὲ μὲ τινὰ ἀπὸ τὸ
γένος τοῦ Ὀτωμάνου τῆς γενέας τους, τότε ἐμάζωξε τοὺς γιαννιτζάρους καὶ
τοὺς ἐπίλοιπους ἀνθρώπους τῆς Πόρτας καὶ τοὺς ἔδωκε χάρες καὶ τὴν πλη-
ρωμὴν τοὺς ἀνέβασε καὶ τιμὴ τοὺς ἔδωκε, ὥς ἔναι ἡ συνήθεια τῶν βασιλέων.

753 ἔκαμε : ἔκαμε με cod. 756 εἰς τό : ντὸ cod. 758 τρίτη : τρίτο cod.
760 Βρενέζ : βρενέζ cod. 769 primum ὁ ὀγδοὺς scriptis post delevit et ὁ εὐτατος
corr. cod. primum 8 scriptis post delevit et 7 corr. cod.

ὀγδοὺς ex ενεατος 8 ex 9 772 γενέας : γενεὰ cod. 774 τοὺς : τοὺς τὸνε
cod. συνήθεια : σπνῆθαν cod.

1. Περί τῶν μεταξὺ Μουσαῖ καὶ Μωάμεθ πολέμων μέχρι τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ
τελευταίου πρ. Χάμμερ, Α', σ. 421 ἐπ.

2. Διὰ τῆς ἀναρχείας τοῦ Μωάμεθ Α' (1413 - 1421) εἰς τὸν θρόνον, ὥς παρα-
τηρεῖ ὁ Χάμμερ (Α', σ. 428) : «ὁ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βαγιαζήτ κατασπαράξας τὴν
ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ περὶ διαδοχῆς πόλεμος μεταξὺ
τῶν ἡγεμονοπαίδων, τῶν ἀντιποιοιμένων τοῦ θρόνου, κατέταυσε μὲν, ἀφοῦ ἐκ τῶν
τριῶν κεφαλῶν τῆς ὕδρας αἱ δύο ἔπεσον, ἀλλ' ἡ διχόνοια ἐξηκολούθησεν ἐν ἐπανα-
στάσεσιν, ὧν ἡ κατάσβεσις ἦν τὸ κύριον μέλημα τῆς ἐπομένης ὀκταετοῦς μοναρχο-
ρίας τοῦ Μωάμεθ».

775 Ἐχάρισε καὶ τοῦ πρίντζιπου τῆς Βουλγαρίας ἔναν καλὸν τόπον νὰ τὸν δορίξη καὶ νὰ ἔναι ἐδικὸς του, διατὶ τοῦ ἐβοήθησε πολὺ. Καὶ περάσοντας ὀλίγος καιρὸς, ὅτι ἐστερέωσε τὴν βασιλείαν του, ἐμάζωξε τὰ φουσαῖτα του καὶ ἐδιάβη καταπάνω τοῦ ἀφεντὸς τῆς Βλαχίας, καὶ ἐκούρσενε τοὺς τόπους καὶ σκλαβίαν ἔκαμνε. Καὶ ὥσάν εἶδε ὁ ἀφέντης τῆς Βλαχίας πὼς τοῦ κάμει πολὺ
780 ζημίαν, ἔβαλε ἀνθρώπους καὶ ἔκαμε ἀγάπην μὲ τὸν σουλτὰν Μεχεμέτη, νὰ
φ. 32r τοῦ δίδῃ χαράτζι πᾶσα χρόνο, ἐκεῖνο ὅπου ἔδιδε καὶ πρωτύτερα, καὶ νὰ τὸν ἀκολουθᾷ, καὶ νὰ τοῦ βοηθᾷ εἰς ὅποιον πόλεμον καὶ ἂν ὑπάγῃ νὰ τὸν δορίξη.

(172,20-173,19). Ὅμοίως τότε ἔκαμε ἀγάπην μὲ τὸν βασιλέα τῆς Πόλης
785 καὶ μὲ τοὺς Ρωμαίους. Καὶ ἀπὸ καὶ ἐδιάβη ὁ κὺρ Μανουήλ ὁ βασιλεὺς Παλαιολόγος εἰς τὸν Μορέα¹ καὶ ἔκραξε ὅλους τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μορέως καὶ ἐμετακτίσανε τὸν τοῖχο τοῦ Ἑξαμυλίου, ὅπου ἔναι ἑξὶ μίλια, καὶ ἐκάμανε τὸν Μορέα καὶ ἔγινε ὥσάν νησί. Τὸν ὅποιον τοῖχο τὸν εἶχανε κτισμένο οἱ Μοραῖτες, διὰ νῆδέλῃσιν ὁ Ξέρσης νὰ μῇ εἰς τὸν Μορέα πρὶν τοῦ Χριστοῦ,
790 2100 χρόνοι. Ἀμυρῆ ἔσσοντας νὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς, ἐχάλασε. Καὶ πάλι τὸν ἔκτισε ὁ Ἰουστινιανός, ὁ βασιλεὺς τῆς Πόλης, καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἔκτισε ὁ κὺρ Μανουήλ, ὡς εἶπαμε, ὁ Παλαιολόγος διὰ τὸν φόβον τῶν Τουρκῶν². Καὶ ὥσάν τὸν ἐδυνάμωσε, ἔβαλε τὸν ἀδελφὸν του τὸν δεσπότη νὰ δορίξη τὸν Μορέα καὶ νὰ τόνε φυλάῃ. Καὶ ἔβαλε τοὺς Μοραῖτες νὰ ἔχουνε ἔννοια καὶ
795 νὰ τόνε φυλάουσι, καὶ νὰ τοὺς πληρώνουσι οἱ ἄρχοντες τοῦ Μορέως. Ἀμυρῆ αὐτοὶ ἐναντιώθησαν καὶ δὲν ἠθέλανε νὰ πληρώσουνε. Καὶ τοὺς ἐτίσσε νὰ τοὺς πάγῃ εἰς τὴν Πόλιν νὰ τοὺς παιδέψῃ. Καὶ ὡς εἶδανε αὐτὰ, ἐστερέσανε καὶ σταγίον τοὺς, διατὶ εἶχε πολλὴ ἀγάπην ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν σουλτὰν Μεχεμέτη.

(173,20-174,3). Τότε ἐσηκώθη ὁ σουλτὰν Μεχεμέτης καὶ ἐπῆρε τὰ φου-
800 σᾶτα του καὶ ἐδιάβη καταπάνω τοῦ Ἰσμαήλ πρίντζιπου τοῦ Σινωπίου. Λέγουσι πὼς αὐτὸς ἦτονε βοηθὸς τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ Μουσᾶ καὶ τοῦ ἔδιδε

786 Μορέως : μορέους cod. 789 ἠθέλησε : ιθέλησαι cod. ex ιθέθέλησαι 791 in
margine : τὸ Ξαμίλι (cod. τοκαξαμίλι) ποῖος τὸ ἔκτισε

1. Πβ. καὶ Σφραντζῆν, 99,16 ἐπ.

2. Ἡ οἰκοδόμησις ἤχθη εἰς πέρας ἐντὸς βραχείου διαστήματος, κατὰ μῆνα Μάιον τοῦ 1415. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Καλλιγᾶς (Μελέται Βυζαντινῆς ἱστορίας, ἐν Ἀθῆναις, 1894, σελ. 622) : «τὸ τεῖχος τοῦ Ἰσμου ἦτο τότε κοινῶς παραδεγμένον δόγμα ὅτι μέλλει νὰ καταστήσῃ νῆσον ἀπόρθητον τὴν Πελοπόννησον, τελευταῖον καταφύγιον καὶ αὐτῶν τῶν Αὐτοκρατόρων, ἐάν ποτε πορθηθῇ τὸ Βυζάντιον, πρὸς διάσωσιν καὶ τῆς Ἑκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ σοφοὶ καὶ μὴ σοφοὶ μᾶ φωνῇ ἐξήτουν προπύργιον κατὰ τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων, ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι ὅππῃ σθεν τοῦ τευχίσματος ἠδύναντο νὰ ἀντιτάξωσι σπουδαίαν ἀμυναν».

φλωρία καὶ ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Ἰσμαῖλ δὲν εἶχε δύναμι νὰ τὸν ἀντισταθῇ, νὰ τὸν πολεμήσῃ. Καὶ ἔκαμε ἀγάπῃ μὲ τὸν σουλτὰν Μεχμεμέτ καὶ νὰ τοῦ δίδῃ ὅση ἐσοδεία τοῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸ χάσκωμα, διατὶ δὲν ἐβγαίνει ἀλλοῦ, 805 μόνε εἰς τὸν τόπον του. Καὶ οὕτως ἔστρεψε.

(174,4-190,11). Καὶ ἀπὸ κεῖ ἔκαμε μάχῃ μὲ τοὺς Βενετζάνους, λέγοντας

φ. 32ν γιὰ κάποιους | τόπους ὅπου ὠρίζανε εἰς τὸ Ἀρτζιπέλαγος, οἱ ὁποῖοι τόποι ἦτανε δυνατοί. Τότε οἱ Βενετζάνοι ἀρματώσανε τὰ κάτεργά τους, τὴν ἀρμάδα 810 τους, καὶ ἐβάλανε καπετάνιο τὸν μισὲρ Πέτρο Λορδάνο, ἱζιντιλόμο Βενε-
810 τζάνο, ἄξιον εἰς τοὺς πολέμους. Καὶ ἐδιάβη εἰς τὰ στενὰ τῆς Καλλίπολης καὶ ἔως εἰς τὰ καστέλλια, ὅχι διὰ νὰ πολεμήσῃ, μόνε νὰ δοκιμάσῃ εἰ μὲν καὶ ἔχη μάχῃ ὁ σουλτὰν Μεχμεμέτ μὲ τοὺς Βενετζάνους καὶ διὰ νὰ φυλάξῃ καὶ κάποιους τόπους, ὅπου ὠρίσανε τήνε στερεὰ τῆς Ροῦμειης, διὰ νὰ μὴν τοὺς κάμουνε ζημία οἱ Τοῦρκοι. Καὶ ὁ ἀγῶς, ὅπου ἐφύλαγε τὴν Καλλίπολη, 815 ὥσάν εἶδε τὴν ἀρμάδα τῶν Βενετζάνω, ἔβαλε φωνὴν ὅτι δὲν δύνομαι νὰ πολεμήσω μὲ τοὺς ἐχθροὺς ὅπου ἦρθανε νὰ πολεμήσουνε καὶ νὰ κάμουνε μάχῃ. Καὶ τότε ἐμαζώκησαν 25 κάτεργα καὶ 80 ἄλλα πλεούμενα. Ἐτοῦτα τοὺς ἐλέγαν οἱ Τοῦρκοι ὅτι εἶναι ἔτοιμα τάχα διὰ νὰ φοβηθοῦνε οἱ Βενε-
820 τζάνοι. Ἀμμὴ αὐτοὶ δὲν ἐφοβήθησαν εἰς τὰ λόγια τους, μόνε ἐδιάβησαν καὶ
820 ἀράξανε εἰς τὸ Προικονήσι. Καὶ ἀπόμεινε ἓνα καράβι μοροῦατικο ὀπίσω, ὅπου ἦτονε συντροφία τῶν Βενετζάνω. Καὶ τότε ἦρθανε τὰ κάτεργα τὰ τούρκικα ἀπάνω του καὶ ἄρχισαν τὸν πόλεμον· καὶ ἐβάρησε καὶ ἐφουντάρησε ἓνα 825 κάτεργο τούρκικο. Καὶ οἱ Βενετζάνοι τοῦ ἐκάμνασι σημάδι διὰ νὰ σιμώσῃ κοντά. Καὶ αὐτὸ ἐθάρσυνε τοῦ κάμουνσι σημάδι διὰ νὰ πολεμήσῃ. Καὶ
825 ἐφουντάρησε τὸ πρῶτο κάτεργο τὸ φανάρι τῶν Τούρκων. Καὶ εἶδανε οἱ Τοῦρκοι πὺς ὁ πόλεμος ἄρχισε ἀπὸ τοὺς Βενετζάνους. Καὶ ἐγύρισε ἡ μία ἀρμάδα καὶ ἡ ἄλλη καὶ ἐπολεμούσανε πολλὴ ὥρα καὶ ἐτζακίσανε οἱ Βενε-
φ. 33r τζάνοι τὴν ἀρμάδα τὴν τούρκικη, καὶ ἐπήρανε 131 κάτεργα καὶ ἄλλα πλεού-
μενα τούρκικα, μισοεῦκαιρα. Καὶ ἰδόντας αὐτὰ οἱ Τοῦρκοι, ἐπέφτανε εἰς
830 τὸν γιολό· καὶ ὅσοι ἠξέρανε καὶ ἐπλέανε, ἐγλυτώνασιν καὶ οἱ ἄλλοι ἐπνιγόν-
τησαν. Καὶ οὕτως τοὺς ἐνίκησαν¹. Καὶ περάσσοντας ὀλίγος καιρὸς, ἐκάμανε ἀγάπῃ οἱ Βενετζάνοι μὲ τὸν σουλτὰν Μεχμεμέτ.

(190,12-192,7). Καὶ τοῦτο διατὶ ἦτονε ἐμποδισμένος ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν του τὸν Μουσταφᾶ, ὅπου ἐδιάβη εἰς τὸ Σινώπι καὶ ἔκραζε τοὺς ἀφεντάδες

804 ἐβγαίνει : ἐβγαίει cod. 827 ἡ ἄλλη : ο ἄλλη cod. in margine : ἀρμάδα
829 μισοεῦκαιρα : μισοεὐκίερα cod.

1. Ὁ Πέτρος Λορεδάνος κατήγαγε πλήρη νίκην τὴν 29 Μαΐου 1416. Πβ. καὶ Χάμμερ, Β', σ. 13 ἐπ.

- 835 τοῦ τόπου ἐκεινοῦ νὰ μαζωκτοῦσι νὰ κάμῃ φουσσᾶτο, νὰ πάγῃ καταπάνω τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ σουλτὰν Μεχεμέτη. Καὶ ἔκαμε φιλία καὶ ἀγάπῃ μὲ τὸν ἀφέντη τῆς Βλαχίας νὰ τοῦ βοηθήσουνε νὰ πάρῃ νὰ καθήσῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς του. Καὶ ὥσάν ἐσυβάστη μετ' αὐτοὺς καὶ τοῦ ἐτάξανε, ἀπέ-
 840 μὲ τοῦ λόγου του τριακόσους ἀρματομένους, καὶ ἔκαμνε νὰ ῥθοῦνε καὶ ἄλλοι ἀφεντάδες τῆς Ἀνατολῆς εἰς βοήθειάν του, καὶ νὰ ἀφήσουνε τὸν ἀδελφό του τὸν Μεχεμέτη. Ἀμμὴ ὁ Μεχεμέτης ἦτον ἀγρυπνὸς καὶ ἀνδρειω-
 845 ἀδελφός, ὁ Μουσταφᾶς, ἀπόθανε ὅπου τὸ ἡξέρουσι βέβια ἀνθρώποι· ὅπου καὶ μὴδὲ οἱ Ρωμαῖοι δὲν τὸν ἀκολουθοῦσι εἰς τὴν βουλή του». Καὶ περᾶ-
 σοντας ὀλίγος καιρὸς, ἐδιάβῃ ὁ Μουσταφᾶς εἰς τὴν Βλαχίαν διὰ βοήθεια. Καὶ ὄθεν ἐγύριζε ἀπὸ κεῖ, τὸν ἐπιάσανε οἱ Ρωμαῖοι καὶ τὸν ἐδώσανε τοῦ βασι-
 850 λέως κὺρ Μανοὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τὸν ἔβαλε εἰς τὴν φυλακὴν. Καὶ ἔστειλε λόγο τοῦ σουλτὰν Μεχεμέτη, πὼς τὸν Μουσταφᾶ τὸν ἐπιάσα καὶ τὸν
 φ. 33ν ἔχω ῥς τὴν φυλακὴν. Καὶ τὸν ἐχάρηε πολλά. Καὶ ἀπὸ κεῖ τὸν | ἔβαλε καὶ τὸν ἔστειλε εἰς τὴν Μυτιλήνην, ἀντάμα μὲ τὸν ἀφέντη τῆς Σμύρνης, εἰς τὴν φυλακὴν. Καὶ ἐστάθῃ ἐκεῖ ὅσο ὅπου ἀπόθανε. Καὶ διὰ τοῦτο ἠγάπησε πολλὰ ὁ Μεχεμέτης τὸν βασιλέα τὸν κὺρ Μανοὴλ Παλαιολόγο.
- 855 (192,8-194,9). Καὶ τότε ἐστέκετόνε καλὰ ἡ βασιλεία τῶν Ρωμαίων. Καὶ λέγουσι ὅτι ὁ βασιλέας ἔκαμε πολλοὺς υἱοὺς καὶ ἐμέρασε τὴν βασιλείαν του καὶ ἐδιάβῃ εἰς πολλὰ χέρι, ὅπου ἂ δὲν τὴν ἤθελε μεράσει, ἐστέκετόνε καλὰ καὶ ὁμοιοιασμένοι. Διὰ τὴν ἀπῆλτις τοὺς ἐμέρασε, ἤρθασιν εἰς ἀλληλομαχίαν καὶ ἐμαλώνασιν ἀνάμεσόν τους, ὅπου εἶχε ἕξι υἱοὺς καὶ ἑφταχίνας : Ἰωάννης,
 860 νὰ δορίζῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, Ἀνδρόνικος, Θεόδωρος, Κωνσταντῖνος, ὁ ὑστερος βασιλέας, ὅπου ἀπὸ τοῦτον ἐπῆρε ὁ Τοῦρκος τὴν Πόλιν· ὁ πέμ-
 πτος ἦτονε ὁ Δημήτριος, ὁ ἕξαιτος ἦτονε ὁ Θωμᾶς· καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, ὅπου τοῦ ἐδώσανε διὰ ἀδελφομεράδι τὴν Σαλονίκην· ὁ ὁποῖος ἔπεσε εἰς ἀρρω-
 865 στειάν ἀγιάτρεφτην, λέπρα καὶ δὲν εἶχε τί κάμῃ, καὶ ἐπώλησε τὴν ἀφεντιά του τὴν Σαλονίκην τῶν Βενετζάνων διὰ πενήντα χιλιάδες φλωρία, καὶ τὴν ἐπαράδωκε, καὶ αὐτὸς ἐδιάβῃ εἰς τὸν Μορέα, εἰς τὸν ἀδελφό του τὸν κὺρ Δημήτριον, ὅπου ὥριζε τὸν Μορέα, καὶ τοῦ ἐδωκε τὸ κάστρο στὴν Μαντι-
 νεια, κοντὰ εἰς τὴν Μάνην καὶ ἐκεῖ ἀπόθανε. Καὶ ἄφρον ἔσαν υἱὸν δνόματι Θεόδωρο καὶ ἦτονε ὁ θεῖος του ὁ ἄνωθεν κὺρ Θεόδωρος ὁ δεσπότης, καὶ
 870 δὲν εἶχε κληρονομίαν καὶ ἐπῆρε τὸν ἄνωθεν ἀνιψιὸν Θεόδωρον συννόμα-

835 νὰ (κάμῃ) iteratum in cod. delevi 837 Βλαχίας : Βλάχας cod. 851 ἐ-
 χάρηε ex εραρῆ cod. 863 ἀδελφομεράδι : ἀδεφομεράδι cod. 866 in margine : εἰς
 τὸ ἅγιον ὄρος

τον, διὰ τὰ κληρονομίῃ τὴν ἀφεντία του. Ἀκόμῃ λέγουσι ὁ ἄνωθες Ἀνδρόνικος, ὅπου ὥριζε τὴν Σαλονίκη, ὥριζε καὶ τὸ κάστρο τὸ Τριβίζο, ὅπου ἐναι κοντὰ εἰς τὴν Βενετία. Καὶ λέγουσιν οὗτοι πηγαίνοντας ἐκεῖ ἀπόθανε.

874 Λοιπὸν δ' αὐτὸς Θεόδωρος, ὡσὰν ἐκληρονόμησε τὴν ἀφεντία τοῦ θεοῦ του
 φ. 34^ν τοῦ κυρ | Θεοδώρου, ἐπαντρέφθη καὶ ἐπῆρε τὴν θυγατέρα κόντε Μαλατέστα
 εἰς τὴν Ἰταλία, ὅπου ὥριζε τὸ Ρίμανο ἡ ὁποία ἦτονε πολλὰ φρόνιμη καὶ
 ὁμορφη. Ἀμμὴ ὑστέρου ἐπέσανε εἰσὲ σκάνταλα καὶ ἠθέλησε νὰ πάγῃ νὰ γίνῃ
 καλόγερος ν' ἀφήσῃ τῶν ἐδικῶν του τὴν ἀφεντία καὶ τὰ πλούτη. Ἀμμὴ οἱ
 συγγενεῖς του δὲν τὸν ἀφήσανε, διατὶ δὲν εἶχε κληρονομία καὶ εἶχε κάποια
 880 παιδία μπιστάδικα, διατὶ δὲν εἶχε παιδία μὲ τὴν γυναῖκα του. Λοιπὸν
 ἐπειδὴ ἀπόθανε ἡ γυναῖκα του, ἐμεταπαντρέφθη καὶ ἐπῆρε τὴν θυγατέρα τοῦ
 Ραινιέρη Ἀτζιάβολου.

(194,10-203,8). Ὁ ὁποῖος ἦτονε δοῦκας τῆς Ἀθήνας καὶ ὥριζε καὶ τὴν
 Θήβα καὶ τὴν Κόρινθο καὶ ἔως εἰς τὸ Ζητούνι, καὶ εἶχε τὴν ἀφεντία αὐτὴ
 885 ἔσσοντας καὶ εὐρισκόντησάνε οἱ Ἀτζιάβολοι Φιορεντῖνοι ἄρχοντες ἀντάμα μὲ
 τοὺς ἐπίλοιπους Φράγκους ἀφεντιάδες εἰς τὸν πόλεμον, ὅπου ἐπῆραν τὴν
 Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον, βασιλέα τῆς Πόλης πρωτύτερα. Τότε,
 ὡσὰν ἐπῆραν οἱ Φράγκοι τὴν βασιλεία τῆς Πόλης τῶν Ρωμαίων, ἐπηγαί-
 νασι καὶ ἐπαίρνανε τὰ κάστηρ καὶ τὶς χώρες ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ρωμαίων.
 890 Οὕτως καὶ οἱ Ἀτζιάβολοι ἐδιάβησαν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἀθήνα καὶ τοὺς
 τόπους, ὡς εἶπαμε ἐδιάβησάνε καὶ οἱ Γενουβῆζοι καὶ ἐπῆραν τὴν Ἐβριοπο
 καὶ ἄλλους τόπους τῶν Ρωμαίων. Ἀμμὴ τὴν Ἐβριοπο τὴν ἐπωλήσανε τῶν
 Βενετζάνων. Ὁ ὁποῖος Ραινιέρης Ἀτζιάβολος ἐπανδρέφθη, καὶ ἐπῆρε τὴν
 894 θυγατέρα τοῦ Φιλίππου Ντόρια, Γενουβῆσου, εἰς τοὺς 1251. Λοιπὸν ἐβου-
 φ. 34^ν λήθη ὁ ρηθεις Ἀτζιάβολος νὰ δορίσῃ καὶ τὸν Μορέα. Ἀμμὴ ἔσσοντας | καὶ
 ὥριζε ὁ δεσπότης Θεόδωρος τὸν Μορέα, ὅπου ἦτονε ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως
 Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Λοιπὸν ἐπαντρέφθη ὁ δεσπότης Θεόδωρος καὶ
 ἐπῆρε τὴν θυγατέρα τοῦ Ραινιέρη Ἀτζιάβολου καὶ ἔταξέ του οὗτοι ποθάνον-
 τας του, νὰ πάγῃ νὰ δορίξῃ τὴν Κόρινθο καὶ τὴν Θήβα καὶ τὴν Ἀθήνα, τοὺς
 900 ὁποίους τόπους τοὺς εἶχε παρμένους ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Καὶ οἱ Βενετζάνοι
 ἐφθονήσανε τὸν καιρὸ ἐκείνονε, καὶ ἐδιάβησάνε μὲ ἑξὶ χιλιάδες φουσαῖο
 νὰ πάρουνε τὴν ἀφεντία του. Ἀμμὴ ὁ Ἀτζιάβολος τοὺς ἀκατέρεψε εἰς
 στενοὺς τόπους καὶ τοὺς ἐτζάκισε. Καὶ τότε τὸν ἐκάμανε δοῦκα τῆς Ἀθή-
 νας καὶ ἐπῆγαινε πολλὰς βολὰς εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν καὶ ἐστέκετόνε κοντὰ
 905 εἰς τὸν σουλτὰν Μουσᾶ, ὅπου εἶχε ἀγάπην μετ' αὐτον, ὁμοίως καὶ μὲ τὸν
 σουλτὰν Μουσουλμάνον, καὶ πάλιν καὶ μὲ τὸν σουλτὰν Μεχεμέτη. Ὁ αὐτὸς
 Ἀτζιάβολος εἶχε καὶ ἄλλη μία θυγατέρα καὶ τὴν ἐπᾶνδρεψε μὲ τὸν Γα-

λιότιτο Μαλαιέσια, Φράγκο, ὁποῦ ὥριζε τὴν Αἴγινα. Ἀμυρῆ ἦτονε πτωχός.

(203,9-205,6). Λοιπὸν ὁ σουλτὰν Μεχεμέτης, γνωρίζοντας τοὺς Ρω-
 910 μαίους πὺς τὸν ἀγαπούσανε κατὰ πολλὰ, πάντα τοὺς ἐβόηθα καὶ εἴ τι τοῦ
 ἐξητούσανε τοὺς ἐχάριζε, καὶ ἦτονε ἡ βουλή του ὅτι ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν βασι-
 λεία του τὸν υἱὸν του τὸν Μουράτη, διατὶ εἶχε καὶ ἄλλον υἱὸν μικρότερον
 καὶ ἦτονε ἀκόμη παιδί. Καὶ ἐβουλήθη νὰ τοὺς μεράσῃ, νὰ δώσῃ τοῦ Μου-
 ράτη τὴν Ρούμελη καὶ τὴν Ἀνατολὴ νὰ δώσῃ τοῦ Μουσταφᾶ, τοῦ μικρότε-
 915 ρου. Οὕτως ἄφησε τὴν διαθήκην του· ἐτοῦτος ὁ σουλτὰν Μεχεμέτης ἔκαμε καὶ
 τοὺς κράζανε σουλτάνους, διατὶ τοὺς πρωτύτερους δὲν τοὺς ἐλέγανε σουλτά-
 νους. Καὶ τοῦτο διατὶ τὸν ἀγαπούσανε πολλὰ καὶ ἦτονε καλὸς βασιλέας. Καὶ
 φ. 35r λέγουσι ὅταν ἐπολέμησε τὴν Νικόπολιν καὶ τὴν ἐπῆρε ἔκαμε αὐτὸς του μεγάλῃ
 ἀνδραγαθία. Καὶ ἐπειδὴ ἦτονε ἀστενής, ἐπαράγγειλε τῶν παιδιῶ του ὅτι τὰ
 920 ὅσα ἄφησε εἰς τὴν διαθήκην ἔκείνοι νὰ κρατοῦνε καὶ νὰ κάμουνε καὶ νὰ
 εἶναι εἰς βοήθειαν τῶν βασιλέων τῶν Ρωμαίων ὅταν τοὺς κάμῃ χρεῖα. Καὶ
 ἀπόθανε 1429. Ἐβασίλευσε χρόνους 22 καὶ εἶχε πολλὰ ἄξιους καὶ φρόνι-
 μους πασᾶδες καὶ ἐκυβεργούσανε τὴν βασιλείαν. Καὶ ὁ Βρενὲξ ἔκαμε πολλὰς
 νίκες εἰς τὴν Ρούμελη, ὅταν ἦτονε μὲ τὸν σουλτὰν Μουσᾶ καὶ μὲ τὸν σουλ-
 925 τὰν Μεχεμέτη ἦτονε καὶ Τρουχάνης καὶ αὐτὸς ὁμοίως.

Τέλος τῆς ζωῆς τοῦ σουλτὰν Μεχεμέτη βασιλέως εἰς τὴν Ἀνδριανού-
 πολιν ὁ ἐννέατος — 9.

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ *

* *Αγκουρη*, 481, ἢ * *Αγκυρα*.
 * *Αδάμ*, 597, 630, ἀφέντης τῆς Βλαχίας
 (πβ. *Χαλκοκονδύλην* : Δάνος).
 * *Αθήνα*, 883, 890, 899, 903.
Αἴγινα, 908.
Αἶμα καὶ *Αἶμος*, 630, 744, τὸ ὄρος Αἶμος.
 * *Αλαμανία*, 231, ἡ Γερμανία.
 * *Αλαμάνος*, 235.
 * *Αλβανίτες*, 203, 413.
 * *Ἀλέξανδρος Σκεντέρης*, πβ. *Σκεντέρης* * *Α-*
λέξανδρος.
 * *Ἀλέξιος*, 887.
 * *Ἀλῆς*, 350, πρῶτος κιαοσύμπασης (πβ.
Χαλκοκονδύλην : * *Ἀλῆς* ὁ *Χαρατίνας*).
 * *Ἀλούρης*, 724, ἀφέντης τῆς *Καραμανίας*
 (πβ. *Χαλκοκονδύλην* : * *Ἀλισούριος*).
 * *Ἀμάικα*, 169, πόλις τῆς * *Ἀρμενίας* (πβ.
Χαλκοκονδύλην : *Σαμάχιον* ἢ *Σαμαχίη*)
 βλ. καὶ *Σουμάικα*.
 * *Ἀμάστρια*, 178, ἢ * *Ἀμαστρίς*, πόλις ἐπὶ
 τοῦ *Εὐξείνου*, εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς *Πα-*
φλαγονίας.
 * *Ἀνατολή*, 128, 171, 185 κλ.
 * *Ἀνδριανόπολι* καὶ * *Ἀνδριανούπολι*, 126,
 300, 320 κλ.
 * *Ἀνδρόνικος* (*Παλαιολόγος*), πβ. *Παλαιο-*
λόγος * *Ἀνδρόνικος*.
 * *Αραῶνα*, 228, * *Ισπανίας* (πβ. *Χαλκο-*
κονδύλην : *Ταρακῶν* = * *Αραγωνία*).
 * *Ἀρβαντία*, 132.
 * *Ἀργος* 392, 408 (*Πελοποννήσου*).
 * *Ἀρμενία*, 166, καὶ *Μικρὴ Ἀρμενία*, 179.
 * *Ἀρχιεπίσκοπος*, 807, * *Ἀρχιεπίσκοπος*.
 * *Ἀσραπή*, 490, 576, ἐπώνυμον τοῦ *Βαγια-*
ζήτ Α'.
 * *Ἀτζιάβολοι*, 885, 890, ἡ γνωστὴ οἰκογέ-

νεια τῆς *Φλωρεντίας* τῶν *Acciaiuoli*.
 * *Ἀτζιάβολος Ραϊνέρης*, 882, 893, 895, 898,
 κλ. δούξ τῶν * *Ἀθηνῶν* (πβ. *Χαλκοκον-*
δύλην : *Ραϊνέριος*).
Ἀλῶνα, 214, ἐνταῦθα ἀντὶ *Σάλωνα*.
 * *Ἀχιλλεύς*, 209, ὁ ὁμηρικὸς ἦρωας.

Βενετία, 48, 53, 62, 376, 873.
Βενετζάνος, 50, 56, 395, 808, 809, 812.
Βερρόε, 705, ἡ *Βέρροια*.
Βιέννα, 269.
Βλαχία, 303, 305, 306, 596, 597 κλ.
Βλάχοι, 314, 596, 609.
Βουλγαρία, 122, 130, 237, 296, 671, 675,
 691, 742, 775.
Βουλγάροι, 123, 476, 609, 757, 759.
Βρενέζ, *Βρενέζης* καὶ *Βρενές*, *Βρενέσης*,
 318, 388, 412, 654, 751, 760, 923, ὁ
Βρενέδ πασᾶς, *μπεργλέμπτης* τῆς *Ρού-*
μελης (πβ. *Χαλκοκονδύλην* : *Βρενέζης*).

Γαλιόττος Μαλατέστας, πβ. *Μαλατέστας* *Γα-*
λίωτος
Γένοβα, 367.
Γενουβήζος καὶ *Γενουβήσος*, 891, 894.
Γιακοῦπος, 82, 114, 117, υἱὸς τοῦ σουλ-
 τάνου *Μουράτ* Α' (πβ. *Χαλκοκονδύλην* :
 * *Γαγούπης*).
Γιακοῦ - *πασᾶς*, 387, 391, 407, στρατηγὸς
Βαγιαζήτ Α', (πβ. *Χαλκοκονδύλην* :
 * *Γαγούπης*).

Δημήτριος (*Παλαιολόγος*), πβ. *Παλαιολό-*
γος *Δημήτριος*.
Δράγας ἢ *Δράκος* *Κωνσταντῖνος*, 341
 (πβ. *Χαλκοκονδύλην* : *Κωνσταντῖνος* ὁ

* Πλήρης κατάλογος τῶν ὀνομάτων θὰ δημοσιευθῇ κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ὅλου
 κώδικος.

Ζάρχου). Τούτου τὴν θυγατέρα λαβὼν εἰς δευτέρον γάμον Μανουήλ ὁ Β', ἀπέκτησεν ἕξ υἱούς. Πβ. Κ. Παπαρηγοπούλου, 'Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἔνθ' ἀν., τόμ. Ε', σελ. 284. Δομέτεια, 208, ἡ Δομοκὸς (πβ. Χαλκοκονδύλην : Δομοκίη).

Ἐβριπος, 892, ἡ Εὐβοία.

Ἑλλάδα, 206.

Ἑξαμίλιον, 787 (Κορινθίας).

Ἑρτζικα, 169, 417, πόλις τῆς Ἀρμενίας (πβ. Χαλκοκονδύλην : Ἑρτζιγγάνη).

Ἑσαί, 523, 714, 718, υἱὸς Βαγιαζήτ τοῦ Α' (πβ. Χαλκοκονδύλην : Ἰησοῦς).

Εὐρώπα καὶ Εὐρώπη, 202, 243.

Ζητούνι, 210, 639, 884 (παρὰ τὰς Θερμοπύλας).

Ἡπειρος, 132, 203.

Θεόδωρος (Παλαιολόγος), πβ. Παλαιολόγος Θεόδωρος.

Θερμόπολι, 211, αἱ Θερμοπύλαι.

Θεσσαλία, 205, 209, 457, 706.

Θήβα, 884, 899.

Θωμᾶς (Παλαιολόγος), πβ. Παλαιολόγος Θωμᾶς.

Ἰερό, 739.

Ἰουστινιανός, 791.

Ἰσμαήλ, 800, 802, ἡγεμὼν τῆς Σινώπης (πβ. Χαλκοκονδύλην : Ἰσμαήλης).

Ἰωάννης (Παλαιολόγος), πβ. Παλαιολόγος Ἰωάννης.

Ἰωνία, 572.

Καλλιπολι, 526, 603, 739, 740, 810, 814.

Καππαδοκία, 199, 454.

Καρά πασᾶς, 18, στρατηγὸς Μουράτ Α' (πβ. Χαλκοκονδύλην : Χαρατίνης).

Καραγισούφης, 200, ἡγεμὼν ἐν Καππαδοκίᾳ (πβ. Χαλκοκονδύλην : Καραϊσούφης).

Καραλούκης, 180, 181, ἡγεμὼν Σαμαχίας (πβ. Χαλκοκονδύλην : Καραϊλούκης).

Καραμανία, 724.

Καστορία, 77.

Κατακοχρὸς, 48, 61.

Κόλκινδα, 177, ἡ Κολχίς.

Κόρινθος, 884, 899.

Κορώνη, 390.

Κωνσταντῖνος (Παλαιολόγος), πβ. Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος.

Κωνσταντῖνος (Δράγας), πβ. Δράγας Κωνσταντῖνος.

Κωνσταντινούπολι, 25, 149, 322, 324, 353 κλ.

Λάζαρος, 72, 73, 87, 90, 97, 527, 610, 673, δεσπότης Σερβίων (πβ. Χαλκοκονδύλην : Ἐλεάζαρος).

Λάρισος, 210, ἡ Λάρισα.

Λεχία, 305, ἡ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὀνομασία τῆς Πολωνίας.

Λορδάνος Πέτρος, 809 (πβ. Χαλκοκονδύλην : Πέτρος τῶν Λαυρεδάνων).

Λυδία, 473.

Μακεδονία, 326, 413, 704.

Μαλατέστα, 875, ἡ ἰταλικὴ οἰκογένεια τῶν Malatesta.

Μαλατέστας Γαλιόττος, 908, κύριος τῆς Αἰγίνης.

Μαμουᾶς, 331, 335, ἀφέντης τῆς Μονεμβασίας (πβ. Χαλκοκονδύλην : Μαμονᾶς).

Μάνη, 868.

Μανουήλ καὶ Μανουήλ (Παλαιολόγος), πβ. Παλαιολόγος Μανουήλ.

Μανουήλ ὁ Μάσασαρδος (Παλαιολόγος), πβ. Παλαιολόγος Μανουήλ.

Μαντίνεια, 867.

Μάρκος, 122, 125, Κράλης τῆς Βουλγαρίας.

Μαύρη θάλασσα, 587.

Μεδέσιος, 186, Τοῦρκος ἡγεμὼν (πβ. Χαλκοκονδύλην : Μενδεσίας).

Μεδινέ, 199.

Μεδίνος, 186, Τοῦρκος ἡγεμὼν (πβ. Χαλκοκονδύλην : Μετίνης).

Μεξηθρᾶς, 328, 394, 397, 401, ὁ Μυστρᾶς.

Μεξηθριῶτες, 398, 402.

Μεχμέτης, 523, 719, 734, 735 κλ., υἱὸς Βαγιαζήτ Α' (πβ. Χαλκοκονδύλην : Μεχμέτης).

Μιλάνα, 378, τὸ Μιλάνον.

Μιχάλης, 98, ὁ Σέρβος Μιλόσης Κοβίλο-
βιτς (πβ. Χαλκοκονδύλην : Μηλόης).
Μοθόνη, 391, 396.
Μολδαβία, 76, 303.
Μολδάβοι, 304.
Μονεβασία, 331, 334.
Μονεβασιώτης, 331.
Μοραΐτης, 789, 794.
Μοραΐτικο, 820.
Μορέας, 71, 206, 230, 328.
Μουράτης, 15, 17, 18, 21 κλ., ὁ σουλτά-
νος Μουράτ Α'.
Μουράτης, 912, 913, πρεσβύτερος υἱὸς
τοῦ Μεχμέτ.
Μουράτ πασᾶς, 752 (πβ. Χαλκοκονδύλην :
'Αμουράτης).
Μουσᾶς, 522, 590, 592 κλ. υἱὸς Βαγια-
ζήτ Α' (πβ. Χαλκοκονδύλην : Μωσῆς).
Μουσουλμάνος, 523, 581, 586, 591 κλ.
υἱὸς Βαγιαζήτ Α' (πβ. Χαλκοκονδύλην :
Μουσουλμάνης).
Μουσταφᾶς, 583, 834, 843, 845, υἱὸς Βα-
γιαζήτ Α'.
Μουσταφᾶς, 914, νεώτερος υἱὸς τοῦ Με-
χμέτ.
Μπαγιαζήτης, 82, 83, 113, 117, 120 κλ.
ὁ σουλτάνος Βαγιαζήτ Α' (πβ. Χαλκο-
κονδύλην : Παγιαζήτης).
Μπλατίκας, 673, 674.
Μπογδανία, 712.
Μπόσινα, 130, 204, ἡ Βοσνία.
Μπουκίαρδος, 287, μπονσινιόρος.
Μποῦλκος, 76, 672 (πβ. Χαλκοκονδύλην :
Βοῦλκος).
Μπουντιούνι, 238, 297, ἡ Βούδα (πβ. Χαλ-
κοκονδύλην : Μποῦδη).
Μύρσας, 302, 303, 305, 307, 314 κλ. ἀ-
φέντης τῆς Βλαχίας (πβ. Χαλκοκονδύ-
λην : Μύρξας).
Μυτιλήνη, 27, 852.

Νικόπολι, 239, 918.
Ντάβαλος, 213, 215, 225, ἡγεμὼν τῶν
Σαλόνων (πβ. Χαλκοκονδύλην : Δέ
Λουῆς).
Ντόρια Φίλιππος, 894, τῆς γνωστῆς ἰταλι-
κῆς οἰκογενείας τῶν Doria.
Ντούναβι, 237, 309, 319, ὁ Δούναβις.

Ξέρσες, 789, ὁ Ξέρξης.

'Οτωμάνος, 389, 665, 768, 772, ὀθωμανός,
Τούρκος.
Οὐγγαρία καὶ Οὐγγρία, 74, 126, 236, 298,
302.
Οὐγγαρος, 256, 261, 266, 286.
Οὐρκάν, 702, 708, 709, υἱὸς τοῦ σουλτά-
νου Μουσουλμάνου (πβ. Χαλκοκονδύ-
λην : 'Ορχάνης).
Οὐρχάνος, 542.
'Ορχιδα, 77, ἡ 'Οχρίς.

Παλαιοιογιάννοι, 347.
Παλαιολόγος 'Ανδρόνικος, 13, 138, 151,
365, 374, υἱὸς 'Ιωάννου Ε', γνωστός
ὡς 'Ανδρόνικος Δ'.
Παλαιολόγος 'Ανδρόνικος, 860, 862, 871,
υἱὸς Μανουὴλ Β'.
Παλαιολόγος Δημήτριος, 862, 867, υἱὸς
Μανουὴλ Β'.
Παλαιολόγος Θεόδωρος, 71, 328, 333, 344,
393, 400, 403, Θεόδωρος Α', τριτό-
τοκος υἱὸς 'Ιωάννου Ε', δεσπότης τοῦ
Μυστρά.
Παλαιολόγος Θεόδωρος, 860, 869, 875, 896,
897, Θεόδωρος Β', δευτερότοκος υἱὸς
Μανουὴλ Β', δεσπότης τοῦ Μυστρά.
Παλαιολόγος Θεόδωρος, 869, 870, 874 υἱὸς
τοῦ 'Ανδρονίκου.
Παλαιολόγος Θωμᾶς, 862, ἔκτος υἱὸς Μα-
νουὴλ Β'.
Παλαιολόγος 'Ιωάννης, 10, 16, 41, 47, 68,
606, 685, 'Ιωάννης ὁ Ε'. 'Απέκτησε
τοὺς ἑξῆς υἱοὺς : 'Ανδρόνικον, Μα-
νουὴλ, Θεόδωρον, Δημήτριον, Εἰρήνην
καὶ τὸν νόθον Μανουὴλ.
Παλαιολόγος 'Ιωάννης, 138, 207, 336, 338,
365, 373, 374, μονογενὴς υἱὸς τοῦ 'Αν-
δρονίκου Δ', παρὰ τινων ἀναγραφόμε-
νος ὡς 'Ιωάννης Ζ'.
Παλαιολόγος 'Ιωάννης, 859, υἱὸς Μανουὴλ
Β', ὁ πραγματικὸς 'Ιωάννης Ζ', παρὰ
τινων ἀναγραφόμενος ὡς Η'.
Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος, 860, υἱὸς Μα-
νουὴλ Β', ὁ βραδύτερον ὑπερασπιστὴς
τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος
ΙΑ'.

Παλαιολόγος Μανουήλ καὶ Μανούλ, 16, 19, 20, 21, 25, 31, 36, 42, 137, 143, 146, 150, 151, 159, 342, 355, υἱὸς Ἰωάννου Ε', ὁ Μανουήλ Β'. Ἐκ τοῦ πρώτου γάμου ἀπέκτησε τὸν Ἰωάννην, διαδεχθέντα αὐτόν, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου τοὺς Θεόδωρον, Ἀνδρόνικον, Κωνσταντίνον, Δημήτριον, Θωμᾶν καὶ Μιχαήλ. Ἔσχεν ὡσαύτως νόθον θυγατέρα, τὴν Ζαμπιάν.

Παλαιολόγος Μανουήλ ὁ Μπαστάρδος, 684, νόθος υἱὸς Ἰωάννου Ε'.

Παλαιολόγος, 127 (ἐνν. ὁ Ἰωάννης Ε').

Παλαιολόγος, 348, 350, 353, 355 (ἐνν. ὁ Μανουήλ Β').

Πανία, 744, ἡ πέραν τοῦ Αἴμου χώρα (πβ. Χαλκοκονδύλην : Πανίου χώρα).

Πάτρα (νέα), 211.

Περσία, 496, 497.

Περσιάνος, 502.

Πέτρος Λορδάνος, πβ. Λορδάνος Πέτρος.

Πόλι, 40, 56, 64 κλ.

Πόρτα, 349, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη.

Πρασσόν, 311, ὄρος τῆς Τρανσυλβανίας.

Πρέβεζα, 239, 244.

Προικονήσι, 820 (πβ. Χαλκοκονδύλην : Προικόνησον).

Προῦσα, 29, 103, 140, 530, 602, 658, 724.

Προφήτης, 433 (ἐνν. ὁ Μωάμεθ).

Ραινιέρης Ἀτζιάβολος, πβ. Ἀτζιάβολος Ραινιέρης.

Ράσια, 237.

Ρίμανο, 876, ἡ πόλις Ρίμινι (Ἰταλίας).

Ρόδος, 261, 398, 400.

Ρούμελη, 129, 203, 243, 456, 494, 501 κλ.

Ρωμαῖος, 86, 127, 323, 331, 524, 525 κλ., Ρωμῖος.

Σάβα, 80, ποταμὸς τῆς Ἰλλυρίας (πβ. Χαλκοκονδύλην : Σάβα).

Σακοῦκος, 497, 502, Πέρσης ἡγεμὼν (πβ. Χαλκοκονδύλην : Σαχρσῦχος).

Σαλαμπάν(ος), 701, 704, 707, σύμβουλος τοῦ Οὐρχάν (πβ. Χαλκοκονδύλην : Παλαπάνος).

Σαλονικαῖοι, 23.

Σαλονίκη, 16, 18, 19, 20 κλ.

Σαούς, 3, 6, 9, 11, υἱὸς τοῦ σουλτάνου Μουράτ Α' (πβ. Χαλκοκονδύλην : Σαουζῆς).

Σαργάνος, 185, ὁ Τοῦρκος ἡγεμὼν (πβ. Χαλκοκονδύλην : Σαρχάνης).

Σεβαστεία, 454, 457, 460, ἡ Σεβαστεία (Καππαδοκίας).

Σεδίνος, 185, Τοῦρκος ἡγεμὼν (πβ. Χαλκοκονδύλην : Αἰδίνης).

Σερβίαν, 73, 528, 587, 748.

Σέρβος, 84, 85, 98, 476, 498.

Σηλυβρία, 364, 370 (Θράκης).

Σιγισμώντος, 231, 235, 241, 245, 246 κλ.

Γερμανὸς αὐτοκράτωρ, βασιλεὺς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας (1368 - 1437) (πβ. Χαλκοκονδύλην : Σιγισμούνδος).

Σιδεροβία, 675, 678.

Σκαμνί, 296, 320, 600, 633, τὸ Διβάνι.

Σκεντέρης Ἀλέξανδρος, 166, 167, 170, 179, βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας (πβ. Χαλκοκονδύλην : Σκενδέρης).

Σκουπία, 129, Σκόπια.

Σκύθας, 540.

Σμύρνη, 852.

Σούζα, 188.

Σουλαϊμάνης, 593, 594.

Σουμάκια, 180, 183, πόλις τῆς Ἀρμενίας (βλ. καὶ λ. Ἀμάϊκα).

Σουρία, 568.

Σπανιόλος, 228, 235, Ἰσπανός.

Στέφανος Μποῦλκος, πβ. Μποῦλκος.

Στέφανος, 610, 612, 615, 673, 676, 677, υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας Λαζάρου (πβ. Χαλκοκονδύλην : Στέπανος).

Σιράτης, 226, ἱερεὺς, σύζυγος τῆς χήρας Δὲ Λουῆ, ἡγεμόνος τῶν Σαλώνων.

Συνώπι, 800, 834.

Ταμερλάν(ος), 189, 191, 192, 195 κλ. (πβ. Χαλκοκονδύλην : Τεμήρης).

Ταξίλαρχος, 284.

Τάριαρης, 188, 189, 193, 539.

Ταρταρία, 416.

Τούρκικο, 821, 823, 828.

Τοῦρκος, 46, 83, 99, 111 κλ.

Τραπεζόντα, 343, ἡ Τραπεζοῦς.

Τριβίζο, 872, ἡ πόλις Treviso.

Τρουχάνης, 925 (πβ. Χαλκοκονδύλην : Του-
ραχάνης).

Φέρρα, 17, 327, πόλις τῆς Μακεδονίας
πβ. Χαλκοκονδύλην : Φερραί), βλ. σελ.
222, σημ. 1.

Φέρσαλα, 209, τὰ Φάρσαλα.

Φιλαδελφεία, 155, ἡ Φιλαδέλφεια (Λυδίας).

Φιλαδέλφος, 156.

Φίλιππος Ντόρια, πβ. Ντόρια Φίλιππος.

Φιορεντίνος, 885.

Φραγκία, 48, 366, 375 (πβ. Χαλκοκονδύ-
λην : Κέλται).

Φράγκος, 886, 888, 908.

Φράντζα, 51, 288, 380, ἡ Γαλλία.

Φραντζέζος, 250, 256, 260, 264, 266, 287.

Φρυγία, 195, 473, 478, 485.

Φῶκες, 205.

Χάνης, 653, γιαννιτζάραγας (πβ. Χαλκο-
κονδύλην : Χασάνης).

Χριστιανοί, 22, 43, 44, 75 κλ.

Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι Ο Ν

- ἀγᾶς, 814.
 ἀγνωσία, 257.
 ἄγνωστος, 553.
 ἄγροικος, 555.
 ἄγρυνός, 842.
 ἄδεια, 93.
 ἀδελφομεράδι, 863.
 ἄδυναμίζω, 45, 410.
 αἷμας, 746.
 ἀκαρτερῶ, 80, 902.
 ἀλληλομαχία, 858.
 ἀλλόφυλος, 432.
 ἀμπέλι, 361.
 ἀναγελῶ, 452.
 ἀντιμοιβή, 197.
 ἀξεννοίαστα, 693.
 ἀξεννοίαστος, 638.
 ἀπεξεύω, 252.
 ἀπεξός, 85, 101, 236, 253 κλ.
 ἀπέραμα, 739.
 ἀπερνῶ, 54, 129, 139, 236, 237 κλ.
 ἀποκρισάρις, 99, 428.
 ἀράζω, 820.
 ἀρμάδα, 681, 684, 686, 688 κλ.
 ἀρματώνω, 79, 141, 525, 682, 683 κλ.
 ἄρπαγος, 540.
 ἄρχοντας, 66, 148, 150 κλ.
 ἄσπρα, 467.
 ἀστενής, 919.
 ἀτός, 7, 168, 310, 491, 918.
 αὐτοῦνος, 52, 108.
 ἀφέντης, 42, 75, 76, 78, 96, 122, 125 κλ.
 ἀφεντία, 37, 49, 89, 180, 192 κλ.
 ἀφονάζω, 271.
 ἀχώρια, 382.
 βασιλεία, 61, 66, 110, 112 κλ.
 βασιλόπουλλο, 35, 726.
 βεζύρης καὶ βιζύρης, 114, 483.
 βολά, 442, 748, 750, 758 κλ.
 βουνό, 630, 706, 744.
 βωμός, 739.
 γερακαρέος, 535, 537.
 γεράκι, 541, 543.
 γιαννιτζάραγας, 653.
 γιαννιτζάρος, 495, 653, 772.
 γογγύζω, 216.
 γραφή, 231, 367, 650, 707.
 γροικῶ, 307, 457, 557, 565.
 γυναικαδελφός, 672.
 δαῦτος, 143, 189, 317, 524, δαύτη, 365.
 δεσπότης, 73, 84, 87, 91 κλ.
 διαβάζω, 103, 253, 518, 531, 661.
 διαγουμεῖς, 390.
 διαγουμεῖς, 131, 133, 190, 204, 296 κλ.
 διαθήκη, 915, 920.
 δικάζομαι, 153.
 δοῦκας, 27, 187, 378, 383, 418 κλ.
 δρυμῶνας, 313.
 δυναμῶνω, 793.
 ἐβλέπω, 394.
 ἐγκαλῶ, 333.
 εἰπωμένος, 179.
 ἔκθρα, 590.
 ἐκθρός, 441, 450, 470, 499, 500, 505 κλ.
 ἐλεεινός, 213.
 ἐμεινός (ἐμοῦ), 442.
 ἐμποδισμένος, 582, 833.
 ἐννέατος, 927.
 ἔννοια, 634, 638, 794.
 ἔξαιτος, 862.
 ἔξοδες, 54, 56.
 ἔξοδιάζω, 54.
 ἔξοστικός, 381.
 ἔξωρισμένος, 410.

- ἐπίλοιπος, 773, 886.
 ἐπίτροπος, 62, 152, 373, 585, 751.
 ἐσοδεία, 804 (βλ. καὶ σοδεία).
 ἐφτατος, 769.
- ζαγάρι, 543.
 ζαγαρίκης, 535, 537.
 ζεματίζω, 13.
 ζερβός, 493, 760.
 ζούρα 55.
- θανατήσιμος, 86.
 θέλημα, 38, 40.
 θεωρητικός, 92.
- καβαλλάρος καὶ καβελλάρος, 101, 141, 255, 274, 280 κλ.
 καβαλλικεύω, 252, 488, 507, 570, 571.
 καβελλαραῖος, 619.
 καβελλαρία, 124.
 καβελλιέρος, 401, 402.
 καθολικός, 844.
 καλαμιώνας, 765.
 καλοφαίνομαι, 39.
 καμήλι, 465.
 κάμπος, 316.
 καμώνομαι, 90, 618.
 καπετάνιος, 684.
 καπίκης, 93, 97, 100.
 καράβι, 681, 820.
 καστέλλι, 211, 238, 811.
 κάστρο, 33, 131, 134, 154, 167, 168, 169 κλ.
 κατασφάζω, 123, 271, 505, 621.
 καταχαλῶ, 687.
 κάτεργα, 681, 683, 808, 817, 821, 823, 825.
 κιασούσης, 93, 97, 353, 356, 357 κλ.
 κιασούσπασης, 349.
 κοιμητιῶ, 645.
 κομματιάζω, 98.
 κοπέλλι, 534.
 κουρσούω, 362, 671, 778.
 κοῦρσοις, 390.
 κοῦρτη, 382, 469.
 κυβερνῶ, 61, 216, 332, 923.
- λαγωνικό, 535, 539, 541, 543.
- λέπρα, 864.
 λόγγος, 312, 315.
- μάγος, 227.
 μακρέα, 277, 551.
 μαριώνω, 446, 543.
 μαντάτο, 463.
 μαντατοφόρος, 231, 436, 444, 448.
 μαρισκάλκος, 288.
 μάστορας, 723.
 μέγας μάστορας, 261, 397.
 μεγιστάνος, 550.
 μερέα, μερία, 22, 367, 482, 493, 549, 642 κλ.
 μετακτιζώ, 787.
 μεταμαζώνω, 736.
 μεταπαντρεύομαι, 881.
 μεταπολεμῶ, 737.
 μικροπαλληκαρόπουλλο, 710.
 μίλια, 787.
 μισοσύκαιρα, 829.
 μονάρι, 545.
 μπάιλος, 69, 338.
 μπαστάρδικο, 880.
 μπεγλέρμπες, 654.
 μπής, 105, 520.
 μποσινιόρος, 287.
 μπροστέλλα, 265.
- ξετρήχω, 688.
 ξεφάντωμα, 645.
 ξεφαντώνω, 634.
 ξοδιάζω, 54.
- ὀλίδα, 742.
 ὀλίζω, 1, 631.
 ὀμμάτια, 9, 11.
 ὀμόπιστος, 431.
 ὀνειδίζω, 538.
 ὄργανα τοῦ πολέμου, 254.
 ὀρίζω, 8, 16, 17, 28 κλ.
- παλληκάρι - παλληκαρόπουλλο, 4, 6, 480, 723.
 παντιχαίνω, 358.
 παραθαλασσία, 640.
 πασῶς, 19, 24, 105, 483, 493, 494 κλ.
 πατριός, 149.

πατρογονεῖς, 659.

πέραμα, 740.

περιβόλι, 361.

περίγυρος, 240.

πιότη, 644.

πλεούμενο, 525, 683, 817, 828.

ποδαλία, 299.

ποδέλοιπα, 63.

πουνιάλο, 95.

πραματευτής, 50, 56.

πρίντζιπος, 375, 383, 775, 800.

προγονέος, 324.

ραγιάς, 106.

ράχι, 571.

ρηγας, 51, 380, 381.

- ρηγάτο, 305.

σαῖττα, 85, 86.

σαλιβάρι, 516.

σαράγι, 495, 529.

σεργούνης, 410.

σημάδι, 481, 823, 824.

σιμώνω, 94, 823.

σκάνταλα, 877.

σκιάζομαι, 317.

σκληρά, 132, 297, 362 κλ.

σκοινᾶς, 722.

σκοινί, 663.

σοδεία, 60.

σουλτάν, 15, 17, 26 κλ.

σπαχῆς, 656.

στανί, 798.

σταφίδα, 14.

στέργω, 34, 90, 149, 150, 155 κλ.

στερέα, 689, 813.

στερεώνω, 730, 756, 768.

συνάζω, 838.

συνπάθειο, 31.

συνονόματος, 870.

σώνω, 57, 63, 173, 247 κλ.

τάζω, 142, 144, 377 κλ.

τάξιμο, 753, 756.

τειχος (τειχία), 163, 574, 607, 787.

τέντα, 465, 480, 623.

τεντώνω, 479, 706.

τσακίζω, 123, 260, 272, 273 κλ.,

τζακισμός, 269, 506.

τσαούσης, 426, 429, 444, 447.

τζιντιλόμος, 809.

τραδίζω, 702.

τύπα, 564.

υπόδουλος, 46, 469.

υποιταγμένος, 329, 347, 351.

υστέρων, 139.

φαγία, 644.

φαιμία, 128, 310.

φαρμακεύω, 225.

φιλέω, 384.

φλαμπουριάσης, 223.

φλάμπουρο, 164.

φλουρία καὶ φλωρία, 49, 60, 144 κλ.

φόρεμα, 426, 429, 437, 441, 548.

φουντάρω, 822, 825.

φουσσάτο, 81, 82, 101, 102 κλ.

φούστα, 525.

φταίσιμο, 32, 35.

φνλακή, 58, 368, 546, 561, 563, 574,

849, 851, 853.

φνλάκτορας, 246, 565.

χαλασμός, 506.

χαλῶ, 360, 408, 790.

χαντάκι, 618.

χαράτζι, 142, 145, 781.

χαρίσματα, 218, 222, 380.

χάρκωμα, 804.

χογκιάρ, 109.

χρεία, 67, 731.

χρεώστης, 136.